

popüler kültür

ESMER

SAYI: 03 • MART 2005 • FİYATI: 3 YTL (3.000.000TL) (KDV DAHİL)

Kıbrıs Fiyatı: 4 YTL (4.000.000TL)

*nilüfer
akbal*

rojin

*ilkay
akkaya*

BİR ŞARKİDİR ONLAR!

Zaman İçinde Çok Şey Kaybedersiniz

TÜRKİYE'DE temel toplumsal sınıflar oluşamadı. Bu yüzden genelde sol çevrelerde, özelde Kürtlerde aydın hareketleri küçük burjuva hareketler olarak kaldılar. Bu da beraberinde bir parti fetişizmi getirdi. Herkes kendi çizgisini kutsamaya başladı ve merkeze kendisini alıp, herkesi kendi etrafında birleşmeye çağırdı. Kimse çıkıp, demokrasi istiyoruz, Türkiye'nin demokratikleşme sorununu ve Kürt meselesini ortak bir program çerçevesinde çözmeye çalışalım, demedi. Haliyle ortak bir program üzerinde bir anlaşma yaşanmayınca, birliktelikten çok dağılmalar yaşanmaya başlandı.

Buna karşın, karşımızda güçlü ve ceberrut bir yapı var. Ve farklılıklara tamamen kapalı. İnönü'nün 1925'te açıkladığı politika halen sürdürülüyor. O politika da şu: Türk'ten başka ırk yoktur, iddia sahiplerinin de yaşama hakkı yoktur. 80 yıldır uygulanan bu politika, aydın çevrelerin de bilinçaltına yerleşti. Toplum ise tamamen şartlandırılmış durumda. Geçenlerde bir araştırmadan söz ediliyordu. Türkiye nüfusunun yüzde 65'i, bu sözüne ettiğim politikaların doğruluğunu savunuyormuş! Bu çok vahim bir durum.

Bunun önüne ancak birliktelikle geçilebilir. Çoğulcu, katılımcı ve çok kültürlü bir örgütlenme yaşanmadığı sürece bunun önüne geçilebilmesi çok zor. Çoğulcu, katılımcı demokrasiyi benimsemiş bir hareketin çıkması ise şimdilik zor gözüküyor. Ancak zaman ve toplumdaki gelen talepler, aydın çevrelerini bu bilince erişmeleri için mecbur bırakacaktır. Ama zaman içinde çok şey de kaybedeceğiz.

[**tarıkziya**ekinci]

Newroz

Değerli arkadaşlar,
değerli konuklar,

hoş geldiniz, selam sizlere, bin selam!..

Bildiğiniz gibi Newroz, Kürt halkı için zalimlere
ve zulme karşı direnmenin,

yılgınlık ve teslimiyete karşı durmanın,
özgürlük ve bağımsızlık için mücadelenin sembolüdür.

Biliyorum ki burada toplanan
bütün insanların yüreği bu anlamda çarpıyor:
Çocuklarımızın yüreği de aynı şeyler için çarpacak.

Zulme ve köleleştirmeye karşı direnmek için,
özgürlük ve bağımsızlık için,

bugüne kadar, bu amaçlar uğruna çok kurban verildi.
Daha da verilecek. Biliyoruz ki kurbansız zafer mümkün değildir.
Kan ve ateşi göze almak zorundayız.

Soruyoruz:

Böylesi bir azim ve inatla,
böylesi bir inançla dolu bir yüreği susturmak mümkün mü?
Acı, baskı, yoksulluk, kan ve gözyaşı Kürt halkının kaderi değildir.
Biz bu kaderi tanımıyoruz.

Biz, kendi dünyamızı, kendi toprağımızı kendi ellerimizle yağurmak
ve yeniden kurmak istiyoruz.

Yine unutmuyoruz ki Kürt-Türk, Arap-Acem işçilerinin
ve emekçilerinin çıkarları güçlü devletlerin oluşmasında yatmaktadır.
Yine biliyoruz ki gönüllü birliğin koşulları yaratılmadan bu bir hayaldir.

><

Kimi zaman doğruyu ifade eden iki satırlık bir yazı, bir fikir, yürekleri
ayağa kaldıran bir türkünün çığı, saza vuran bir mızrap
atom bombasından bile güçlüdür.

İşte bu nedenle biz, hayatın her alanında iyi savaşçılar, başarılı
savaşçılar olmak ve yetişmek zorundayız.

Biz, sazımızı iyi, çok iyi çalmalıyız...

Biz, iyi, çok iyi türküler söylemeliyiz...

İyi hikayeler, iyi şiirler, güçlü romanlar yazmalıyız...

Biz güçlü bilim adamları, diplomattar ve teknisyenler yetiştirmeliyiz...

Bizim elimiz hem kalemi, hem makineyi, hem de silahı iyi tutmalıdır.

Kimi zaman sazımız silah, kimi zaman da silahımız saz olmalıdır.

Biz iyi biliriz ki en iyi türküler, en doğru sözleri,
yerinde kullanırsak bir kurşun söyler.

Dağlarımız, ovalarımız, ormanlarımız bizi bekliyor.

Biz bütün ömrümüzü gurbette geçirip,
gurbet türkülerini söylemek istemiyoruz.

Biz, yigittlikleriyle destanlar yazmış bir halkız
ve önümüzde duran bütün güçlükleri yenecek azme ve güce sahibiz.

Türk, Acem ve Arap devrimci demokratları,
Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkının en candan savunucuları
olarak bu kavganın bir parçasıdır.

Ezilen sınıfların sınıf kardeşliği en güçlü silahlarımızdan biridir.

Dost ve düşman herkes bilsin ki
kazanacağız... Mutlaka kazanacağız...

Bir köle olarak yaşamaktansa
bir özgürlük savaşçısı olarak ölmek daha iyidir.

><

Yaşasın Kürt-Türk, Acem ve Arap halklarının kardeşliği ve dayanışması...

(18 Mart 1984'te Paris Kürt Enstitüsü tarafından düzenlenen Newroz programında
yaptığı konuşmadan...)

Yılmaz Güney

Şehrin Ruspi'si Ape Heme...

Yazarımız Mehmed Uzun'un "Ruhumun Gökkuşağı" adlı Türkçe yazdığı kitabının ilk iki bölümünü önceki sayılarımızda yayınlamıştık. Kitabı merakla bekleyenler için son bir bölüm daha yayınlıyoruz. İlgile karşılanan bu kitabın devamını merak edenler, önümüzdeki günlerde yayınlanmasını bekleyecekler...

[mehmeduzun]

BENİM o küçük cennetimde huriler, periler, iblisler, ikircikli ruhlar yoktu, onların yerine alabildiğine sade, sıcak ve doğrudan doğruya yüreğime işleyen, ruhumu terbiye eden ses ve söz vardı; bereketli Mezopotamya ovalarının çocuğu, Eyyüb Nebi'nin köyünden olan, Eyyüb Nebi'nin sabır taşına yüzünü sürmüş ve onun sabırla yaralarını sağaltmış, Sefer'in oğlu, Biro'nun torunu Hemê ve Toros'un asi dağlarının, Fırat'ın derin vadilerinin çocuğu, o dağlardan kopan rüzgar, bora ve tipinin çehresine, dağların zirvesindeki o heykeller gibi, sert, bronz bir heykelin havasını verdiği, alındaki derin kırışıklıklarda kahır yazılı Haco'nun kızı, Bengza'nın torunu Fatê vardı.

Ben doğduğumda, günlük yaşamın hayhuyunu artık geride bırakmış Hemê, hâlâ yaşayan üç kardeşin en büyüğüydü ve bu nedenle tüm sülalenin de en büyüğü, en saygını olarak görülüyordu. Doğduğum ev, sülaleye ismini veren Biro'nun eviydi; o ağır felaketlerden sonra mekânını terk eden Biro, gelip o geniş eve yerleşmişti. Simdi de sülalenin en büyüğü olarak Hemê, yegane çocuğu olan babam Remo, annem Asê ve küçük bir çocuk olarak onun ismiyle büyüyen benimle ve küçük kardeşimle birlikte o evde yaşıyordum. Ev mekân olarak küçülmüştü, sülaleden yeni evlenen gençlere de ev, bark ayarlayabilmek için evden parçalar duvarlarla ayrılmış, yeni evler kurulmuştu ancak bu haliyle

le bile fazlasıyla genişti; evin birkaç odası, içinde bir kaç nar ve şeftali ağacı ile çeşitli güllerin olduğu bir küçük bahçesi, dış kapıya bitişik de geniş bir eyvanı vardı. Dedemin odası ayrıydı, bizden biraz uzak, bahçenin öte tarafında daha düzgün, uzun ve arkasında bir kileri olan meclis denilen ve esasında misafirlerin ağırlandığı odada kalıyordu. Yazın da serin eyvana taşınıyor, orada dostlarıyla günlerini ve akşamlarını geçiriyordu. Hemê hüznüydü; "evinin direği" eşi Ezê birkaç yıl önce aniden vefat etmiş ve onu "çilelerle dolu teres dünyada" yalnız bırakmıştı. Ben doğduktan sonra vefat etmesine rağmen hiç hatırlamadığım Ezê, tüm örneklerinin, kıssadan hisselerinin konusuydu. Ama "hep kötü şeyler göstermiş teres dünyanın haline bakın ki" ben vardım artık; Ezê'nin boşluğunu dolduracak, Hemê'nin ilgi ve sevgisini çekecek, ona sabır verecek küçük Hemê, -ya da ona deyimle Memo.

Orta boylu, oldukça zayıf Hemê, akpak yüzü, şefkatli tebessümü ve ağır ağır ağzından çıkan ve vecizeleri andıran sözcükleriyle sadece sülalenin değil, tüm mahallenin hatta şehrin Apê Hemê'si (Hemê Amca), rüspi'siydi (gün görmüş yaşlı.) Şehirde oturmalarına rağmen hem Apê Hemê'nin hem de öteki sülale büyüklerinin hayat tarzı köylüydü; köy, toprak, hayvan, hayatlarının merkeziydi. Baba ve dededen Apê Hemê'ye ve kardeşlerine sınırsız mal mülk, toprak arsa kalmıştı ama

Apê Hemê tüm hayatı boyunca hep hayvancılık yapmış, özellikle de koyun, keçi, at ve tazılarla ilgilenmişti. Bir dokunduğu, dişlerine baktığı, kuyruğunu salladığı koyunu, aradan yıllar geçse de, bin koyunun içinde hemen tanırdı; bu onun gizemli gücüydü, insanlardan ziyade tabiatı, toprağı, hayvanları tanıyordu. Saftı, alabildiğine saftı, yığınla felakete tanık olmasına rağmen iyiliğe, insanların iyi olduğuna inanıyordu ve insanlarla ilişkilerine hiçbir mesafe, koşul koymuyordu.

İnsanların söylediklerine inanıyor, yaptıklarına güveniyordu. Bu saflığından dolayı evdeki sülalenin sandığında bulunan ve mal mülk, toprak arsalarla ilgili bütün tapuları, okuma yazması olan ve şehrin egemenleriyle ilişkileri düzgün, dış dünyaya daha yakın, daha kurnaz bir başka amcaya kaptırmış, sadece kendisinin (bizim) değil, sülalenin öteki fertlerinin de yoksulluğuna neden olmuştu. Buna rağmen o akıl almaz tevekkülüyle, "önemli değil," diyordu gülümseyerek, "tapular ha bu evde olmuş ha o evde, Allah herkesin rizkını verir..."

Ben Apê Hemê'nin "sabırdım," onun umuduydum; onun ismini taşıyordum ve onun varlığını, geleneğini, mirasını geleceğe taşıyacaktım. Hep benimleydi, hep benimle olmak istiyordu ve ben de babamdan, annemden ziyade onunla idim, onun yanında olmaktan dolayı mutluyordum. Temiz gabardin şalvarının,

kaçak malı ceketinin, bir kurşundan bile daha ağır kalın gri paltosunun cepleri her zaman benim için alınmış çeşitli şekerler ve küçük hediyelerle doluydu. Çocukluğum o yaman kurnazlığıyla ne yapmam gerektiğini çok iyi biliyordum; her gün, öğleye doğru onun şehirden eve geleceği saatlerde kapının önüne çıkıyor, bazen de sokağın ucuna kadar gidiyor, onu bekliyordum. Artık hayvancılık yapmamasına rağmen, alışkanlıktan dolayı, her sabah, ezan vakti şehre iniyor, mutak küçük kahvehanelerinden birinde oturuyor, bir dilim ekmeğin eşliğinde çayını, acı kahvesini içiyor, kaçak tütün ve sigara kağıtlarıyla sigaralarını sarıyor, bir ikisini içerek mazata (küçük hayvan pazarı) gidiyor, orada dostlarıyla sohbet ediyor, koyun kuzu, keçi oğlakları okşuyor, ardından tekrar şehre iniyor, cambazların (koyun tüccarı) gittiği Cimo Abobülbül'ün kahvesine uğruyor, mazata bağlanan alışverişin orada yapılan hesaplarını keyifle izliyor sonra da benim için şekerler, hediyeler ve ev için de meyveler alarak eve geliyordu. Eve geldiğinde yorgun oluyordu ama gözü bana iliştiğinde birden diriliyor o hep eğik olan omuzlarını kaldırıyor, yüzünde, gözlerinde olağanüstü bir sevinç ve mutlulukla bana bakıyordu. Ben de koşuyordum, ona yardımcı olmak için, kuşak olarak da kullandığı meyve dolu, Suriye işi kaçak ipek işlemeli geniş mendilini elinden almak istiyordum. O bunu engelliyordu, benim

için hazırladığı öteki elindeki birkaç şekeri ağzıma tıktırıyor, mendilin bir ucunu bana veriyordu. Birlikte eve dönüyorduk, mendili anneme teslim ettikten sonra hemen onun mekânına, meclise geçiyorduk. Bana biraz daha şeker veriyor, elini yüzünü yıkıyor, elbiselerini çıkarıyor, uzun ve beyaz saten don ve fanilasıyla, yerdeki yatağa uzanıyor ve bana were (gel) diyor. O çeşitli şekerlerin içinde en çok badem, leblebi ve delikli akide şekerini sevdiğimi bilen Apê Hemê, yatağa uzandığında bu şekerlerle dolu küçük bir keseği de baş ucuna yerleştirmeyi ihmal etmiyordu. Ben de usulca yanına sokuluyor, başımı onun beyaz kıllarla dolu göğsüne koyuyor ve can kulağıyla, onun o gün mazatta gördüğü koyun ve kuzuların, keçi ve oğlakların rengine, alımına, güzelliğine, gözlerinin parlaklığına ve haylazlıklarına ilişkin söylediklerini dinliyordum; biliyordum, birazdan o melek yüzlü ihtiyar şirin sözlerinin ortasında uyuya kalacak, ben de kesemi alarak usulca oradan sivrışacaktım.

Günümüz böyle bitmiyordu elbette, tüm bunlar sadece bir başlangıçtı, günün hâlâ öğleden sonraları ve akşamları da vardı; her gün benim için bir şölendi. Öğleden sonraları da birşeyler yemiş (genellikle bir kase yoğurt ve biraz ekmek) ve uykusunu almış ve şimdi artık daha zinde olan Apê Hemê, beni alıyor ya şehre iniyorduk ya da şehrin dışına, üzüm bağlarına gidiyorduk. Genellikle elim elinde olurdu ve şehre indiğimizde, adım adım durarak, elle işaret ederek, bana bakarak, önünden geçtiğim evlerin tarihini, kim-

lere ait olduklarını anlatıyordu. Şehre iki yoldan iniliyordu ve o, hiç şaşmadan, bir gün düz yoldan, bir öteki gün de sokaklar arasından eğikçe şehre varan öbür yoldan gitmeyi ihmal etmiyordu. Düz yoldan gittiğimizde, henüz yolun başında, yavaşıca, tek tek sözcüklerin üzerine basarak, anlatmaya başlıyordu; "bu evler, müziğin, sazın, sözün ve kemanın ustası olan ve yıllar önce Irak Kürdistan'ından gelip buraya yerleşen, Kürtçe'nin Sorani lehçesiyle konuşan, iyi insanlar Delialiler'in evleridir.

Şu çıkmaz sokağın ucundaki geniş bahçeli ev, iyi insanlar, dostlarımız Hacbozlar'ın evidir, şu köşe başındaki ev, tüm Kürtlerin içinde en lezzetli, nefis kokulu ekmekleri pişiren, iyi insan Fırınçı Kadonun evidir, şu sol taraftaki geniş ev, yakınlarımız, iyi insanlar Kamişekler'in evidir, şu camiye yakın bir kasrı andıran büyük ev, dostlarımız, iyi insanlar Goliler'in evidir." Ertesi gün, öteki yoldan gitmeye başladığımızda, o yine izah etmeye başlıyordu; "şu beton, bahçesi parke taş döşeli ev, sesi güzel, dini bilgisi tam iyi insan Mola Cuma'nın evidir, şu evler, kirvelerimiz, iyi insanlar Karahanlar'ın evleridir, büyükçe olanı Ferit Karahan'ın, siyah taşlarla örülü geniş olanı da Mihemedê Şêxo'nundur. Şu caminin arkasındaki iki katlı, kemerli, geniş bahçeli, serin kuyulu güzel ev de, bizim Mahmut'un (Apê Hemê'nin vefat etmiş kardeşi İbo'nun oğlu) kayınvalidesi, Minût köyünün sahibi, iyi insan Amojna Asa Evdo'nun evidir, şu bol ağaçlı, şirin park da senin anne tarafından akrabalarımız olan, iyi insanlar Ağaç-

hanlar'ın parkıdır..."

Tekrar etmek, döne döne anlatmak, onun devraldığı anlatı geleneğinin özelliği idi ve henüz hayata yeni başlayan benim gibi bir çocuğun -belki- bir hafıza yaratabilmesi için, fazlası olan, eksigi olmayan bu tür izah önemliydi ama benim en çok dikkatimi çeken, tüm anlattığı o insanların "iyi insan" olmalarıydı; ona göre kötü insan yoktu, sadece kötü talih, kötü tesadüfler, kötü olaylar vardı. Bazen kiminle konuştuğunu unuttur, insanların özündeki iyiliğin, şefkat ve sevginin varlığından, erdeminden söz etmeye başlardı ve ben de, acımasızca, sıkıldığımı bir biçimde göstererek, sabırsızlıkla gitmek istediğim şehirdeki leblebici, şekerci dükkanlarını ona hatırlatırdım. Şehirde en çok sevdiğim güzergâh, Kale Boğazı'ndan başlayarak, sabahları köylülerin getirdiği ayran, yoğurt, peynir, kaymak, yumurta, bal ve pekmezin satıldığı daracık sokaktan belediye'nin sebze haline inmek ve oradan da tüm Mezopotamya şehirlerinde aynı mimariyle yapılmış, daracık sokaklarla birbirine bağlanmış küçük dükkanlardan oluşan pazarların bulunduğu Şeytan Küçesi'ne çıkmaktı. O daracık, yıkılacakmış gibi üst üste, yan yana duran dükkanlar, tam bir karnaval yeri idi; en lezzetli leblebi ve şekerci dükkanları oradaydı, terziler, ayakkabıcılar, marangozlar, kumaşçılar, kalaycılar, demirciler, attarlar, baharatçılar, kuru yemişçiler, küçük kahvehaneler, aş evleri, buğday pazarı, semerciler, herşey ama benim peşinde olduğum herşey oradaydı. Şeytan Küçesi, tam bir ses, renk, koku mahşerinin merkeziydi. De-

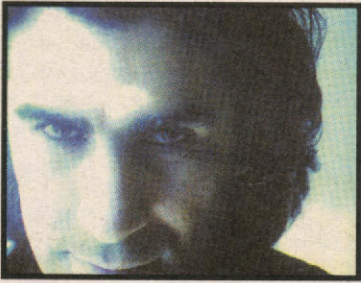
demle şehirdeki gezimiz, Mezopotamya kültür mirasının ufak bir panoraması gibiydi; yemek yediğimiz tabakları "bir ay gibi parlatan," atların ayaklarına "narın bilezikler takan" Ermeni kalaycı ve nalbant amcalar, "Halepli ustaların bile yapamadığı," tadına doyum olmaz kebabların mucidi macir (göçmen) amcalar, küçücük dükkanlarına kocaman bir dünyayı yerleştirmeyi beceren ve "Zina Zêdan'ın (Memê Alan Destanı'nın kadın kahramanı) sürdüğü misk û amber kokularını bile bulunduran" Musevi attar amcalar, "Allah'ın bahşettiği hünerlerini", pirinci, meyveyi, yağı, yoğurdu satmak için şehre inmiş Fırat, Kahta, Gerger, Hilvan, Viranşehir, Karacadağ yörelerinden Zaza, Kurmanç, Türkmen, Ermeni, Arap amcalar. Farklı lehçeleri, şiveleleri, üslupları, giyim kuşamlarıyla bunların hepsi, dedemin dostları, "iyi insanlar dünyasının" üyeleriydiler; bunlarla sohbet etmek, hal hatırlarını, çocuklarını, bir şeye ihtiyaçları olup olmadığını sormak, mümkünse yardımlarına koşmak, pekmezlerinden bir parmak, taze peynirlerinden bir parça, incirlerinden bir tane, kuru yemişlerinden bir parı (azıcık) tadmak, bir narlarını kırarak yemek ve daha uygun bir zamanda oturup güzel sohbetler yapmak üzere, güler yüzle, "hakkını helal et," demeyi ihmal etmeden ayrılmak, Apê Hemê'nin bu dünyaya ait olmayan zamansız, hesapsız, önyargısız, herşeyiyle o toprakların geleceklere bağlı dünyasının özellikleriydi...

aslı unsur

ender özkahraman

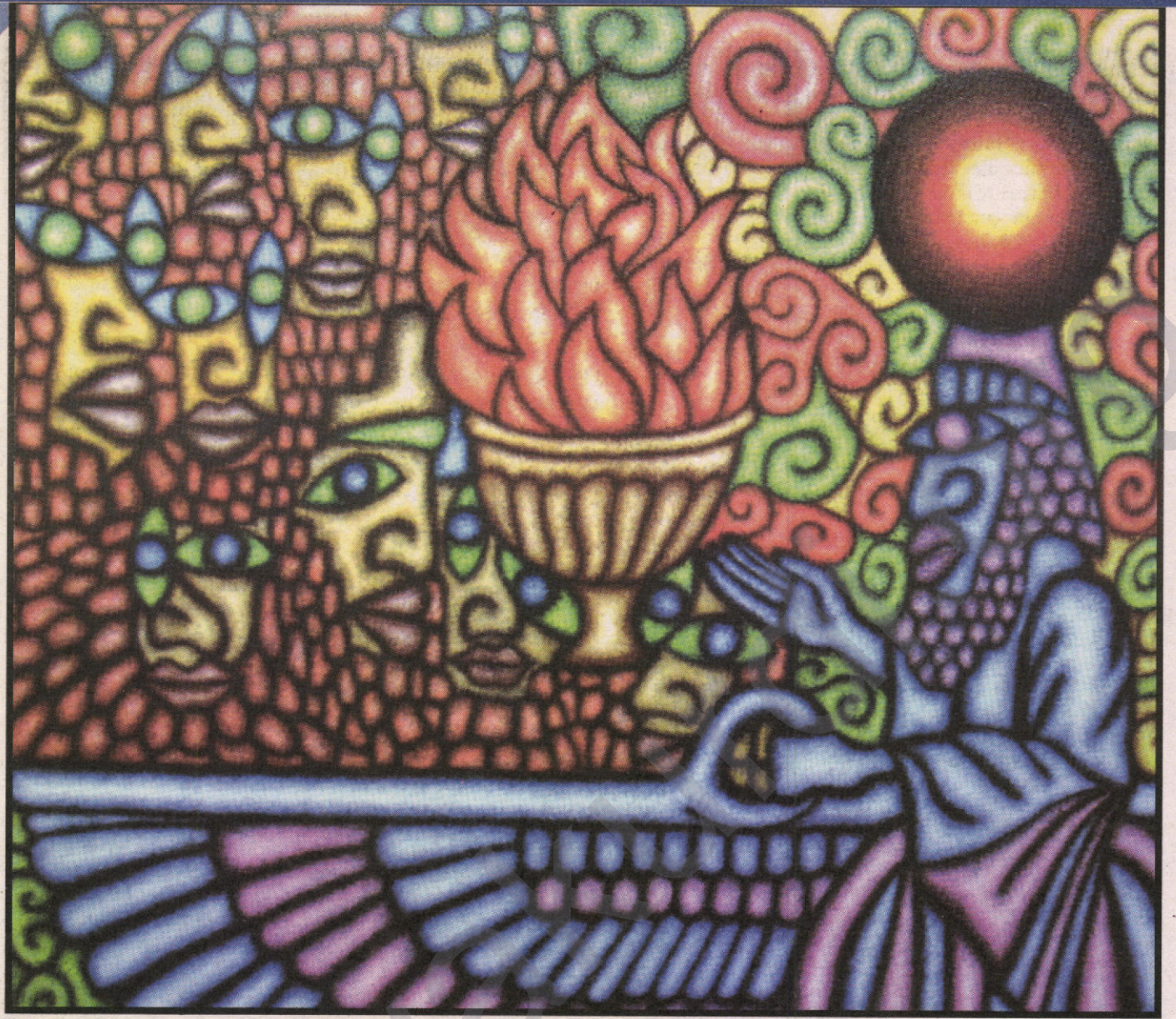

"Sen insanların en iyisi Zerdüşt, sesimi duy. Ben Ahura Mazda, seni yaratan, seçen. Bundan sonra sesim sana konuşacak ve sana yaşamın gerçeklerini söyleyecek. En iyi olan iyi düşüncedir. İkincisi iyiyi ve doğruyu söylemek. Üçüncüsü ise iyiyi ve doğruyu yaşamaktır. Düşünce iyi düşünülün, söz iyi söylensin, iş iyi

ahmetgüneştekin

ahmet@ahmetgunestekin.com

Tüm Dünyanın Yargıçı

BY İNSAN! Doğru yolu terk etme... İyi düşün, iyi konuş, eylemin iyi olsun... İyi ruhla kötü ruh arasında süregelen savaşta iyinin yanında yer al. Ateşi koru; saflık ve doğruluğu temsil eden ateş hiç sönmese...

Ahura Mazda Zerdüşt'e dedi:

İyilik dedi, gök yedi kere eğildi. Kötülük dedi, yer yedi kat yarıldı. Cennetle cehennem birbirine sarıldığı sırada işte altı melek geldi ötelerden. Altı melek, altı yol, hem de altı yolcu demek. Geldiler, getirdiler Ahura Mazda'nın dileğini. Her biri birer ayak vurup toz silktiler ve dediler; Gün doğmadan gerçeği görün, yol bitmeden iyiye dönün. Günlerin gününde iyi ve mutlu dünya ya da yalan rüya sizlerin olsun. İçiniz imanla dolun. Biz neyiz, siz nesiniz? Nefsimiz nefsinizle, hissimiz hissinizle, izimiz izinle bir oldu, işte vakit doldu.

Bir gün öleceğimizi bilseydik halde acaba dünyaya gelmeyi tercih eder miydik? Tanrı ölümsüzlüğü bizlere neden yakıştırmadı? Bir anlık zevkin meyveleri miydik ebeveynlerimizden kalan? Yoksa Tanrı bizi kendisine hizmet edelim diye mi yarattı? Ölümsüzlüğü ona rakip oluruz diye mi bize bahşetmedi? Tanrı bizim bir gün öleceğimizi bildiği halde neden bizleri savaşlarla birbirimize kırdırttı?

Mezopotamya mitolojisi ve inançlarını işlemeye karar verdiğimiz dönemlerde kuşkusuz ilgimi en çok çeken konuların başında Ahura Mazda'nın geliyordu. Zerdüştler hakkında okuduğum her kitapta sorularımın içinde cevaplarının şiddetle haykırışı beni her

zaman şaşırtmıştı.

Pers İmparatorluğu'nun kurucusu I. Dareios kurduğu bu uygarlığı, tanrısı Ahura Mazda'ya adanmış ve Zerdüştü imparatorluğun resmi dini ilan etmişti. Çünkü o gücünü ve kudretini ondan aldığına inanıyordu.

Kral Dareios'un Pesopolis'te bulunan mezarının yazıtında şu sözler yer alıyor: "Ahura Mazda'nın bana sunduğu şu güzel, atları ve insanları bol olan ülke, Ahura Mazda ve ben Kral Dareios'un isteği üzerine hiçbir düşün karşısında titremeyecektir..."

Nakşi Rüstem yazıtta ise, "Yüce tanrı Ahura Mazda'dır. Yeryüzünü, gökyüzünü, insanı, insan için hayatın nimetlerini yaratan. Dareios'u kral eden bir çok ülkeye hakim olsun diye tek kralı tayin eden Ahura Mazda'dır. Ey insan! Ahura Mazda'nın mesajını isteksizce karşıla! Doğru yolu terk etme! Meşruluğun dışına çıkma!"

I. Dareios döneminde inşaatına başlanan Persepolis kentinin 150 yıl gibi bir zamanda tamamlandığı tahmin edilmektedir. Zerdüştü doğup yayıldığı kutsal Persopolis, kartal kanatlı adamın toprakları...

Zerdüşt inancının sembollerinden

birisi olan "kartal kanatlı adam" üç temel prensip üzerine oturur: "İyi düşüneneceksin, iyi konuşacaksın, eylemin iyi olacak."

Zerdüşt, tanrısı Ahura Mazda'yla olan konuşmasını şöyle devam ettirir, "Sana soruyorum ey Ahura Mazda, bana doğruca bildir. Doğruluğun babası kimdir? Kimdir o kimse ki güneşi ve yıldızı gezmiştir? Kimdir o kimse ki ay bazen onunla dolu bazen de ondan yoksundur?"

"Sen insanların en iyisi Zerdüşt, sesimi duy. Ben Ahura Mazda, seni yaratan, seçen. Bundan sonra sesim sana konuşacak ve sana yaşamın gerçeklerini söyleyecek."

"Ey Ahura Mazda dünyada en iyi olan nedir? İkinci, üçüncü iyi nedir?"

"En iyi olan iyi düşüncedir. İkincisi iyiyi ve doğruyu söylemek. Üçüncüsü ise iyiyi ve doğruyu yaşamaktır. Düşünce iyi düşünülün, söz iyi söylensin, iş iyi yapılınsın!"

Zerdüşt MÖ 588 yılında peygamberliğini benimsetti. Peygamber olurken 40 yaşlarındaydı. O dönemlerde tüm dünyada olduğu gibi Mezopotamya'da da çok tanrılı dinler hakimdi. Ahura Mazda'nın ona peygamberlik

verip dinini yayma görevini açıkladıktan sonra başka tanrılara tapılmaması gerektiğini açıkladı Zerdüşt ilk olarak. Zerdüşt, tapılacak tek tanrının Ahura Mazda olduğuna inanıyordu: "Göklerin ve yerin, maddi olan ve olmayan dünyaların yaratıcısı, karanlıkla aydınlığın kaynağı, evrensel adaletin yaratıcısı, doğanın merkezi, ahlaki düzenin kurucusu, tüm dünyanın yargıçı", 'o'ydu.

Zerdüşt'e göre zamanın başlangıcında dünya iyinin ve kötünün egemenliğinde ikiye bölünmüştü. Ahura Mazda iyiliği, Ehrimen ise kötülüğü simgeliyordu. İnsanlar hür iradeleriyle bir seçim yapmalıydılar. İyilik ve aydınlığı temsil eden Ahura Mazda'yı mı, yoksa yalan ve kötülüğü temsil eden Ehrimen'i mi? Seçim insanlarındı.

Zerdüşt inancına göre dünya tarihi her biri üç bin yıl süren dört ayrı dönemden oluşur. İlk dönemde "yaşam ile yaşam olmayan" arasında seçim yapma özgürlüğü bulunan iki ruh vardır. Ve evren bunlar arasında ikiye bölünmüştür. Bunlar iyiliği simgeleyen Spenta Mainyu ile kötülük ve karanlığın sembolü olan Angra Mainyu'dur. İyi ruh ile kötü ruh arasındaki mücadele daha insanın tohumları atılmadan baş-

lar, kıyamete kadar devam eder. İlk üç bin yılın sonunda Ehrimen Ahura Mazda'ya (Sonradan ismi Hürmüz olarak geçer) saldırır. Bu kavga sırasında Hürmüz, Zerdüşt dininde duaların en kutsal olduğuna inanılan Ahura Vairya'yı okur. Büyük korkuya kapılan Ehrimen cehennem çukuruna yuvarlanır. Ehrimen ikinci üç bin yılı cehennem çukurunda geçirirken, Hürmüz dünyayı yaratmaya başlar. Önce Ameşa Spatna adı verilen altı gökssel varlığı da içeren ruhlar evrenini, ardından da onun maddi karşılığı olan gökyüzü, su, yeryüzü, bitkiler ilk öküz ve insanlıkla tanrılık arasında yer aldığı söylenen Gayomart'ı yaratır. Ve varoluş öncesi insan ruhunu temsil eden Fravaşilere iki seçenek sunar. Ya doğum öncesi durumlarında kalacak ya da doğacak ve Ehrimen'le mücadelesinde Hürmüz'e yardım edeceklerdir. Fravaşiler doğmayı ve Hürmüz ile birlikte Ehrimen ve onun temsil ettiği karanlığa karşı savaşmayı tercih seçerler. Bu süre zarfında Ehrimen de altı kötü cin (Davea) ve Hürmüz'ünkine karşıt bir maddi evren yaratır.

İkinci üç bin yılın sonunda Ehrimen gökyüzüne saldırıp Hürmüz'ün yarattığı dünyaya kötülük yayar. Sonunda Goyamart'ı ve ilk öküzü öldürür. Goyamart'ın cesedinden ilk insan ve metaller, öküzün cesedinden de hayvanlar ve bitkiler türer. Ve Zerdüşt doğana kadar dünyaya Ehrimen hakim olur. İkinci üç bin yılın sonunda Zerdüşt doğar ve dini dünyaya yayılır. Son üç bin yılın sonunda ise Kasava (Kasaoya) Gölü'ne giren bakire bir kızın, o gölde bulunan Zerdüşt'ün tohumlarından hamile kalmasının ardından Saosyans adındaki son kurtarıcı insanlık tarihini bitirmek için dünyaya gelir. Son yargıyı gerçekleştirecek Saosyans iyi ruhlara sahip olanlara ölümsüzlük içkisini verecek ve sonlu zaman 12 bin yıl sonra, içinden koptuğu öncesiz zamana kavuşacaktır.

Bir dönem Afganistan'dan Ege Denizi kıyılarına kadar geniş bir coğrafyada hüküm süren Pers İmparatorluğu'nun Büyük İskender tarafından yıkılmasının ardından Helen kültürünün bu topraklara girişiyle Zerdüşt inancı biraz zayıflamıştır. Sasani İmparatorluğuyla biraz güçlense de Müslüman Arapların istilasıyla tekrar zor bir dönem yaşamıştır Zerdüştiler. 8. ve 10. yy. arasında artan dini baskılarla birlikte Zerdüştilerin büyük bir bölümü Hindistan'a göç etmiştir.

651 yılında Arapların Sasani İmparatorluğunu yıkmasıyla birlikte Zerdüştilerin büyük bölümünün Müslümanlığı seçtiği biliniyor. Ünlü düşünür El Biruni'ye göre zamanın Horasan Valisi Kuteybe Bin Müslim, dönemin Zerdüşt din adamları ve düşünürlerini öldürtmüş, yazılı belgelerini de yakmıştır.

Zerdüştilerin kutsal tapınaklarında MS. 470 yılından beri hiç durmadan yanan kutsal ateşleri mevcuttur. Bu ateş 704 yıl sonra korunduğu yerden taşınıp Ardakan'a götürülmüş, ardından 1474'te de Yezd'e taşınmıştır. Bu kutsal ateş sade bir yapıda cam bir bölmenin ardında ateşi canlı tutmakla görevli bir din adamı tarafından korunmaktadır.

Zerdüştiler yıllarca ateşe tapanlar diye dışlanmışlarsa da bilinenin aksine ateşe tapmazlar. Ateş onlar için sadece kutsal bir semboldür. Ateşle sembolize edilen Ahura Mazda'ya taparlar. İbadet ederken güneş, ay, yıldız gibi ışık saçan merkezler seçerler.

Zerdüştilik Mezopotamya'da yeşermiş birçok kültürün üzerinde derin etkiler bırakarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Yarım Bir Sevda

duymak cennetini tadların
rumuzların
bir gül tomurcuklanmasının
göl göre göre büyüyen aşkın
boyut değiştiren yılanın
derisiz kemiksiz saflığında aklın
omurgasında yalanın

yaranın soranın olmadığı bir mevsim sonu hüznü
yarım
hep bir türkünün içinde kullandım kendimi
sevda dedim aşk yerine
ve ozan
hüzünlü zaferler niyetine
bazı mavzerden söz eden şiirlere bile
yüz verdim bir gençlik
bir devrimcilik anında

böyle gidişinden mi
yoksa saatler bir asır geri alındı da ondan mı
içim bir kavruk somun kokusu

içim geçilecek gibi değil

seyrin seçilecek gibi değil

yokluğun çekilecek gibi değil

yarım..
başka kolların baladı
hiç gitmediğim sahillerin sıcağı

bana uzak bir evin
yeni dekore edilmiş mutluluğunda
bir pazar kahvaltısı
bir hafta sonu eki yalnızlığı
seni bekleyen çözülmüş pazıllardır
tutamazsın dağınıklığımla aklında
her parçam
hayatın
orasında
burasındadır.
yarım akıllı bir adamım
uzak göl kenarlarında bilhassa
yüksek rakımlı bir adama yokuş sorulmaz
çıkıyorsa iniyordur bu zalim
bu kiş gecesi masalı tesellisi
her öykünün sonunda ölen kahramanıyım
yarım
kahramanlık dediğin karanlık bir yalnızlık
en kabadayısı don kişot hesap et artık

bütün ellerin yabancısıyım şimdi
kendi yurdumda
başımın döndüğü yerde mahpus
baktığım yerde değilsin yarım
olduğun yere de ben
bakamıyorum

çok bereler birikti yatağımda
akamıyorum.
suyu çekilen ırmaklar
bilirler asıl
bir akışmanın kıymetini
yarım

damakta kalmış bir aşkın
ince dal gibi gölgesi
yaram kabuğundan bir muskadır
gönlümün en dağlık hediyesi.

yarım
dayalı döşeli bir yatışmanın
kırık aynalı prensesi

hangi yankının asıl sahibiyse
bu şarkı
bestelenmeyecektir hiçbir zaman
ve benim sana
o şarkının şiirinden başka sözüm yoktur

yarım.

Eylül 2000 Kemer

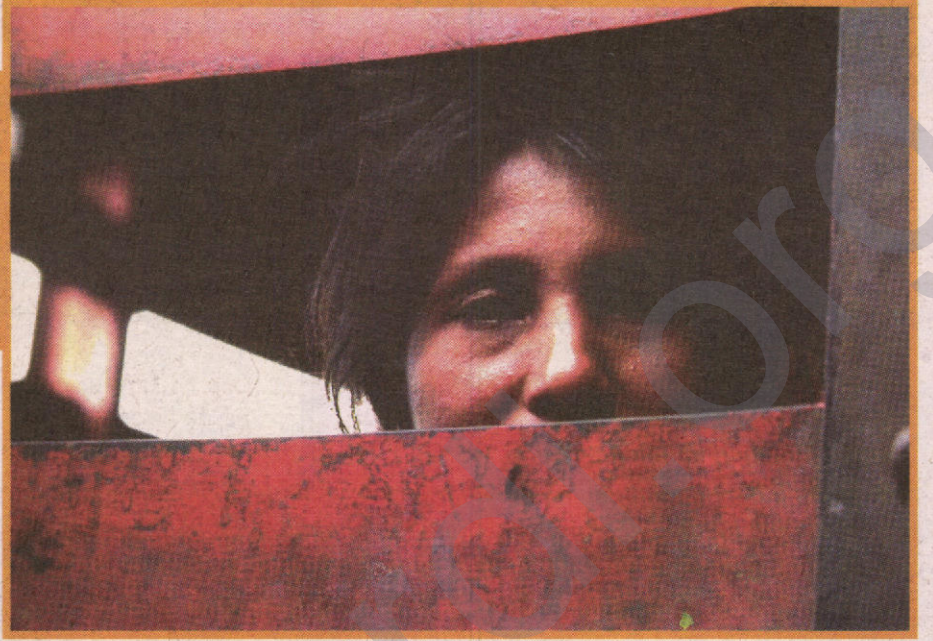
yılmazerdoğan

Yeryüzünde Kadın Yüzleri

coşkunaral
coskunaral@esmerdergisi.com

Kadınlar... Kimisi ev ve iş kadınlığı arasına sıkışmış, kimisi dünyanın unutulmuş bir köşesinde, geleneklerin dayatmalarıyla ezilmiş.

KADIN olmak doğurgan olmak demek. İşte böyle küresel bir anlamı var kadın olmanın... Sadece doğurgan olmak demek değil, belki de güçsüz olmak, ezilmek, hayata erkeklerin verdiği değerlerle ucundan kıysından tutunmaya çalışmak çoğu zaman. Bazen Uzakdoğu'da bir seks işçisi, bazen tecavüze uğramış bir mülteci ya da asker... Yine de hep anne. Kadının değişmeyen tek sıfatı.

Kadının sahip olduğu rol, yaşadığı ülkenin gelişmişliğini ya da az gelişmişliğini de belirliyor. Uzun bir eğitim sürecinin ardından çalışmaya başlayan, kariyer yapmaya odaklanan kadın tipine genellikle batı toplumlarında rastlanıyor. Bu toplumlarda kadın geleneksel rollerinden sıyrılıp, belki de en büyük içgüdüleri olan üremeyi bir kenara atıp, günlük hayatta erkeklerin yanı başında yer alıyor. Ancak bu genel geçer bir durum değil. Kadının yeri konusundaki tartışmaların çözümü ise hiç değil.

Çoğu zaman annelik ve iş kadınlığı arasında sıkışan, işten eve geldiğinde yemek yapması beklenen ve her türlü ev işini eksiksiz tamamlamak zorunda kalan kadın, kendi ayakları üzerinde durabilmek için iki kat daha fazla çalışmak durumunda. İş hayatındaki konumu ne olursa olsun, aile toplantılarında da hamaratlığını göstermesi, annesine ya da eşinin annesine layık bir gelin olabilmesi için mutlaka gerekli. Bu kadın tipine sıklıkla ülkemizde ve Balkanlar'da rastlanırken, dünyanın bize göre uzak noktalarında kadın olmanın hayal gücümüzü zorlayacak gerekleri var.

Svaziland'ın Bakireleri

Svaziland, Güney Afrika'nın içinde küçük bir ülke. Kraliyetle yönetilen bu küçük ülkede tüm kadınlar, kendilerini krallarına bir festivalle beğendirmeye çalışıyorlar: "Bakireler Festivali". Kimi 9, kimi 15, kimi 45... Farklı yaşlardaki kadınlar, en güzel giysileriyle kralın huzuruna çıkıp dans ediyorlar. Aralarında genç olanların şansı çok büyük. Yaşı ilerlemiş olanların çoğu dul. Onların da hayattan tek beklentileri kralın beğenisi. Bunun için aylar öncesinden hazırlıklar başlıyor, dans figürleri öğreniliyor... Gün geldiğinde, sayıları on bin aşan genç kız ve kadın kralın huzuruna çıkıyor. Sonunda içlerinden biri ya da birkaç kralın haremine girme şansını elde ediyor. Geride kalanlar ise ümitlerini gelecek senelere saklıyor.

Haydutlar Kraliçesi

Phoolan Devi, Hindistan'da "Haydutlar Kraliçesi" diye anılan bir efsane kadın-

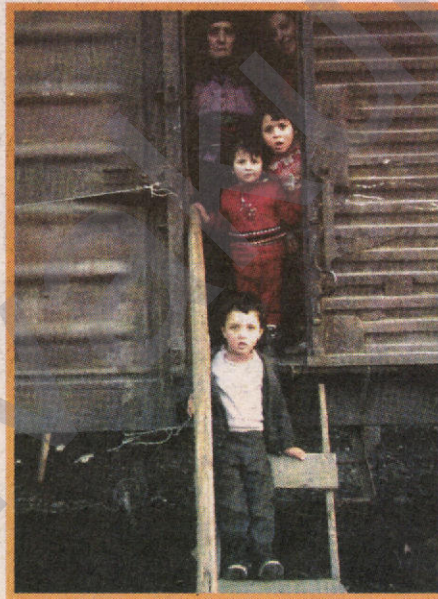
dı. Nüfusu milyarı geçen Hindistan'da, kadın doğmak zorlu bir yaşam anlamına geliyor. Devi için de böyle olmuştu ama o, verdiği mücadeleyle adını duyurmuş ve yaşayan bir efsane haline gelmişti. Phoolan, 11 yaşında kendisinden üç kat daha yaşlı bir adamla evlendirilmişti. O ise kocasının işkencelerine dayanamamış ve evinden kaçarak bir soyguncu çetesine katılmıştı. Bu soyguncu çetesinde hep üst kast mensuplarını hedef almış, onlardan alıp fakirlere vermişti, adeta bir Robin Hood gibiydi.

İlk olarak 1981 yılında Behmai'de üst kasta mensup 22 erkeği öldürerek adını duyurdu. Bu olayın ayrıntıları hiç bilinemedi. Bu olay, daha sonra Hindistan tarihinde bir çetenin giriştiği en büyük katliam olarak değerlendirilecekti. Sonunda polise teslim oldu. Çete üyelerinin birçoğu ölmüştür ve kendi sağlığı da iyi değildir. Olayın üzerinden iki yıl geçmiştir. Bundan sonra yıllarca sürecek bir hapis hayatı başlayacaktır. Yargılanmadan 11 yıl boyunca hapis yatar. 1994'te affedilir. Hapisten çıktıktan sonra azınlık Müslüman kesimlerin desteğini sağlayan Samajvadi Partisi'ne katılır ve ilk kez 1996 seçimlerinde de parlamentoya girer.

Phoolan Devi, Hindistan'da aşağı kast mensupları için bir kahraman olmuştu çünkü o, kast sistemi altında ezilen bu insanlar için bir başkaldırının temsilcisiydi. 1994'te film yapımcısı Shekhar Kapur, Phoolan'ın hayat hikayesini bir filme dönüştürdü: "Bandit Queen" (Haydutlar Kraliçesi). O günden beri de adı 'Haydutlar Kraliçesi' oldu. Phoolan Devi, bir gün parlamentodaki bir toplantıdan dönerken, evinin önünde kimliği belirsiz üç maskeli adam tarafından vuruldu. Tarih 25 Temmuz 2001'di.

Tabak Dudaklı Kadınlar

Mursiler, Etyopya topraklarında yaşayan çok sayıdaki küçük kabileden biri. Ülkede beş bine yakın Mursi bulunuyor. Bu kabilenin en ilginç yanı, kadınların daha güzel görünebilmek için dudaklarına tabak takmaları. Yüzyıllar önce başlayan bu geleneğin çıkış noktası ise güzellik değil. Eskiden, evli kadının çirkinleşip, başka erkekler tarafından beğenilmesini engellemek için kullanılan bu yöntem, zaman içinde kadınların en önemli güzellik sembollerinden biri olmuş. Kabile içinde dudaklarına tabak takmayanlar da var ama çoğu bu geleneği devam ettiriyor. Alt dudakın kesilip toprak bir kapla genişletilmesi için 17 yaşında olmak gerekiyor. Kesilen parçanın uzayabilmesi için, kullanılan toprak tabağın boyutu zamanla genişletiliyor. Kadınlar yüzlerinde

uzun süre açık kalacak bir yarayla yaşamak zorunda kalıyorlar ve bu, sağlık açısından oldukça tehlikeli. Bu nedenle, dudak kesildikten sonra yaranın enfeksiyona yol açmaması için gerekli tüm önlemler alınıyor ve dudakın içine bitkilerden yapılan ilaçlar sürülüyor. Aynı yöntem kulak deliklerinin büyütülmesi için de kullanılıyor. Kabile üyelerinin bazıları da kulaklarını kesip tabaklarla büyütüyorlar.

Kafir Kadınlar

Hindikuş Dağları'nın gölgesinde adı tarihten silinmiş bir halk yaşıyor. Yüz binleri oluştururken şimdi sadece binlerle ifade ediliyorlar. Kendi animist inançlarını korudukları için hep hor görüldüler. Bu yüzden de tüm dünya onları Müslümanların taktığı isimle tanıdı: Kafirler.

Kafirler, Pakistan halkına hiç benzemiyorlar. Geleneklerinden giyim tarzlarına kadar bambaşka bir hayat sürdürüyorlar. Erkeklerin geleneksel kıyafetleri artık tarihe karışmış ama kadınlar en ince ayrıntısına kadar yüzyıllardır aynı giysiyi taşıyorlar üzerlerinde. Siyah uzun elbiseleri boyunlarına taktıkları rengarenk boncuklarla süslüyorlar. Bilekleri de yine renkli takılarla bezeli. Kadınların en ilginç aksesuarları şapkaları.

İki parçadan oluşan şapkaların uzun kuyruklu bölümüne 'şuşut' ve üzerine kapatılan tüylerle süslü kısma 'kupas' deniliyor. Tıpkı takılar gibi başlıkları da rengarenk boncuklarla bezeli.

Ndebele Kadınları

Güney Afrika'da birbirinden farklı birçok yerli grubu var. Bu grupların çok azı dünyanın dikkatini çekiyor. Onlarcasının içinde bir tanesi var ki diğerlerinden çok ayrı. Yaşamlarının hemen her alanında sanatla iç içe yaşayan bir kabile. Bu kabile "Ndebele".

Ndebele kadınlarının üstlerinde battaniyeler; boyunlarında, kollarında ve ayak bileklerinde de halkalar bulunuyor. Tüm bunlar, onları bölgede yaşayan diğer kabilelerden ayırt eden en önemli özellikler. Üstelik bu özellikleriyle para da kazanıyorlar.

Ndebele kadınları Burma'dan kaçıp, komşu Tayland'a sığınan zürafa kadınlar, Taylandlıların deyimiyle 'Padong' yani halkalı kadınlara benziyorlar. Aynı pirinç halkalardan Ndebele kadınlarında da var. Ancak bir farkla. Ndebele kadınlarının halkaları görüntü olarak aynı olsa bile, çok rahat takılıp sökülebiliyor. Güney Afrika'daki tasarımcılar, bu halkaları adeta modern bir takı haline getirmişler. Geçmişte helezon şeklinde pirinçten yapılan halkalar kullanıyorlarmış ama bunları takıp sökmenin tehlikesi nedeniyle arkadan çıt çıtla halkalara geçmişler. Hatta işin doğrusu, turistler geldiğinde halkaları boyunlarına geçiriyorlar. Halkaları takmalarının nedeni bugün turistlere hizmet etmek. Geçmişte ise tıpkı Burma'da olduğu gibi kadının komşu kabileler tarafından beğenilmesini ve böylece de kaçırılmasını önlemek amacıyla alınan bir önlemdi. Sonraları bu bir gelenek haline aldı, hatta kadınlar bunu bir güzellik simgesi olarak gördüler. Bugün Tayland'ın kuzeyinde yaşayan birçok dağ kabilesinin kadınları halkalarını boyunlarından hiç çıkarmıyorlar. Boyunlarının uzun olmasının sebebi de yıllarca boyunda kalan bu pirinç halkaların ağırlığının, omurlarını sıkıştırması.

Halkların AĞITLARI

AŞAĞI yukarı bütün topraklarda doğum törenleri, düğün törenleri olduğu gibi ölüm törenleri de olmuştur.

Bu ölüm törenleri her toprakta kendine göredir. Türlü özellikler gösterir bu törenler. Yalnız, bizim bugünkü bilgimize göre, her ülkede başlıklar gösteren bu törenlerde ortak yanlar da vardır, o da törenlerde ağıt yakma. Daha da çok bu ağıtları kadınların yakması. Bugün bizim yöremizdeki ülkelerin birçoğunda ölüm törenlerinde ağıtlar yakılıyor. Arabistan'da, özellikle Bedevilerde ölüm törenlerinde kadınların ağıt yakmaları daha yoğunluklu sürüyor. İran'da, Orta Asya'da, bugünkü Yunanistan'da, Kürtler'de törenlerde ağıt yakmalar sürüyor. Kürtlerde ağıt yakmaların başka bir özelliği de var, oralarda, yani İran'daki, Irak'taki, Suriye'deki, Türkiye'deki Kürtlerde, ölümlerin üstüne erkekler de ağıt yakarlar. Erkekler, ölü mezara götürülürken, hep bir ağızdan ağıtlar söylerler. Kafkaslarda, özellikle Çerkeslerde ölüm törenlerinde kadınların ağıt yaktıkları biliniyor, İngilizlerde, İrlandalılarda, Skoçlarda ağıtın varlığı biliniyor. Törenseldir de, Mezopotamya'da, Mısır'da, İbranilerde törenseldir de, Çin'de, Sanskrit dilinde ağıtların varlığını biliniyor. Buralardan birçok ağıt örneği de var elimizde.

Kürt ağıtlarında hemen hemen uyak, ölçü yoktur. Ölen kişinin yaşamı, başından geçen olaylar baştan sona çok düzgün anlatılır. Kürtçe'de, seyrek de olsa, baştan sona hikaye anlatmayan ağıtlara da rastlarız. Gene de, Türkmen ağıtları gibi, başta, ölenin hikayesini anlatma gereksinimi duyulmaz. Kimi ağıtların bir bölümü unutulmuş da olsa, elimizdeki ağıt bölük borchük de kalsa, ağıtı yakılan kişinin yaşamının hiç olmazsa bir bölümünü anlayabiliriz.

Benim bildiğim kadarıyla Filité Qotu'nun, Guré Perihan'ın, Bışaré Çeto'nun destanları, destan ağıt arasındadır. Her birisi tam, eksiksiz birer hikayedir. Bu üç kişi de birer savaş kahramanıdır. Üstlerine çıkarılan ağıtlar onların kahramanlıklarını anlatır. Ağıttan çok destan karakteri taşırlar. Saptayamadığım, bu üç ağıtı kadınların, Türkmende olduğu gibi, ölüm törenlerinde yaktıkları mı, yoksa usta aşıkların yaktıkları mı? Kürt ağıtları, destanları üstüne araştırmalar yapıldığında ancak ger-

çeğe ulaşabiliriz.

Sözünü ettiğim bu üç ağıtı da zaman zaman dinledim. Uzun ağıtlardı, birkaç gecede destancılar ancak bitirebiliyorlardı. Türkmen ağıtlarını çoğunlukla kadınlar söylüyorlardı. Erkeklerin söylediğine de rastladım. Kürt ağıtlarını hep destancılardan ya da erkeklerden duydum. Kadınlardan duyduklarım da oldu, çok seyrek.

DELİ MEMEDİN OĞLU KARA BEKİRİN AĞIDI

Maraş ilinin Göksün ilçesi Bos-süyük köyünden asker kaçağı olan Kara Bekiri bir çarpışmada candarmalar öldürüyorlar. Yıl, 1920. Ağidi amcası kızı Hürü yakıyor.

Emmim oğlu Kara Bekir
Ak parmakta gümüş zakir
Hamma sağmaya varıyor
Battal davarını heydir

Yaşa emmin oğlu yaşa
Mor kefiye düşmüş kaşa
Teslim olmaya arlanmış
Kurşun değmiş enli döse

Emmim oğlu Kara Bekir
Martini fişeği yağlı
Eli şakağında ölen
Aslı Deli Memet oğlu

Vardım idi mezarna
Sinek çökmüş üzerine
Kaçak gezer emmim oğlu
Beş altı Kürt üzerine

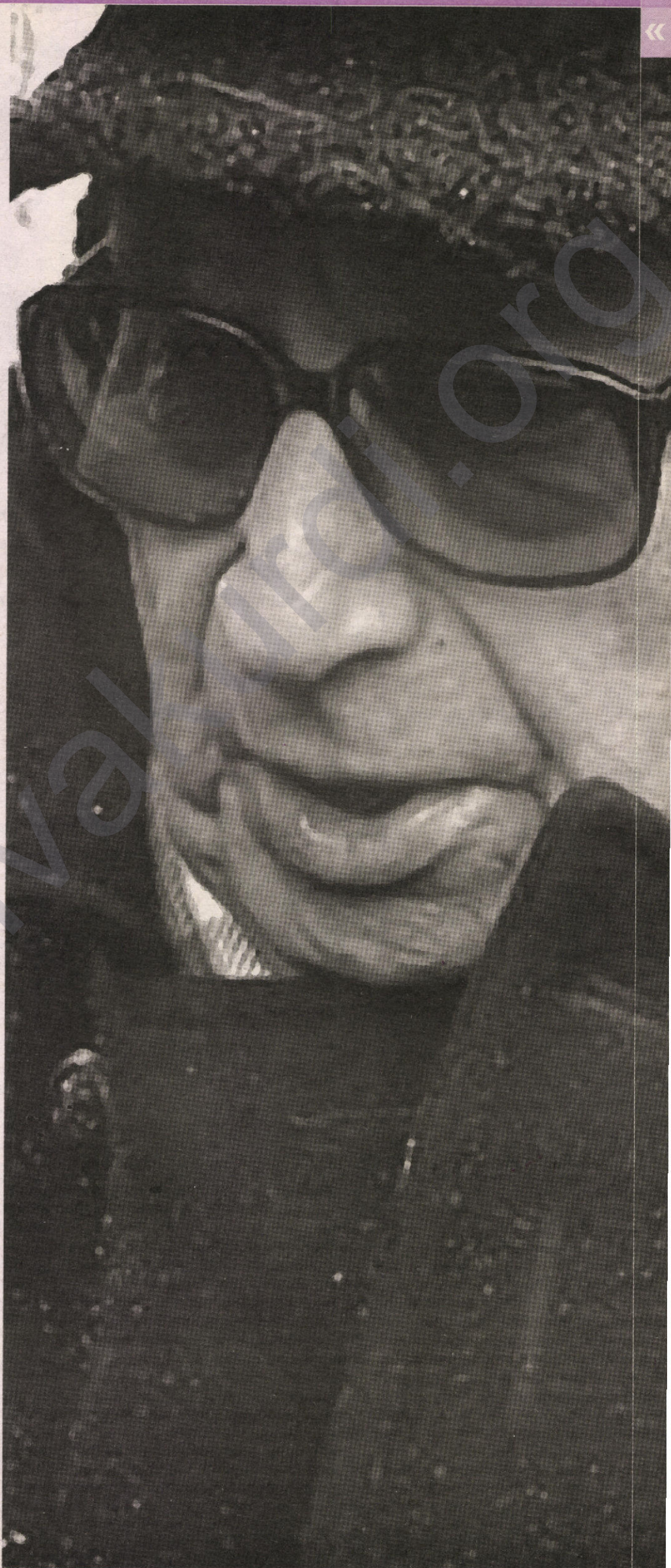
Candarma bilmez amanı
Kalkmaz başımın dumanı
Koyun kurban edeceğim
Var mı gelinin kurbanı

Bağdadı Basra alındı
Tüyüm tozağım yolundu
Var gelmezsen gelme Bekir
Geline sahip bulundu

Davarını heydir: Sürünü topla.
Heydirmek, bağırarak sürüyü bir araya getirmek.

Hamma: Kadın adı.

Tozak: Düğünlerde gelinin başına takılan çeşitli renklere boyanmış kuşüyleri.

[yaşarkemal]

[şeyh musdiken]
seyhmusdiken@mynet.com

Bazalt Şehrin Esmer Çocukları

"Diyarbakır, O benim en esmer çocuğum" diyen, Yılmaz Odabaşı'na.

ONLAR bazalt şehrin en esmer çocuklarıydılar. Renklerini, şehirlerine kimliğini veren taşlardan almışlardı. Bir de sıcaklığında yumurta pişen güneşinin yakıcılığından.

O gün bazalt şehrin binler yıllık bir mahallesinde düğün vardı. Davetliydim. Gitmemek olmazdı. Gidecekler. Ve bütün maharetlerini sergileyeceklerdi.

Ne de olsa, o daracık küçelerde, her birinin bir yürek yangını vardı. Bu türden toy'lardan ala'sı bulunmazdı bazalt kentin esmer çocuklarına. Hançeppek'te, Gavur Mahallesi'nde Avaré'yi oynamışlardı. Ama ondan önce girizgahlarıyla "heeyt ulan" diyerekten;

*Dağı duman olanın,
Hali yaman olanın,
Gece yuxusu gelmez,
Yarı esmer olanın.*

Dediklerinde, zaten cümle yürek yangınları seyre dalmışlardı bile.

Sonra iki arkadaş, iki yürekten dost alttan alta göz süzmelerle; İstanbul'un Aynalı Çeşme Meydanı'nda Zıpzip Ahmed Ağa'nın Kahvesi'nde afilli barbut atarken aynasızlar tarafından nasıl makas edildiklerini cümle aleme oynamışlardı.

Biri demişti ki; arkadaşım eş Memed, kış Memed ve de Keleş Memed, Arif Ağa ve ben oturmuşuz Hakim Beg'le hasbihal ederken!

Dur demişti öteki, keko devamını ben getireyim. Aman Amir beg, yaman Amir beg. Atığınız kurşunları leblebi diye yutarız. Darağacı salıncağımız. Bekçi, polês çaycımız, komser efendi de ocağımız.

Hakim kalender. Oracıkta noktayı koymakta gecikmemiş, beraat!

Sonra Esmer'i söylemiş Diyarbakır Halay'ına durmuşlardı. Tabanlarına yani poçigine bastıkları ayakkabılarıyla;

*Esmerin adı gerek,
Alnında dağı gerek
Yarı esmer olanın,
Zencirden bağı gerek.*

Diyerek halaya renk katmıştı biri. Öbürü sözü durduğu yerden alıp, durmak yakışmaz kabilinden;

Dur demişti öteki, keko devamını ben getireyim. Aman Amir beg, yaman Amir beg. Atığınız kurşunları leblebi diye yutarız. Darağacı salıncağımız. Bekçi, polês çaycımız, komser efendi de ocağımız

*Esmer bugün ağlamış,
Cigerimi dağılamış
Kara kaşın üstüne,
İpek puşu bağlamış.*

Sonra cümle halaycılar, halay başı ile birlik-te çepik çalıp tempo tutmuşlardı, ortada figürleriyle dönen iki arkadaşta.

*Esmerim biçim biçim,
Ölürem esmer için,
Alem baban düşmandır,
Esmer sevdiğim için.*

Ve o yorgunlukla hülyalı yüreklerini binler yıllık Gavur Mahlesi'nde, Hançeppek'te bırakıp, daracık küçelerden süzülerek caddeye çıkmışlardı. Yol ağzında muhabbet ederken, yanlarında duran minibüs, biraz da aceleyle iki arkadaşta minibüse apar topar bindirmişlerdi.

Minibüs bir süre yol aldıktan sonra iki arkadaşta biri avucundaki bozukluğu uzatıp "Abé ben sağda ineyim!" deyivermişti. Yanlarında oturanla, şoför göz göze gelmiş, sonra da bırak gitsin, ilgisiz biri kabilinden işaretlemişler. Ve indirmişlerdi.

Meğerse o gün kentte yaşanan önemli bir toplu olaydan dolayı polis, sivil araçla olay bölgesi ve çevresindeki kuşku gördüğü şahısları topluyormuş! Bizimkiler de o hengâmeyle minibüse alınmışlar.

Bir hafta sonra araçta kalan gözaltındaki de ilgisiz görülerek epeyce hırpalanmış vaziyette bırakılmış. Arkadaşını sormaya gidenin ifadesi belki de en esmerce oluvermiş ve şehrin zulasında kayıtlara geçmişti! Kusura bakmayasın arkadaşım. Valla param yoxti. Olsaydı seninkini de verecektim.

Sonrası mı? Kasette bir nağmeydi artık.

*Hele yar, yar, yar.
Kibar yarım esmerim.
Sen benimsin,
Ben senin.*

Terk Et Bu Şehri

Sen bu rezil şehrin adamı değilsin,
Şu çirkin betonu görmüyor musun?
Çürümüş insanlar sarmış her yeri...
Kalbin çürümeden
Terk et bu şehri...

Çiçeklerini kim sular, düşünme...
Kendi çaresine baksın kediler...
Yırt at, ödenmemiş tüm makbuzları...
Biraz cesur ol da
Terk et bu şehri...

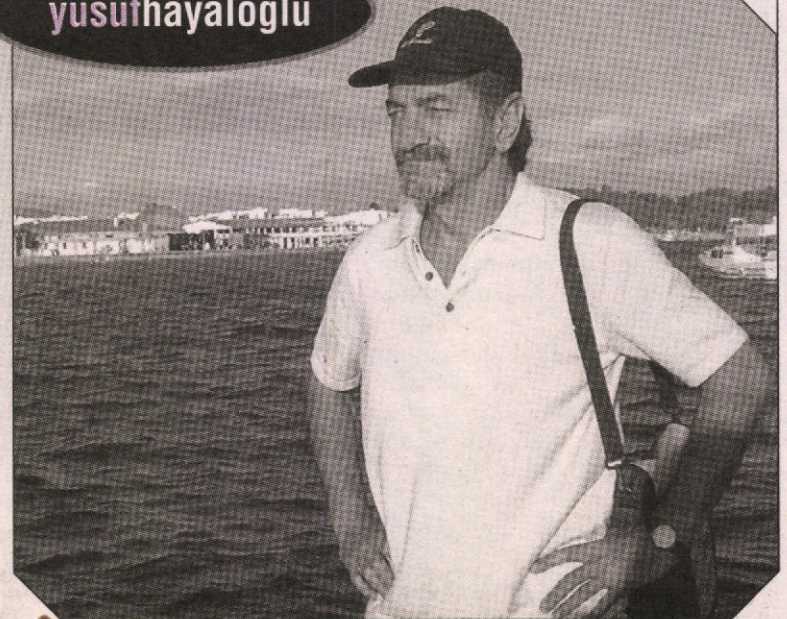
Sonra gök daralır, yağmur boşanır,
Sonra yer yarılar, fırtına kopar,
Sonra bu duvarlar üstüne çöker...
Oyalanma artık,
Terk et bu şehri...

Sen bu çarpık şehre yakışmıyorsun...
Yağmalanmış her yer, sığamıyorsun...
Öldü yavaş yavaş, buymuş kaderi...
Biraz akıllı ol,
Terk et bu şehri...

Şimdi bakarsın bir aksilik olur,
İcradan gelirler, zabıt tutarlar,
Belki karakola davet ederler...
Acele et n'olur,
Terk et bu şehri...

Sonra yol kesilir, barikat kurulur,
Sonra üst aranır, hüviyet bakılır,
Sonra tüm hesaplar sana yıkılır...
Sakın bakma ardına,
Terk et bu şehri...

yusufhayaloğlu

KADINLAR...

YUSUF HAYALOĞLU: KADINLAR... AH KADINLAR...

Kadınlar... dünyanın en güzel yaratıkları...
Kadınlar... ayrılmaz parçalarımız, öteki yarılarımız...
Kadınlar... hayatı paylaştıklarımız, olmazsa olmazlarımız...
Doğururken kutsal, üretirken anıtsal...
Varlıkları vazgeçilmez ve yaşamsal...
Onlar ki vazo gülleri kadar alımlı
Kır çiçekleri kadar çalımlı
Ve yürek yangını kadar yalımlıdır...
Kadınlar... İnsanlık şaheserleri...
Kadınlar... Tanrı'nın sanat eserleri...
Fırçamızda en güzel renk,
Dansımızda en sevimli ahenk,
Şansımızda kazanmaya denktirler...
Şiirimizin sihirli imgesi,
Mücadelemizin onurlu simgesidir onlar...
Bestemizin can veren notası,
Öfkemizin can alan hatası
Ömrümüzün en doğru rotasındırlar...
Kadınlar... gözümüzde yegane,
Göğsümüzde çarpıntılı bir hengame
Ve bizi biz yapan muhteşem dingedirler...
Kadınlar... mutluluğun evi-barkındırlar...
Kadınlar... aşkın ve emeğin çarkındırlar...
Kadınlar... hayatımızdaki en güzel şarkındırlar...
Kadınlar... Ah, kadınlar...
İyi ki bize aykırıdır...

SUNAY AKIN: HAYAT ORKESTRASININ EN GÜZEL ENSTRÜMANLARI

Müzik bir ısıklık çalmak, bir şeyler mırıldanmak, bir ninni söylemek, bir ağıt yakmakla başlamıştır. Estetikdir. Kadın bütün bastırılmışlığını, özlemlerini, özgürlük arayışını bununla başlattı. Müzikle bunu estetik bir biçimde dile getirdi. Belki de bu yüzden bir çok enstrümanın şekli kadına benzedi. Müzik aletlerinin görüntüsü de çıkardıkları sesler de çok doğurgandır. Özellikle yaylı çalgılarda böyle. Kadın ninni söyleyen, ağıt yakan oldu hep. Bu dünyanın bir çok yerinde aynıdır. Bir orkestra olarak düşünürsek hayatı, en güzel, en duygulu, insanın yüreğine en çok dokunan ezgiler hep kadınlardan yükselmiştir. Hayatın vurmali çalgılarında ise hep erkekler olmuştur. Mesela orkestralarda, maestro hep erkektir. Bunun da nedeni sopanın bir kadın eline yakışmamasıdır.

AHMET GÜNEŞTEKİN: MÜZİK KADININ İSYAN ÇIĞLIĞIDIR!

Tanrı, "insanları eşit yarattım" der bütün kutsal kitaplarda.
Toplumlar insan kavramını sadece erkek olarak mı algıladı? Kadınları poşetleyip, duvarların ardına hapsetme hakkını kim verdi erkeklere? İradesine hakim olup seçme ve ifade etme hakkını gasbetmek miydi eşitlikten anladığımız? Köle pazarlarında eğlence ve cinsel hizmet malzemesi olarak alınıp satılmaları mıydı kadınla erkek arasındaki eşitlik? Fiziksel gücü, erkeğin egemen olmasında en önemli faktör olmuş, ve bu güce dayanarak kadın üzerinde hak iddia eden erkek de günümüzde bile kadının eğitim hakkını sınırlandırmıştır. Kadınlar görsel ve cinsel bir sömürü malzemesi gibi görülmelerinden dolayı, özellikle sahne sanatlarında kendilerine daha çok yer bulmuşlardır. Bunların başında da müzik, dans ve sinema geliyor. Kadınlar, yaşadıkları acıları, hüznü, baskıyı ve şiddeti ruhlarının ince kıvrımlarından süzerek tınılara, çığlıklarını saçlarına dolayip "raks meydanlarına" dökmüşler. Bu yüzdendir kadının müzikte, görsel sanatlarda hep en önde olması. Yani, müzik kadınların isyan çığlığı, özgürlük alanıdır...

BİR ŞARKIDIR ONLAR...

Bu Uzun Bir Maraton Ben İlk Yüz Metresini Koştu

“Mîro” albümüyle geniş kitlelerin gönlünde taht kurdu Nilüfer Akbal. Muş Varto’daki evlerinde, deyiş söyleyerek başladığı müzik serüveni, Avrupa’nın çok önemli müzisyenleriyle çalışarak imza attığı iddialı albümleriyle sürüyor. Yakında “Şewa” (Gece) ismini verdiği yeni bir albümle, dinleyicisinin karşısına çıkacak pop müziğimizin önemli sesi Akbal ile “eskiye” ve “yeniye” dair konuştuk.

KÜRT müziği yasaklar yüzünden gelişemedi. Yasakların bir etkisi de, insanların ne sunulursa alması oldu. Sahiplenmek adına yapıldı bunlar ama bu beraberinde bir kalitesizlik de getirdi. Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye’de Kürt müziğinden söz etmek zor aslında. Çünkü piyasa müziğinin üzerine Kürtçe sözler yazılıyor ve Kürt müziği deniliyor buna. Birbirine benzer işler çıkıyor. O yüzden Türkiye’de yapılan Kürtçe sözlü müzik demek daha doğru. Bu bir tarafa, yasaklar yüzünden büyük bir boşluk doğdu. İnsanlara ne sunulursa sunulsun aldılar. Yeter ki Kürtçe sözlü olsun dediler ve her şeyi dinlediler. Hatta aralara Kürtçe kelimeler sıkıştırılmış kötü şarkıları bile dinlediler. Biz şimdi kalkıp dünya müziği yaptığımızda, dinleyici algılamakta zorluk çekiyor bu yüzden. Çünkü kötü müziğe alıştırmış. Bu büyük bir dezavantaj.

> Avrupa’da müzik yapanlar var. Siz de bunlardan birisiniz. Dünya standartlarında eserler çıkıyor ortaya. O müziğin içinde Kürtler’e ait bir tınıyı, bir melodiyi bulmak mümkün.

Kürt müziği bir deryadır. Ona yetişmek, bütünüyle kavrayabilmek çok zor ama çok güzel bir iş. Türkiye’de de bir takım işler yapılıyor. Son birkaç yıldır yeni yeni sesler duymaya başladık. Mesela Burhan Berken’e bakıyoruz, sınırlarını zorlayan bir müzisyen, hem sözleriyle hem besteleriyle Kürt müziğine farklı bir boyut getirebiliyor. Koma Çarneva albümleriyle farklılık yarattı. Büyük şirketlerin işine girmesi gerekiyor. Şu ana kadar herşey çok mütevazı bütçelerle yapıldı. Avrupa’da ise imkanlar çok daha fazla, hem çok profesyoneller hem imkanları çok iyi hem de ufukları çok geniş. Türkiye’de de büyük şirketler bu işe el atar ve Kürt sermayesi de müziğe yatırım yaparsa, müthiş yetenekler ve işler açığa çıkar. Dengbêji, Rap’çisi, Hip-Hop’çısı, Pop’çusu, türküçüsü olur ve her tarz müzik oluşur. Hâlâ şirketlerle, dağıtımla, devletle -yasaklardan dolayı- sorunlar yaşıyoruz. Hâlâ Türküm, Türkiyeliyim diyerek Kürtçe kaset alıp dinlemek istemeyenler var, hâlâ şüpheyle bakıyorlar müziğimize. Onların kafalarında Kürtçe müzik, lay lay lom olduğu için önyargıları var.

> Böyle bakarsak eğer, aynı şey popüler anlamda Türk müziği için de geçerli. Türkçe olup da milyonların aldığı popü-

ler albümler, Kürtçe’nin müzikal anlamda iyi olmayan albümleriyle eşdeğer aslında...

Şu önemli bir nokta: Yapılan iş ne olursa olsun kaliteli olmalı. Pop, rock, caz, arabesk ya da etnik müzik, önemli olan kalitesi. Taverna müziği bile olsa kendi içinde bir kalite taşımalı. Bir defa Kürtler, kendi özel durumlarından dolayı, siyasi davranmak zorunda bırakıldılar. Bir müzik eserine siyaset barındırıyor mu barındırıyor mu diye baktık. Eğer siyaset barındırıyor, yani toplumsal sorunlara değiniyorsa, ne olursa olsun o iyi müzik olarak kabul edildi. Öyle ki, Kürtçe söyleyen kadın şarkıcılarımız, bir süre sonra erkek gibi şarkı söylemeye başladılar. En büyük çıkmaz buydu. Ama şimdi artık gerçekten bir müzik dinleyicisi var ve seçici bir dinleyici. Bir de kendi müziğimizi başkalarına da dinletmek derdinde olmalıyız. Hep bize ait ezgiler, tınlar ve sözlerle müzik yaparsak, biz çalar, biz söyleriz. Bize ait ezgileri, tınları, sözleri; yani bizim müziğimizi dünya standartlarında bir müzikal kaliteyle buluşturursak, o zaman kültüre hizmet etmiş oluruz. Çok iddialı da olsa benim yapmak istediğim bu.

> Peki bu hedefinizin neresindediniz?

Bu amaçla yola çıktım ve çok güzel şeyler yaptım diyebiliyorum gönül rahatlığıyla. Bu çok uzun bir yol ve ben bu yolun ilk yüz metresini koştum. Bir çok ilke imza attık ama bizim etkili bir basınımız yok, ne yazık ki bu duyulamıyor. “Rayê” albümü, Alman Ulusal Radyosu tarafından haftanın albümü ilan ediliyor, bu World Müzik kategorisinde verilmiş büyük bir ödüdür, herkese verilmez. Bir hafta boyunca “Rayê” çalışıyor radyoda ve sorular soruluyor. ‘Nilüfer Akbal Türkiye’nin neresindedir’, ‘Kürt müziğinin gelenekselcilerine ne denir?’ gibi daha bir çok soru. Bilene albüm hediye ediyorlar. Çok önemli festivallere katılıyorum, orada gördüğüm ilgi, sevgi çok yüksek. Zaten Avrupa’da hem maddi hem manevi sahiplenme olmasaydı ben bunu sürdüremezdim. Çünkü yaptığımız işin karşılığını alabilmeniz lazım. “Rayê” çok ses getirdi ve çok sevildi. Gelenekselciler, modern müzik sevenler, Türkler de Kürtler de dinledi. Rayê’de dinleyici, yapmak istediğimi anladı ve bu konuda kararlı olduğuma inandı artık.

> Kürtçe söyleyen kadın sanatçıların sayısı çok az. Son dönemde çıkış yapanlar da var, bu gelişmeleri nasıl buluyorsunuz?

Yeni isimlerin çıkması çok sevindirici. Çünkü Kürtçe müzik yapmanın sorumluluğu var ve bu sorumluluktan dolayı, yük olan bir sanat yapıyorsunuz. Bu yükü yıllarca birileri yükledi, zorlandı. Yeni isimlerin çıkıp el atması çok hoş. Şimdi yeni sesler çoğaldıkça bu yük azalacak. Keşke Türkiye’de popüler olan şarkıcılar da Kürtçe müzik şöyle. Son dönemlerde çıkış yapan sanatçılarımız var. Mesela Rojin, Burhan Berken, Serap, Yekbun, Aynur Doğan gibi sesler sıraya dizilmiş, geliyorlar. Bunlar çok güzel sesler. Seslerin çoğalması, beraberinde bir kalite arayışını da getirecektir. Özellikle kadın seslerin çoğalması çok önemli. Çünkü bizim kuşak, erkek sesleriyle büyüdü. Biz erkek sesleriyle büyüdük. İki önemli ses biliyoruz, Ayşe Şan ve Meryem Xan.

> Sizin dinleyiciniz, ister istemez politikleşmiş dinleyici. Üreten bir insan için aslında bu bir dezavantaj. Sadece müzikal kalite aramıyorlar, bir duruş sergilemenizi de istiyorlar. Bunun müziğinizin etkileri nasıl?

Evet, bunun için demin de söyledim ya çok yükümüz var. Bir çocuk doğduğu zaman ‘dünyaya geldi’ denir. Bu çok derin bir sözdür aslında, artık bu dünyanın çocuğu demektir. Üretim yaptığın şeyi dünyaya sunuyorsun.

Tabii ki dünyaya baktığın zaman kişisel bir vizyonun vardır. Ama müziği politize etmek, sıkıştırmak doğru değildir. Bunun getirdiği yükümlülükler var, mesela şarkılarında politik söylemler kullanıyorum, ama rahatsız edici ölçüde değil bunlar. Burada yanlış olan müziğe de siyasi anlamlar yüklemek. Türküler iyi, şarkılar kötü mantığında halen insanlar. Ona bakarsanız, Hip-Hop da başkaldırının müziğidir, mesela Eminem sistemi eleştiren sözlerle müzik yapıyor.

> Yola çıktığınız nokta ile bugün arasında bir değerlendirme yaparsak, katettiğiniz mesafe şaşırtıyor gerçekten...

Düşünün ki deyiş geleneğinden geliyorsunuz, sonra dünya müziği yapmaya başlıyor ve pop söylemeye başlıyorsunuz.

diva geçti" dediler... Bir Kürt kadın sanatçı olarak dünyaya ait olanı, evrensel olanı seçti diyorlar, bununla ilgili yorumlar yapıyor. Dünya starlarının çıktığı bazı salonlarda sahne aldım. Mesela Köln'de Fabric salonunda, Hamburg'da Diekantine salonunda, Paris'te Titê d l Musiqu-e gibi birçok salonda sahne aldım. Konserlerime gelen dinleyicilerin yüzde altmışı yetmiş yabancıardan oluşuyor. Bu salonlarda sahne alabilmeniz için müzikal tarzınızın uyması gerekiyor. Buralara bir renk olarak ya da popüler biri olarak çıkamaz kimse.

> Dört bir parçadaki Kürtler'den müzik yapan müzisyenleri biliyorsunuz. Türkiye'de yapılan Kürtçe sözlü müzik ile diğer bölgeleri karşılaştırmanızı istesek...

İran, Irak, Suriye ya da Ermenistan'daki Kürtler bizim kadar asimile olmamışlar, daha iyi korunabilmişler. Onları dinlediğimde Kürtçe dinler gibi oluyorum, Türkiye'deki müzik ise türkü gibi. Türkü güzeldir ama Kürt müziği değildir.

> Türkiye'de ortak bir kültürden sözediliyorsa Kürtçe bir şiiire, bir kitaba, bir müziğe de bir sanat eseri gibi yaklaşılması lazım. Ama böyle olmuyor. Daha çok bir renk olarak bakılıyor. Bir kadın müzisyen çıkmış mesela, buna da bir renk olarak bakıp yer veriyorlar...

Kesinlikle etkisi var. Kardeşlik eşit şartlarda kardeşliktir. Eşit şartlar yoksa kardeşlikten sözedilemez. Biz şimdi eşit şartlarda değiliz. Sürekli kendini anlatmak ve ikna etmek durumunda kalıyoruz. Artık biz anlatmak değil, anlaşılma istiyoruz. Aydınlar bile Türkiye'den bahsederken "bu ülkede" diye başlıyorlar cümlelerine. Bütün kesimlerde bir kendini buraya ait hissedememe durumu var. Herkesin bu ülkeye bir itirazı var. Burada durmak lazım. Benim ülkem demiyor kimse. Kürt halkı bu konuda yeterince adım atmıştır zaten. Ama aydınlardan ve Türk entelijansiyasından yeterli yaklaşımı görememiştir.

> Bütün bunların içinde bir de kadın kimliğiniz var. Kadınlar sanatın birçok alanında yoklar, tek varolabildikleri alan müzik...

Kadınlar cins olarak da kendi özgürlüklerini tamamen elde edememişler. En rahat varolabildikleri alan müzik olmuştur. Müziğin biraz da eğlence boyutu var ve kadınlar eğlencede varolabilmişlerdir. Siyasi bilinci olan bir aileden gelmem ve kültürel çevrelerin içinde yer almamın avantajları oldu benim için. Yoksa gerçekten kadınların önu halen tıkalı. Bir dönem çeşitli kadın derneklerinde mücadele yürüttüm. Kadının Kurtuluşu isimli bir dergide yazarlık yaptım. Demokratik Kadınlar Derneği'nde üyelğim vardı. Bütün bu geçmişim, müziğime de yansıyor doğal olarak.

> Yeni bir albümünüz çıkıyor, biraz da ondan konuşalım, ne gibi sürprizler var?

Yeni albümün ismi "Şewa", gece anlamına geliyor. Bütün kayıtları Almanya'da yapıldı. Prodüktörüm sevgili Ayhan Evcî'nin aranje edip yönettiği bir albüm. Repertuar olarak Zazaca ve Kırmancı ağırlıklı, iki tanesi Türkçe, üçü remix, toplam 12 şarkımız var. Sözleri ve müziği bana ait şarkılar da var. Dinleyici benim söz yazarlığımı ve besteci yanıma da görebilecek böylece. Şewa albümünü müzikal olarak nereye koyacağımızı ise dinleyiciye bıraktım. Yaptığım müziği ben bir yere sıkıştırmıyorum. Çünkü müzik benim için uzun bir yolculuktur ve ben yoluma devam ediyorum. Bu yolculukta asıl istediğim kendi müzikal tarzımı yaratmak. Ben ne yapabiliyorum ya da ne yapmalıyım, sorusuna cevap arıyorum. Bu albüm, aslında Miro albümünde temellerini attığımız, Rayê ile başlayan dönemin vardı en üst nokta oldu. Şewa albümü için dünyadaki aktüel sound anlayışından olabildiğince yararlandık. Temel anlayış pop olmasına rağmen, Rock, Hip-Hop, Funk, Reggae, Flamenco gibi tarzları da barındırıyor. Albüm hazırlanırken Almanya ve Fransa'dan birçok müzisyenle birlikte ortak çalışmalar yürüttük. Bu anlamda "Şewa" önceki albümlere oranla evrensel müziğe çok daha yakın diyebilirim. Repertuar olarak da güçlü oldu. 70'li yıllarda İbrahim Tatlıses'i meşhur eden "Ayağında Kundura"nın orijinal Kürtçe halini buldum ve okudum. Yine aynı şekilde Türkiye'de yıllardır "Ada Sahilleri" adıyla bilinen şarkıyı orijinal hali olan Soranice'den okudum.

Halk müziği söyleyen biri kolay kolay pop okuyamaz. Fakat ben klasik batı müziği eğitimi aldığım için şanslıydım. Köln'de 4 yıl şan ve opera eğitimi aldım, arylar okuyordum. Halk müziği ve klasik batı müziğini birleştirdim, kendimde de var olanı katarak tarzımı oluşturdum. Ben bile şaşırımdım. İş söz yazmaya, beste yapmaya geldiğinde de bu şaşkınlığım devam ediyor. Demek ki ben bunları yapabiliyordum diyorum. Ve böyle giderse Kürtlerin ilk kadın prodüktörlerinden biri olacağım. Çünkü iş oraya doğru gidiyor. Kürtçe bir albümün bütün müzikal alt yapısını oluşturmak istiyorum.

> Biraz da gerilere gidelim. Hatırladığımız kadarıyla, ilk çıkışınız Türkçe albümle oldu, Kürtçe söylemeye nasıl karar verdiniz?

Kürtçe müziğe geçmeye ilk vesile olanlardan birisi Fırat Başkale'dir. Bana Kırmancıyı öğreten de odur. Albüm anlamında ise Hasret Gültekin oldu. Newroz-1 ve Newroz-2 albümleriyle profesyonel olarak müziğe adım attım. Bir albümde 3, diğer albümde 5 Kürtçe şarkı okumuştum. Müthiş ilgi görmüştü. O zaman karar verdim ve dedim ki sen bir Kürtsün ve Kürtçe okumalısın! Daha sonra 90'ların başında Kadir Karakoç'la beraber yeni bir dönem başladı ve "Miro" adlı albümümle bugüne kadar gelen dönem başladı. Söz açılmışken aramızdan ayrılan Hasret Gültekin ve Kadir Karakoç'u saygıyla anıyorum.

> Yurtdışında müzik yapan bir sanatçısınız. Oradaki diğer Kürt sanatçılarla, Şivan ve Ciwan ile müzikal bir paylaşımınız var mı?

Çok iyi diyalogumuz var, ortak üretimlerimiz de oldu. Şivan, çocukluğumdan itibaren dinlediğim bir sanatçı. Yıllarca gizli gizli dinlerdim ve o hep yüreğimi kabartırdı. Bir gün onunla tanışabilir miyim diye hayal kurardım. Önce Londra'da bir sahnede izledim onu. Daha sonra aynı sahneyi paylaştık. Ardından da Ciwan Haco ile tanıştım, Almanya'da, bir Newroz'da biraraya geldik. Onlar da beni tanıdıklarına; bir Kürt kadın sanatçıyla tanıştıklarına çok seviniyorlardı. Nizamettin Arıç ile tanıştım ve bu sanatçılardan çok şey öğrendim.

> Avrupa'daki müzik otoriteleri ve kültür sanat çevreleri Kürt müziğine, müzikal kriterlerle mi yaklaşıyorlar, yoksa bir renk olarak mı görüyorlar?

İkisi de var. Ama müzikal kaliteyi kesinlikle arıyorlar. Ben medyada çok yer aldım, konserlerim televizyonlarca canlı yayınlandı. Bence muhteşem buluyorlar. Çünkü orada da bir tikanıklık var. Fransa'da muhteşem bir renklilik yaşanıyor zaten, radyolarda her renk müzik var, barlarda, gece klüplerinde de aynı şekilde. "Buradan bir Kürt

Sana Bıraktım

Sana yazdığım son şiiirim bu

Öncekilerin hepsini yırttım

Bakışlarını Manhattan parkına

Gülüşlerini çiçeklere bıraktım

Saçların bile sende kalacak

Bendeki her şeyi sana bıraktım

Karşı kaldırımlarda kayboluşların

Bu ülke bizim değil, göçmen kuşların

Tüm bu Gök-yüzünü sana bıraktım

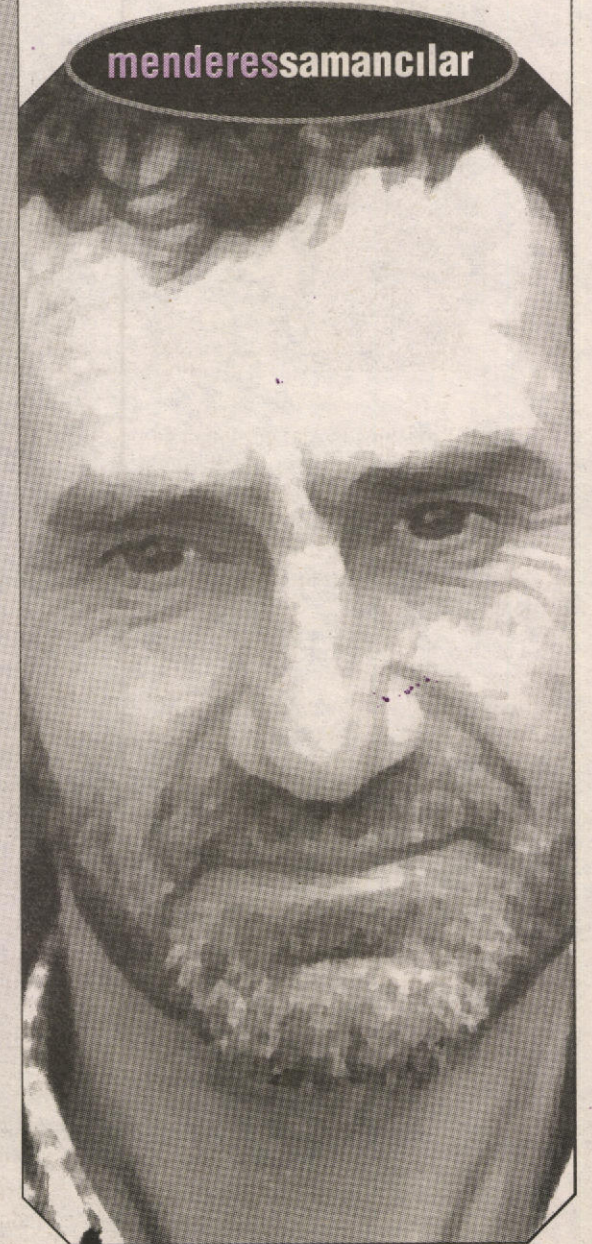
Gittiğim şehirde hep olacaksın

Elimde ellerin yürüyeceğiz

İçimde bir şiiir var, söylemem ki

Kalemi kağıdı sana bıraktım

menderessamancılar

ÖNCE sesini tanıdık. İçimizi ısıtan bu sesin sahibinin ismini sonradan öğrendik. Hüzünlü sesiyle söylediği bütün şarkıları ezbere okumaya başladık daha sonra. Yıllar geçti ama o şarkılarını söylemekten, biz onu dinlemekten hiç bıkmadık. Duruşu, yaşamı, sevdası hiç değişmedi. Onu herkes sevdi, o da herkesi. Yıllara inat çıktığı bu serüvende söyleyecek sözü olanlar arasına yazdırdı ismini; İlkay Akkaya...

'Bizim Aze'

B ABAM Antalyalı, 1956 yılında İstanbul'a gelmişler. Güzel, rahat bir çocukluk geçirdim. Dört kardeşiz. Babam memurdu. Şişli'de, Kaptanpaşa İlkokulu'nun karşısındaki sokakta oturuyorduk. Daha sonra Bahçelievler'e taşındık. En büyük idealim gazeteci ya da yazar olmaktı. Bu yüzden iletişim fakültesine girdim. Sonuç olarak idealimi gerçekleştirdiğimi söyleyebilirim. Yazmayı da ciddi ciddi düşünüyorum. Ama daha vakit var diyorum kendi kendime. Şimdi 18 yaşında bir kızım var. Onunla anne kız ilişkisinden çok arkadaş gibiyiz. Bazen o beni taşıyor diyebilirim.

İnsanların büyük bir çoğunluğu benim Diyarbakırlı, Dersimli veya Sivashlı olduğumu düşünüyor. Bunun sebebi galiba Kürtçe şarkı okumam diye düşünüyor. 1980 darbesinden sonra ilk kez Kürtçe şarkıyı biz okuduk. O zaman Grup Yorum'la birlikteydik. "Keçe Kürdan" şarkısını okumuştuk, Beşiktaş'taki tarihi çay bahçesinde. Bu telaffuzuma rağmen benim Kürt olduğumu düşündülse teşekkür ederim. Şarkıyı söyledikten sonra ortalık alkıştan yıkılıyordu. İnsanlar kendinden geçmiş gibi alkışlıyordu bizi. Ancak daha sonra da sahne arkası yıkıldı, tabii ki dayaktan. Polisler apar topar bizi gözaltına aldı. Doğrudan DGM'ye götürüldük ama be- raat ettik o davadan. Kürtçe okumamızın tek sebebi yasak olmasıydı. Bir hak ihlali olduğuna inanıyorduk ve bu yüzden okuduk. İnsanların kendi dillerini konuşamamalarını, kendi dillerinde şarkılarını söyleyememelerini protesto içindi.

"Güzel Okumuş Ama Hiçbir Şey Anlamadım"

Üniversitedeyken Eminönü'nde müzik kitapları aldığımız bir iş hani vardı. Şimdi nasıl oldu hatırlamıyorum ama Ahmet Kaya ile ilk olarak orada tanışmıştık. Orada bir arkadaşının dükkanında çalışıyordu. Kendi kasetini yapmak için uğraşıyordu. Ben o zamanlar müzikle profesyonel anlamda uğraşmayı hiç düşünmüyordum. Ahmet, "Ağlama Bebek" şarkısını okurdu bize. İlk dinlediğim andan itibaren etkilendiğimi hatırlıyorum. Sesi, yorumu, sazı çalışı çok farklıydı. Üç yıl sonra da albümü çıktı zaten.

Grup Yorum'un kadrosunun büyük çoğunluğu basın-yayın yüksek okulunda okuyordu. Tanışıklığımız oradan. Gülbahar ve Ayşegül ayrıldıktan sonra bana gruba katılmam için öneri getirdiler. İlk kurulduğu zaman katılamazdım, çünkü kızıma hamileydim. Okulu bitirememiştim. "Haziranda Ölmek Zor"la başladım.

Grup Yorum'dan Kızılırmak'a geçişimize, o günkü koşullar içerisinde pratik nedenler sebep olmuştu. Çalışma disiplini sorun oluyordu. Artık birbirimizin üretimini engellemeye başlamıştık. Kızılırmak'ı da Tuncay ve İsmail ile birlikte kurduk. Grubun ismini de eşim Abbas koydu. Hasan Hüseyin'in uzun ve etkileyici bir şiiri vardı aynı isimle. Biz o dönem bu şiiri çok okurduk. Oradan etkilenip koymuştuk. "Gidenlerin Ardından" bizim üçüncü albümümüzdü. Tatilde Günay Aslan'ın "Üniformalı Kasaplar" kitabını okuyordum. Orada anlatılan öykülerden sarsıldım ve "Nevala Kasaba" şarkısı çıktı ortaya birden. Sonra bu şiiri ben değil de bir erkek okumalı diye düşündüm. Ama sesi de toprak gibi, derin bir ses olmalıydı. Abbas o zaman Özgür Gündem gazetesinde çalışıyordu. "Musa Amca" okusun önerisine biz hemen atladık. Aradık

Musa Anter'i, sağolsun hemen kabul etti. Maltepe'deki evine gittik. Orada bayağı bir çalıştırdı beni. "Nevala Kasaba" Türkçe bir şarkıydı ama o albümde Ciwan Haco'nun "Birindar Kırın" şarkısını da okumuştum. Ape Musa Kürtçe konusunda bana bayağı bir eğitim vermişti o zaman. Daha sonra Ciwan Haco şarkıyı dinleyince "Sözlerini anlamadım ama çok güzel okumuş" demiş. Çünkü Musa Amca "Böyle söz mü olur yahu" deyip bizim götürdüğümüz şarkı sözlerinin üzerini çizip değiştiriyordu. Ape Musa çok farklı ve tatlı bir insandı. Evinin iki kapısı vardı. Biri güvenlik için yapılmış çelik kapı, diğeri de evin kapısı. Ancak günün her saatinde iki kapıyı da sonuna kadar açık bulabilirdiniz. Öyle bir güveni vardı insanlara, korkusuzca davranıyordu. Şarkının başındaki şiiri ben yazdım ama Kürtçe'ye Musa Amca çevirdi. Şarkının sonundaki "Hey Xode ..." bölümünü ise kasete okurken spontane söylemişti. Hayatta en çok üzüldüğüm şeylerden biri de Musa Amca ile bir daha öyle uzun uzun görüşme fırsatının olamamasıdır. Son aradığımda "Mem u Zin" in film setindeydi. Dönüşte görüşürüz, haberleşiriz dedik. Ama o sonra Diyarbakır'a gitti. Orada da öldürüldü zaten.

Kendimi Diyarbakırlı Hissediyorum

O dönemlerde bir de benim kanser olduğuma dair bir söylenti çıktı. Ta Çorum'dan hem de. Bir de para toplamışlar insanlardan benim için. Burada da en son Zeytinburnu'nda para toplamışlar. Yok öyle bir şey. Hasta falan değilim çok şükür. Ben bir gün evde oturuyorum -o sıralarda da böbreğim iltihaplanmıştı- telefon acı acı çaldı. Telefondaki ses hüznü; "Size bir şey sormak istiyorum", fonda da "Ya Rab bu ne derttir" çalıyor. Bayağı bir uğraştırdıktan sonra "Siz kanser misiniz" diye sordu. Ben onu kanser olmadığıma ikna ettikten sonra telefonu kapattım. Sonra içime bir kurt düştü. Kendi kendime dedim ki "Yahu ben kanserim galiba. Benden saklıyorlar." Tahlillere bakayım dedim, onlar da evde değillerdi. "Hah" dedim, "Benden saklıyorlar, tıpla ilgilendiğimden, tahlilleri gördüğüm zaman anlayacağımı biliyorlar o yüzden de tahlilleri saklamışlar." Sonra bizimkiler beni kanser olmadığıma ikna etmek için bir hafta çırpınmışlardı.

2000 yılıydı galiba. Şivan'la daha önceki yurtdışı turnelerimizden tanıştık. O zaman sahne arkasında hep "Neden birlikte bir şeyler yapmıyoruz" diye konuşuyorduk. İstanbul'da düzenlemeleri yapıp Almanya'ya şan kayıtları için gitmiştik. O kaset de öyle doğmuştu. Benim çok hoşuma gitmişti. Şivan benim çok sevdiğim bir ses. Onunla çalışmak da çok zevkliydi. Benim en başarılı okuduğum Kürtçe şarkı "Desmal"mış. Öyle diyorlar. Ama ona da çok çalışmıştım. Şivan, Kürt Enstitüsü ve

MKM'dekiler beni epey çalıştırdılar. Hâlâ Kürtçe konuşamıyorum ama konuşulduğu zaman anlıyorum. O yüzden, anlamamam için yanımda Kürtçe konuşanlara söylediklerinin hepsini anladığımı söylemek istiyorum.

Kendimi Diyarbakırlı gibi hissediyorum. Ama ben tam şuralıyım diyemiyorum. Mistik bir tarafım da var. Mesela Hasankeyf'e gittiğimde, ben daha önce burada yaşamıştım diyebilirim.

Bugünlerde de Tuncay Akdoğan'ın yarım kalan albümünü tamamlamaya çalışıyoruz. Tuncay okumalarını tamamlamıştı. Tuhaf oldu ölümü. "Ölüm Tatlı Bir Türküdür" şarkısını düet yapalım seninle" demişti. Salı için sözleşmiştik, Pazartesi öldü. Mayıs sonunda da Küba'ya gideceğim. Orada konserlerimiz olacak, 12 gün kadar kalacağız.

Büyük bir arazide organik tarımla uğraşıyorum hayalimde. Bütün sevdiğim de benimle beraber orada yaşıyor. Herkes bir işin ucundan tutuyor. Çocuklarımızı yetiştiriyoruz. Ama bunun için önce para sonra da arazi bulmam lazım galiba.

SENELERDEN beri hep iki ay sonra ekonomik olarak düzeyim derim. Ama bir türlü o iki ay gelmedi.

SON dönem en çok etkilendiğim parça "Veda"dır. Bir garip tesadüf sonucu Tuncay (Akdoğan) gruptan ayrıldığı zaman yaptı o şarkıyı. Sonra bana dedi ki "(Yine yağmur, yine hazan. Sessizce ölür ozan), bu benim, aradaki (Ben de gideceğim) şiirini de senin ağzından yazdım." Tuncay kasete şiir okuduktan sonra gitti. Sanki şarkıda anlattığımı yaşadığı gibi. Bu beni çok etkiledi.

CIWAN Haco'yu, Şivan'ı, Hümeysra'yı severek dinlerim. Kürt grupları oldukça ileri düzeyde müzik yapıyorlar artık. Televizyon ile pek aram yok ama geçen akşam "Çemberimde Gül Oya" dizisinin bir bölümünü izledim. Beni eskilere götürdü diyebilirim.

BİR gün konser dönüşünde, uçaktan indik, valizlerimizi bekliyoruz. Polisler gelip bizi aldı. Ne olduğunu anlayamadık. Dinleyiciler falan var. Bizi kim öpse onu da alıyorlar. Sonra karakolda söylediler. Uçak kaçıracağımız yönünde bir ihbar almışlar. Dedim ki "Saçma değil mi, inmiş işte uçaktan. Kaçırılmamış uçak." Bizi üç gün tuttular. Bir kere de bomba yapıyoruz diye aldılar içeri. Bir ara Galatasaray'dan her geçtiğimde alıyorlardı beni, "Bu mutlaka yine bir yerleri karıştırmaya gidiyordur" diye.

SIYAH rengi çok seviyorum. O yüzden hep siyah giyiyorum. Çocukluğumda da böyleydin. Annem hep, "Renkli bir şeyler giy, yaşlanınca siyah giyersin" derdi.

HER çevreyle dayanışma içindeyim. Bunun önemine de inanıyorum. Bu yüzden de Türkiye'de ne kadar sol yapı ve fraksiyon varsa beni kendilerindenmiş gibi görüyor.

GÖZALTINDA sistemli bir işkenceden ziyade kaba dayağa maruz kaldım birçok defa. Kadın olmamdan dolayı sanırım biraz daha şanslı oldum.

KADIN yazar, şair, sanatçı az ama öz çıkıyor. Yazdıkları zaman da yazıyorlar yani. Gülten Akın, Sennur Sezer, Leyla Şahin... Son dönemde özellikle sayabileceğim sanatçılar da var. Özlem Tekin kendi şarkılarını yazıyor, Nazan Öncel, Şebnem Ferah, Sezen Aksu bir çırpıda sayabileceğim isimler.

BİR kasette saksofon çaldık diye bize "Sağa kaydınız" dediler. Bir enstrüman nasıl sağcı veya solcu olabilir hiç anlayamıyorum.

ASLINDA içinde bulunduğum grup itibarıyla çok da fazla kadın kimliğime yönelik bir baskı, bir zorluk yaşadım diyemem. Ama yine de bir takım zorluklar yaşıyordu. Mesela insanlar benim şarkı sözü yazabileceğime, beste yapabileceğime ihtimal vermiyor olmaları ki bana hiç sormazlardı. Ben de hemen atlardım ve bana sorulmamış sorulara bile cevap vermeye çalışırdım. Ancak genel olarak tabii ki hem ülkemizde hem de dünyada katı bir cinsiyetçilik hala var. Töre cinayetleri, baskılar falan hep kadınlık durumu yüzünden olan hadiseler. Beni en çok sarsan olay 1990'lı yıllara gelirken yapılan bir araştırmanın sonuçları olmuştu. Yapılan araştırmaya göre gözaltında tecavüze uğrayan kadınların hepsinin eşleri terk etmiş onları. Bu sonuç beni çok sarstı.

BİR keresinde Antalya'da tekneyle açılmıştık. İki kişi yüzerek geldi. Beni sordular. Tanıştılar. "Polisiz" dediler. "Nereden" dedim. Terörle Mücadele'den deyince, ben de "Ben sizin oraya çok gelip gidiyorum" dedim.

GÖZALTINDAYIM, şarkı söylüyorum gecenin bir vakti. Polisin biri mazgaldan bana bir kağıt uzattı. Kağıdı aldım baktım üzerinde "Kırvem" yazıyor. Benden şarkı istemiş.

BİR keresinde bir eyleme polis müdahale etmiş. Bütün göstericileri hırpalayarak gözaltına almış. Ben de otobüsteyim. Toz toprak içindeyim. Yan arabadan şarkı söylüyorlar. Bizim arabadaki polislerden biri "Ya bu İlkay'ın şarkısı değil mi?" diye sordu. Ben de arkada oturuyorum ama tanınmıyacak durumdayım. "Siz onu dinliyor musunuz" diye sordum; "Tabii ki" diye cevap verince ben de kim olduğumu söyledim. Polisler de benim perişan halimi görünce "Kim yaptı sana bunu diye" sordular. Ben de hepsini işaret ederek "Hepiniz" dedim. Utandılar.

A DANA'DA Hürriyet Mahallesi denen bir azınlık mahallesinde; Kürt, Arap, Ermeni, Laz, her kesimden insanın bulunduğu; ortak paydanın yoksulluk olduğu; delisi, hırsızı, arsız bol bir mahallede doğdum. Tam bir Emir Kustarika filmi gibiydi yaşadığımız yer. Bir yanda sefalet, bir yanda eğlence... Teneke çalsan halay çekilir, Romanlar oyuna kalkardı. İçindeyken güzelliğini fark edemediğim ama uzaklaştıkça özlem duyduğum mahallem adı Hürriyet'ti ama hiç birimizin insan gibi hürriyeti yoktu.

Annem Methiye Hanım, Türkçe bilmeyen kara çarşafli bir kadındı, ben de çocukken namaz kılardım. Babam Ahmet Bey ise tam bir Marksist-Leninist'ti. Anneme, "Ki-me kılıyorsun bu namazı!" diye kızardı. 10 kardeşlik, daha doğrusu ben doğmadan hastalık, yoksulluk gibi nedenlerden ölmüş. Diğer ikisi de sonradan öldü, çeşitli nedenlerden. Kaldık beş kardeş.

Babam diline, kültürüne çok düşküdü. Nuri Dersimi'nin Dersim kitabını getirmiş, 'okuyun, öğrenin' diye vermişti. Mahallede her dil, evde ise sadece Kürtçe konuşulurdu, Türkçem çok iyi değildi. Annem ise babamla gizli bir şeyler konuşması gerektiğinde Arapça'yı kullanırdı, zamanla onu da çözme-ye başlamıştık.

AMELE YANIĞI BRONZLUĞUM

Çocukluk deyince sıcak, uzun, güneşli günler ile uçsuz, bucaksız tarlalar geliyor gözümün önüne. Bir de kışın odun toplamaya gittiğim yerler. Yazın kazandığım amele yanığı bronzluğumu, kışın arkadaşlarıma karşı, "Ben de denize gittim" diye yalan söyleyerek kullandığımı hatırlıyorum. Esmerim ne diyeyim. Hepimizin çocukluğu gibi geçti, özlemle, dayakla dolu bir çocukluk.

Evimizde yoğun bir misafir trafiği vardı, her kesimden, her örgütten insanın geldiği, buluşmaların olduğu bir evdi. Partiler üstüydü. Annem çok mülayim, her şeyi alttan alan naif bir kadındı. Babam tam tersi hep gergindi. En ufak bir hatamızın karşılığı dayaktı. Evde Türkçe konuşmayacaksınız derdi, zaten çok iyi Türkçe bilmezdik, okulda da zorlanıyorduk, bir de üstüne yasaklanınca kötü oluyorduk. Bu durum bende ters tepti. Evde konuşurken, gıcıklığına araya Türkçe kelimeler katardım. Babam hep 'kızlarımı Kürtlere vereceğim' derdi.

Çocukluğuma ilişkin en komik bulduğum olay, erkeklerle yaptığım sidik yarıştı. Piç olacağım o zamandan belliymiş, anaerkil yapacağız ya toplumu... Ablam Sevê, abim Cudi, ben Rojin, kardeşlerim Dersim ve Ruken... Böyle bitti çocukluğumuz.

BİR SABAH ABİMİ ALDILAR...

Unutmadan, böyle bitmedi aslında. Bir sabah abim ve babam ortadan kayboldu. Bir süre sonra ortaya çıktıklarında, abim artık eskisi gibi değildi. Bize komik gelen o durumun nedeni, büyüyünce öğrendiğim acı gerçektir: İşkencede aklını yitirmişti! Kabul lenemiyordum bu durumu, abim halen tedavi görüyor.

Babam, devrimciliği meslek seçtiği için bize fazla vakit ayırmazdı. Bazen aylarca görmezdik onu.

Çocukluğuma ilişkin beni en çok duygulandıran annemle ilgili bir anımdır. Her mülteci gibi biz de yoksul olduğumuz için tarlada çalışır, evlere temizliğe giderdik. Yine bir gün annemle temizliğe gittim. İlkokula gittiğimi hatırlıyorum. Evin sahibi bir ara annemi kenara çekip, kulağına bir şeyler fısıldadı. Annemin yüzünden çok bozulduğunu anlamıştım. Beni bir odaya alıp, "Allah belanı versin, kadının kolyesini niye aldın?" diye bağırıp bir hayli hırpaladı. Evden çıkarak yürüyoruz; yol boyunca almadım deseni de annem çok üzülmişti, yol boyunca ikimiz de ağladık. Anneciğim beş çocuğuna baka-

BEN ROJİN KÜRT KIZI ROJİN!

Dünyaca ünlü bir müzik firması şov dünyasında yeni kaynak arayışına girmemiş olsaydı, isminin ve dilinin getirdiği imkansızlıkları belki bir süre daha aşamayacaktı. Bir Kürt kızı olarak yıllarca yasak bir dilden pop, caz, rock söylemeye başlayınca bir anda dikkatleri üzerine çeken bir isim olmuştu artık. Yangın yeri bir coğrafyanın sesiydi ve şimdi yeni albümü "Jan" da, Loreena Mc Kennitt'tan Sezen Aksu'ya, Melike Demirağ'dan Hakkı Bulut'a son 30 yılın simgeleşmiş parçalarını bizlere tekrar hatırlatıyor Kürt kızı Rojin.

bilmek için onuruyla çalışıyordu ve bu olaydan birkaç hafta sonra kolyeyi o evde bulduğunda bana sarılmıştı. O anda dünyanın en mutlu çocuğu olduğumu hatırlıyorum.

İLK ŞARKIMI TRAKTÖRÜN RÖMORKUNDA SÖYLEDİM

İlkokulu Adana Yıldırım Beyazıt İlkokulu'nda, ortaokulu Hürriyet Ortaokulu'nda, liseyi ise Çobanoğlu Ticaret Lisesi'nde okudum. Tiyatroculuğum evdeki taklitçilikten geliyor. İlk türkümü tarlaya giderken traktörün kasasında söyledim. Diğer kızlar bana vokal yapardı. Favorimiz Şivan Perver'in "Mın ji xortekê heskırîbu bav û birayîmin ez nedam" (Bir gence aşık olmuştum, babam ile abim vermediler) şarkısıydı... Ardından "Adana Köprübaşı" gelirdi. İlginçtir o zaman da Kürtçe-Türkçe türküler söylerdim.

EVDEN İLK KAÇIŞ

Müzik sevdasından Ankara'ya, konservatuar okumaya kaçtığımda çok düzenli bir şehre geldiğimi anladım. Kendimi bir yandan özgür, baskısız bir ortamda hissederken, bir yandan da korkunç yalnız, buruk ve öksüz hissediyordum. O zamanlar bu kadar çok konuşmazdım, çenemin yayı sonradan düştü.

Ailem Kürtlüğü çok önemserdi ama ben hep herhangi bir millete ait olmanın bir gurur nedeni olamayacağını düşünürdüm. Kürt kimliğimin farkındaydım ama bu farkında olmanın bana kazandırdıkları olduğu gibi kaybettirdikleri de vardı. Bu farkındalık kendi dilime hakim olmama sağladı, bir de dünya görüşü kazanmanın yanı sıra bilinçli bir aileden gelmenin verdiği bir asaletle sahip olmayı da mümkün kıldı. Öte yandan kaybettirdikleri var; hayatı kaçırdığın zamanlar oluyor, başka bir taraftan bakamamanın travmaları ve tek taraflı beslenmenin hastalıkları, çevrenin korkunç önyargıları, aileden göremediğin sevgiyi toplumsal sevgisizlik olarak hissetmek gibi. O ayrımları net görebilseydim ya da es geçebilseydim diyorum. Ama buna altyapım müsaade etmezdi.

SOVYETLER VE SOSYALİZM

Ortaokulda "Kızilkayalar", Mitka Gripcova'nın kitaplarını okuyordum. Sovyetler Birliği bizim için hep modeldi ve hep sosyalizmin konuşulduğu bir evden çıktım ben. Perestroyka oldu ve sosyalizmle ilgili farklı şeyler okuduk. Bir çocuğun evine her hafta Musa Anter gelirse, o çocuğa kimse 'kültürel birikimi yetersiz' diyemez. Musa Amca çok özel biriydi. Musa Amca'dan öğrendim, çocuklu bir eve gidince o çocuğa mutlaka bir hediye alınması gerektiğini. Çünkü o hep hediyelerle gelirdi. Bana, "Kürtlerin Afife Jale'si olacaksınız" derdi. Evde Kürtçe kitaplar, Hawar Dergisi okunur, Cigerxun'un divanları söylenir ve misafirlere adeta gösteri yapılırdı. Sonra 12 Eylül geldi ve eve kimse gelmeye başladı.

İSTANBUL İLE TANIŞMA VE İLK ALBÜM

İngiltere'ye bir oyun sahnelemek için gitmiştik. 1996'da döndüm ve İstanbul'a geldim. Ancak adapte olmak çok zordu. İstanbul ile o zaman tanıştım. İstanbul'da yolum müzik sektörüyle de birleşti. Daha önceden albüm teklifleri almıştım ama bu kadar ısrarlı olunmamıştı. İçinde Fırat Başkale'nin de olduğu Arya Müzik'le anlaşmıştım albüm için. Ancak yapımım Türkçe konuşmakta zorlanmasına rağmen Kürtçe okumama karşı çıktı. Bense acemiliğimden sözleşmeyi imzalamıştım bile. Kürtçe okuyacağımdan çok emindim. İlk albüm beş yıl sonra çıkabildi. Bu beş yıl kabus gibiydi benim için. Herkes benimle dalga geçmişti.

KONSERVATUAR...

Bu arada Adana Belediyesi Konservatuarından Hacettepe Üniversitesi Devlet

Konservatuar'ını bitirdim. Çok zor adapte oldum okula; bir yandan klasik müzikle ilgilenen zengin aile çocukları, bir yandan türküler söyleyen ben. İşte tam o yıllarda kendimi klasik müziğe verdim ama bünyede de durmuyorum. Adamların kırk yıllık bestelerini zorla dinliyorum. Şan hocam gırtlaktan türkü, şarkı okumayı yasakladı. "Şarkının başından sonuna kadar müthiş sesle okuyorsun. Kaç oktav sesin var. Şu ilgilendiğin müziğe bak" diyordu. Ben de aryalar, napolitenler okuyordum. Ama nâsılsa bir Adana ve çiğdenden bir Mardin geçmişim vardı. İstanbul'a ilk geldiğim günlerde bir kadın pedi reklamında oynamış ve ciddi bir para almıştım. Anneme de para gönderebilmişim. Korkunç bir güven duygusu hissetmiş, annemin ihtiyacını karşılamak bende inanılmaz bir özgüven duygusu yaratmıştı. Sonra yalnız başıma ev tutunca ve en önemlisi başardıkça biray olma duygum arttı.

İLK SAHNE DENEYİMİM...

İngiltere'den Türkiye'ye gelip de albüm yapmaya karar verdikten sonra ilk sahne aldığım yer Adana'da bir mahalle düğünüdür. Albüm yapma fikrim yoktu, biraz zorlama oldu. Üç ay düşündükten sonra "Bu işin eğitimini aldın, neden kendini sınırlıyorsun" diye düşündüm ve "evet" dedim. Ama maalesef beş yıl beklemek zorunda kaldım. Sertan Öztop ilk aranjörümüdü. Ciwan Haco da bana büyük destek oldu ve üç parçasını karşılıksız vererek, istediğim dille okuyabileceğimi söyledi. Çok asil bir insan. İyi bir müzisyen olunabilir ama kaliteli bir insan olmak ayrı bir şey. Birinci albüm çok da inisiyatifi kullandığımdan bir albüm oldu diyemem ama hâlâ çok arandığını ve beğenildiğini biliyorum. Biraz zorlandık tabii ki. "Rojin" olmak her zaman bela idi; bu da aynı bir konu. Ciwan'ı Türkçe'ye çevirdiğim için çok tepki aldım. Piyasaya tepetaklak girmiştim. Bütün konserlerimde Kürtçe okuyordum zaten. Anadilimde okumamak ayıp olurdu. Adım Ayşegül, Fatma ya da başka bir şey olsaydı, gerçekten bu kadar sorumluluk yüklenmezdi diye düşünüyorum.

Gülten Kaya benim uğurumdur. Çok severim, herşeyimizi paylaşıyoruz. Bir gün bana, "Sony Müzik Kürtçe okuyan birini arıyor" dedi ve Murat Hasarı ile Sony Müzik serüvenimiz başladı. Eski firmam Kürtçe okumama karşıydı, yeni firmam ise Türkçe okumama karşıydı. Ben bu kez ağırlığı koymuştum. Prodüksiyonla birlikte albümün Kürtçe-Türkçe olması konusunda ikna ettik ve "Si" çıktı. Satış promosyonu eksik olmasına rağmen çok büyük bir ses getirdi. Hekim Sefkan'ın "Hizaya" diye yazdığı parçayı ben "Hejaye" diye değiştirdim. O şarkıyı çok güzel yorumladığımı düşünüyorum. Kürtçe'nin en büyük güzelliği de çok zengin bir dil olması ve her yörenin değişik bir ağızla konuşması. O parçayı Tarkan okusaydı milyon satardı. Ama biz okuduk ya, gariban halkın gariban sanatçıları bu kadar takdir görür. Bununla yetinmeliyiz... Üzülüyorum sadece.

BEYAZ KÜRT, KIRMIZI KÜRT

Beni daha çok kentli Kürtler dinliyor. Bundan "beyaz Kürt", "kırmızı Kürt" tartışması çıkmış. Ben renk ayrımlarına çok katılmıyorum. Bu mantık çok yanlış yerlere götürüyor bizi. Zengin olmak veya para kazanmak suç sayılıyor mesela. "Vay beyaz Kürt, vay kırmızı Kürt" suçlamaları eşliğinde, insanlar işlerinden soğutuluyor. Bunlar saçma şeyler. Asolan kişiliktir. Ama bütün bunlara rağmen geleceği kesimin de

Bazen bir mekana girersiniz ya, çok lüks ve havalıdır, o yere ait olmadığınızı hissedersiniz, huzursuz olursunuz. Bir dostun mütevazî mekanı ise sizi mest eder. Kürtçe okumak benim için işte böyle bir duygu

"Aydıl" ve "Kevok"u çok severek dinlediklerini biliyorum. Bu da dinleyici skalasının genişliğini gösteriyor. Bu albümle Türkiye'nin her tarafından dinlendiğimi biliyorum. Amaç da bu değil midir zaten; çoğalmak, çoğaltmak, büyüme, büyütme... Sanatın, müziğin rolü burada devreye giriyor. Kürtçe'yi hiç dinlememiş insanların "Ne kadar güzel bir dilmiş Kürtçe" demeleri hoşuma gidiyor. En faşizan radyoda bile şarkımın çalması çemberi zorlamaktır, yeni kapılar açmaktır. Türkçe'den çevirdiğim şarkıların birebir aynı olması iki halkın aynı his, aynı söz ve aynı duygu ile bunlara sahip çıkması çok güzel. Konser ya da performanslarda bu şarkıların söylenmesi, ortamı en güzel kokuların yayıldığı müthiş güzel bir bahçeye çeviriyor. Şad oluyorsunuz.

İSKOÇ ERKEKLERİ ETEKLE DOLAŞMIYOR BİZ NİYE KIRAS FİSTAN GİYELİM

Bazen yapmak istediklerimiz küçücük bir çitin arkasındadır ama biz onu dağ gibi görürüz. Bu albümün satışları birçok önyargıyı da beraberinde yıkıyor. Naim Dilmener albüm danışmanımızdı. Co-

ver'ların çoğu ondan geldi. Kendi söz ve müziklerimin albüme girmesi için herkes çok cesaret verdi. Volkan Şen de aranjör-lüğünü yaptı. Uzun vadeli bir emeğin patlaması oldu. Yalandan en çok satanlar listesine yazdırmıyoruz kendimizi. İsteyen Unkapanı'na sorabilir, rekora gidiyoruz. Kürt dinleyicilerimizden çok iyi tepkiler alıyoruz. Sadece Kürtler'den değil her kimseden güzel tepkiler alıyoruz. Ama Kürtler'in bir takıntı haline getirdiği bir giyim tarzı var. "Niye bunu giydin, ulusal kıyafetlerini neden giymiyorsun" diye soruyorlar. Biz artık dünya milletlerinden biriyiz diye düşünüyorum. Hiçbir İskoç erkeği etekle dolaşmaz. Hiçbir Japon kimono ile dolaşmaz. Artık dünyayı yüzyıl geriden takip etmeyi bırakalım.

MAGAZİN...

Şunun ayırına varamadık; hepimiz insanız, hırslarımız, zaaflarımız, duygularımız aynı. O kötü, bu yanlış, bu hatalı diyerek kendimizi yıllarca sınırladık. Prensipten sahibi olmak güzel ama hayatı sınırlayan prensip seni prensipsiz kılar ve bitirir. Elifname diye bir magazin programına çıktım. En radikal insanlardan mesajlar aldım "İzledik çok güzeldi" diye. Aslında en çok onlar izliyor. İnsanın neyi eksikse o diline vurur. Magazin dünyanın her yanında olan bir şey. Bunu düzeyli yaparsın, dozunu ayarlar, onu dediğini bilirsin o zaman olur. Ciwan'ın çocuklarını ve eşini merak eden o kadar çok Kürt biliyorum ki...

Türkçe söyleyip bir yerlere zamanla gelirdim. Konservatuar bitirdim, işin prosedürlerinin birçoğunu profesyonel anlamda yerine getiriyorum. Devlet Tiyatrosu sokakta "Ben oyuncu olmak istiyorum" diyen her adamı o kuruma almaz. O anlamda hem ses olarak, hem birikim olarak Türkçe'de iyi bir yer edineceğimden hiç şüphem yok. Ama bazen bir mekana girersiniz ya, çok lüks ve havalıdır, o yere ait olmadığınızı hissedersiniz, huzursuz olursunuz. Bir dostun mütevazî mekanı ise sizi mest eder. Kürtçe okumak benim için işte böyle bir duygu. Anadilinde okumak, kalbimin kapılarını sonuna dek açıyor ve iyi geliyor ve mutlu oluyorum. Türkçe okurken de asla yabancılaşmıyorum. Ancak Kürtçe okumasam duygum tamamlanmaz gibi geliyor bana. Kürtçe okumak ateşten gömlek olmasaydı belki bunu çok hissetmezdim. Bilmiyorum zamanla daha iyi tahlil edeceğim, yasaklar kalktıkça.

KÜRTSÜN VE SORUMLULUĞUN VAR

"Kürtsün ve sorumluluğun var" lafı belki yirmi yıl sonra anlamsız kalacak. Kardeşin zorluklarla boğuşuyor, mücadeleye ediyor, buna seyirci kalmazsın, yapabileceğin ne varsa yapmaktan zorundasın diye düşünüyorsun. Sorumluluk haksızlık olan her alanda hissedilmeli. Bu alanda haksızlık var tabii ki. Sorumluluk da herkese düşüyor. Hepimiz yanı başımızda olanın kıymetini bilmeyiz, insani bir şeydir. Hep yasaklı olan, Türkiye'ye geleme-yen sanatçı daha ulaşılmaz gelir insanlara ve ona meyil fazladır. Oysa Türkiye'de de güzel işler yapılıyor. Avrupa'da yaşayanlar da Türkiye'de yapılanlara karşı ilgili. Ayrıca yurtdışı Kürt müziği için daha özgür bir meca oldu-gundan gelişme orada daha fazla oldu. Buradaki baskılar bu gelişimi bir şekilde engelledi. Yine de Türkiye'de Kürt müziği gelişmiyor düşüncesine katılmıyorum. Yakında şu ana kadar yapılanlardan çok daha iyi ürünler gelecektir.

insan

Siz ki
Tuğlalardan duvar yaptınız
Kiremitlerden çatı

Ben ki
Odalarınızda kaldım
Duvarlarınızı öğrendim

Siz ki
Ağaçlardan kağıt yaptınız
Kurşundan kalem

Ben ki
Kitaplarınızı okudum
Kelimelerinizi öğrendim

Siz ki
Cümlelerden yasa yaptınız
Yasaklardan dünya

Ben ki
Dünyayı tanıdım
Sınırlarınızı öğrendim

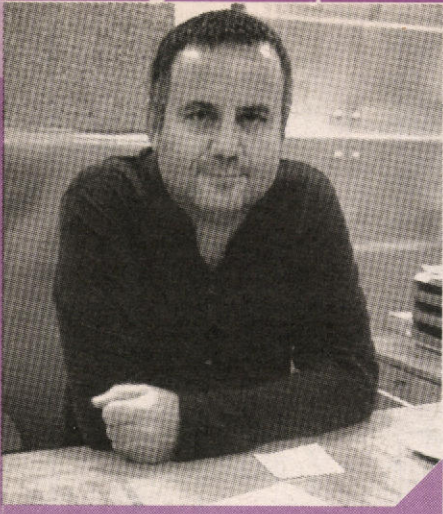
Siz ki
İnsandan emek yaptınız
Emekten savaş

Aralık 2004

atanurmemiş

Mustafa Hakkında Her Şey Değil!

[muhsinkızılkaya]
mkızılkaya@esmerdergisi.com

Babası Nazım Erdoğan, nüktedan bir adamdır. Öyle ki Yılmaz Erdoğan, babasını ilk mizah ustası sayar. Günün birinde, Mustafa'nın halk oyunları ekibine gireceğini öğrenince, "Olabilir" dedi, "Folklor ekibinde konuşmak zorunda değil nasılsa, onun için becerebilir" diye dalga geçti.

ASKERİ darbe olmuş. Yaşıma baskıma bakmadan dağa çıkmışım. Yakalasalar, emdiğim sütü burnumdan getirecekler. Okullar açılmış, ben okulun uzağında, yolun gitmediği, kör karanlık bir köyde, ortamın biraz hafiflemesini bekliyorum. Aradan iki ay geçiyor, aralık ayının başlarında bir yolunu bulup geliyorum şehir merkezine. Bir sabah ürkek adımlarla, köşeleri kolaçan ederek gidiyorum okula. Lise birinci sınıfı okuyacağım öğretmenlerim izin verirse. Müdür yardımcısı Remziye Hoca, hiç tepki vermeden yolluyor beni sınıfıma. Kimya dersi vardı, kapıyı çalıp sınıfa girdiğimde. Öldüğümü sanan arkadaşlarımla karşılaşmamı öğretmenimizi bile şaşırtıyor. Teneffüste karşılaşıyorum onunla. Ankara'dan yeni gelmiş ve bu şehirde yaşayan çocuklara hiç benzemiyor Mustafa.

Hakkari iki ay öncesinin Hakkari'si değil artık. Tarumar olmuşuz. Arkadaşlarımız kaçmış, kimisi işkencede ölmüş, kimisi cemselere bindirilip Diyarbakır'a götürülmüş. Şehre bir korku filmi gelmiş. Ancak gelin görün ki, o korku filmi şehrin Lale Sineması'nda değil, şehrin her yerinde, tek caddesinde, kısıcık sokaklarında, çay bahçelerinde, kahvehanelerde, okey salonlarında, piknik yerlerinde, dere kenarlarında, apartman aralıklarında, izbe evlerde, yoksul mekanlarda, lokantalarda, devlet dairelerinde, velhasıl her yerde oynuyor. Şehir adeta kocaman bir sinema salonudur ve o salonda matine suare devamlı tek bir film oynuyor; korku!

Korku bulaşmış her yerimize. Yedigimiz yemekte, attığımız adımda, oynadığımız oyunda, söylediğimiz türküde korku var. Biraz sonra sıra bana gelecek! Geceleri oturduğumuz evlerin yakınlarından bir araba geçmeye görsün, duyulan her motor gürültüsü, bizim için biraz sonra gelip bizi alacak olanların ayak sesleridir aynı zamanda. Potansiyel suçluyuz!

İşte böyle bir dönemde, lisenin kantini olarak da kullanılan salonda bir araya geldik sekiz kişi. Dördü kız, dördü erkek. Başımızda Remzi Hoca, ya-

nımızda zurnacı Abdo ve küçük oğlu davulcu Bozo...

Son dersin zili çaldıktan sonra paydostur artık, herkes evinin yolunu tutup, başı önünde, etrafına bakmadan bir an önce ulaşacağı yerin telaşına düşerken, bizler okulun kantininde toplarıydık. Halk oyunları çalışması vardı ve biz okulun folklor ekibindeydik.

Yapacak hiçbir şey yok. Kitap okumak yasak, kahveye gidip satranç oynamak yasak (satranççı "Vizontele Tuuba" filminin kahramanı kütüphaneci Güner Sernikli öğretmiş bize, polis bu oyundan haberi yok, kumar oynadığımızı sanıyor, bir akşam hepimizi topladılar kahveden, karakolda sabahladık) iki kişiden fazla birlikte gezmek yasak, çarşıda aylak aylak tur atmak yasak... Kuşku çekmeyeceksin, bir araya gelmeyeceksin, kimseyle konuşmayacaksın. Yapacağın her hareket, peşimizde dolaşan gammazcıların gazabını üstümüze çekmek demek, en iyisi suya sabuna dokunmamak, en iyisi davul zurna eşliğinde, gece yarısına kadar tepinmek. Oynamak ve zimba gibi bir ekip yapıp İstanbul'un yolunu tutmak. Milliyet Gazetesi'nin her yıl düzenlediği Liselelerarası Halk Oyunları Yarışması bizi bekliyor. İstanbul'a gideceğiz, Hakkari halk oyunlarını herkese göstereceğiz, yarışmada birinci olacağız. Sonra başımız dik, alınımız ak, savaş kazanmış muzaffer bir komutan gibi Hakkari'ye döneceğiz! Onun keyfi de anlatılacak bir şey değil hani!

Ankara'dan yeni gelmiş Mustafa Erdoğan. Ortaokulu orada bitirmiş, liseye burada devam edecek. Kalın fitilli yeşil bir kadife takım elbisesi var; boynunda, yine yeşil renkli örgü bir kravat... Bu elbisesini ve kravatını liseyi bitirinceye kadar hiç çıkarmadı üzerinden. Onun için ne zaman uzun süre ayrı düşsek, onu düşündüğüm zaman bu elbisesi gelir aklıma. Sınıfın en uzun boylusuydu. Aynı zamanda en yakışıklısı... Bizim gibi değildi, Ankara'da iyi beslenmiş, yanakları al aldı. Hiç konuşmazdı, bu suskunluğu onu utangaç yapıyor, ne zaman utaniyor, ne zaman konuşuyor, ayırt etmek zorlaşıyordu.

Babası Nazım Erdoğan, nüktedan bir adamdır. Öyle ki Yılmaz Erdoğan, babasını ilk mizah ustası sayar. Günün birinde, Mustafa'nın halk oyunları ekibine gireceğini öğrenince, "Olabilir" dedi, "Folklor ekibinde konuşmak zorunda değil nasılsa, onun için becerebilir" diye dalga geçti. (Zaten bu Nazım Hoca kiminle dalga geçmezdi ki?)

Halk oyunları ekibimize kız bulmakta zorluk çektik ilk başlarda. Okulumuzda kız kıtlığı vardı. Olanlar da oldukça kısa boyluydu. Bütün okulda bulup buluşturduğumuz kız sayısı dördü geçmedi. Dolayısıyla seçme şansımız yoktu. Mustafa'ya da Allah boy vermiş. Ekibin neresine yerleştireceğimizi bilemedik. Hepimizin ortasında fasulye sığı gibi duruyor. Daha sonra stratejik bir yer bulundu ona, ekibin ortasına "direk" niyetine konuldu, sağına soluna da biz kısa boylarımızla dizildik. Ekibimiz direkli çadıra benziyordu, ama olsun, ruh vardı bizde, kendimize güven vardı.

Cumartesi pazar tam gün, diğer günlerde ise ders çıkışı çalıştık; gece gündüz. Otantik bir halk oyunları ekibiydi bizimkisi. Yaşlı dengbêj'lere gidiyor türküler alıyor, daha yaşlılara gidip kıyafet araştırması yapıyor, müzik adamlarına gidip ezgi topluyor, Hakka-

ri yöresinin özgün ruhunu İstanbul'a götürmek istiyorduk. O zamana kadar bildiğimiz halk dansları, düz bir çizgi halinde, büyük bir disiplinle, yere mendil ve öteberi düşürmeden, yüzü gülen, nizami bir anlayışla oynanan danslardı. Hocamız Remzi, İstanbul'dan böyle öğrenmişti ve bizden de onu istiyordu. Düzenlemeye zinhar yer yoktu, koreografi yapılmayacak, müziklerle oynanmayacak, figürler olduğu gibi korunacaktı.

"Yahu Hoca etme eyleme, halk kültüründe otantığı aramak beyhude bir çabadır, çünkü zaman boyutunda ne kadar geriye gidersen git, eski biçimlerden değişmiş yeni biçimlerle karşılaşırın" gibi Mustafa'yla yaptığımız itirazların tümü yersizdi, Remzi Hoca nuh diyor, peygamber demiyordu. Büyük bir ihtimalle, "Peki Remzi Hoca, günün birinde öyle bir halk dansları ekibi yaratacağım ki adı yedi cihanı dolaşacak, 10 milyon bin kişi, Çin'den İsrail'e, İsrail'den Almanya'ya, Almanya'dan İstanbul'a, genci yaşlısı, varsılı yoksulu, sanatçısı sıradanı, müzik adamı aktörü, herkes seyredip gıpta edecek. Çünkü halk dansları dediğimiz şey, sadece oynayana zevk veren bir şeydir, onları bu cendereden kurtarıp seyredene de zevk vermelidir" fikrini o zamanlar az da olsa içinden geçirdi mi bilmiyorum. Şimdi bildiğim tek şey, ta ilkokul yıllarında ilgi duyup, lisede oynama fırsatını bulduğu, üniversitede de hocalığını yaptığı, büyüyüp rüştünü ispatlayınca da onları sanatsal büyük bir gösteriye dönüştürdüğüydü.

Halk dansları bu küçük şehirde kurtuluşumuz için bulduğumuz bir oyuncaktı. O oyuna dört elle sarılmıştık. Büyük düşlerimiz vardı. Büyük şehirde üniversite okurken aynı zamanda danslarımızı da oraya götürecektik. Büyük şehirde bu işle uğraşan dernekler vardı, okullar vardı. Halk dansları piyasasından Hakkari'den gelecek birkaç kişi de katılacaktı.

Ben İstanbul'a geldim üniversiteye, o Ankara'da Hacettepe'ye gitti. Hacettepe'de sürdürdü çalışmalarını, bir yıl sonra okuduğu okulu beğenmedi, Ga-

zi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'ne girdi. Burada Halk Bilim Kulübü'nü kurdu. Hakkari halk danslarını bu kulübe götürdü. Halk danslarında, daha sonra yaratacağı büyük gösteri topluluğunun sanırım ilk adımlarını burada attı. Kalabalık bir ekip oluşturdu. Hakkari yöresel kıyafetlerini uzun boylu kızlara, sıırım gibi delikanlılara giydirdi. Ne de olsa burada kız kıtlığı çekilmiyordu. Davul zurna tek başına yeterli değildi, alt yapılarını olduğu gibi koruyarak, davul zurnanın yanına bağlamayı ve dört sesli kemani koydu, farklı aletler girdi, zengin bir müzik ortaya çıktı. Yarattığı ekip sahne alınca, Ankara'da halk oyunları piyasası allak bullak oldu. Karşı çıkanlar oldu, halk danslarını bozuyordu bu Hakkari delikanlı, özünden uzaklaştırıyordu. Kimseyi dinlemedi, halk dansları oynayanlardan çok seyredene zevk vermeliydi ilkesi burada hayat buldu.

Bu iş bir meslek değildi. Amatör bir faaliyetti. Amatör faaliyet okullara sızdı, liseleri çalıştırmaya başladı, Çankaya Lisesi'ne bir ekip hazırladı. Yurt dışına götürdü ekibini, birçok yerde temsiller verdi. Bu arada okul bitmişti, bir şeyler yapması gerekiyordu. Ankara'da babaanesiyle birlikte oturuyor, evlendiği kızla mazbut bir hayat sürüyordu. Tam bu sırada İstanbul'da yeni bir gazete (Özgür Gündem) çıkarmış olan bizler, onu da aldık yanımıza. Artık bir halk dansları hocasından çok bir gazeteciymi. Çıkardığımız gazetenin Ankara temsilciliği görevini sürdürdü, ancak bu işi uzun sürmedi. Günün birinde gazeteyi, içindeki eşyalarla, nöbet bekleyen çalışanlarıyla birlikte havaya uçurdular. O da hepimiz gibi işsiz kalmıştı.

İşsizdi, ancak elinde büyük bir iş vardı ve fakat bunu değerlendiremiyordu. Kardeşi Yılmaz Erdoğan yanındaki madenin farkındaydı. "Abi, işini yapsana" dedi ve böylece "Sultanların Dansı" projesi ortaya çıktı. Başlangıçta işin bu kadar büyüyeceği kimsenin aklına gelmemişti. Amatör ruh, olağanüstü bir profesyonel iş ortaya çıkarmıştı.

Kurduğu topluluk Mydanose Showland'te sahne aldığı anda, parlak bir ışık indi Nemrut'un doruklarından. Gökyüzü alev alev, kartallar süzülür yamaç aşağı, ovayı taradı kartalın radar misali gözleri. Ateşin başına geçti Orta Asya Şamanları ayine durdu. Aynı anda ateşin etrafına halka olmuş Mezopotamya Zerdüştleri Yezidiler, ellerinde ereban, Laleş'teki Şeyh Adı'nın türbesine doğru yürüyüşe geçti; güneşe dönüp ibadete duracaklar, elleri semaya, yüzleri güneşe bakıyor; erebanlar Şivan Perwer'in "Mirkut"ına hayat verdi. Süryani keşişler çoktan rahlenin önüne diz çöktüler bile kutsal mekânları Koçanis'ta. İhanetle adı özdeş Êzdinşer ezgisi Hakkari aşiret çocuklarının istilalara karşı direnirken sert toprağa ayak vuruşlarından aldı ritmini. Ateşler yandı doruklarda, toprak çatladı, su yürüdü dallara, yerşerdi otlar kırış topraklarda. Ateşin, suyun ve toprağın hatırına. Muhammed, İsa, Ali aşkına, Melekê Tawus hürmetine. Kasem edin davulun üstüne. Şal bağlayın, tefe vurun, zile dokunun. İçinizdeki ritmi dışa vurun. Ruhunuzu ateşle kutsayın. Toprağın bereketini üç defa öpüp başınıza koyun, suyun aydınlığında görün aksinizi, salavat getirin, ho çekin. Pandora, çoktan umdu kutuya kapattı; kötülüğü yaratıp insanoğlunun başına musallat edeli asırlar oldu. Haydi umudu kurtaralım. İşte ateş sardı her yanı, işte

Mustafa Erdoğan eşi Gülsen Ergen ile.

iyilikle kötülüğün savaşı başladı. İşte karanlıkla aydınlığın vuruşması, işte insanoğlunun en kadim macerası. Savaş kıyasıyadır. Kartal burunlu, şahin bakışlı tanrılar, kendilerinden ateşi çalan Prometheus'a lanetler yağdırdı, iyilik kötülükle çatıştı, halay semaha dönüştü, deme çağırdı Alemler, horon tepti Lazlar, govende durdu Kürtler, içli türküler söyledi Ermeniler, sirtakiye durdu Rumlar, ibadet eder gibi oynadı Keldaniler, kol attı Kafkaslar, misket oynadı Seymenler, diz kırıldı Zeybekler, kaşık çaldı Yörükler, gerdan kırdı Üsküplüler, göbek attı Araplar, bıçak çekti Dadaşlar, zılgıta durdu bërivanlar, gümbürdedi davullar, zurna serencamını anlattı toprağın, kemane eşlik etti suyun sesine, tekmil Anadolu'nun ana ve ara renkleri aynı yerde buluştu, aynı armoni, aynı ton, farklı seslerin sesini ulaştırdı hepimize. İzlerken ritim katıldı hayatımıza, yürek atışlarımız hızlandı, hepsinin üstüne çıkan davulun sesi duyuldu, Hakkari'den Ege'ye, Trakya'dan Karadeniz'e bu kanla sulanmış, örste dövülmüş kutsal topraklar hep birlikte dans etti durdu, geceler boyu, iklim iklim, kıta kıta...

Sonra yolları ayrıldı yarattığı Sultanların Dansı projesinin yapımcılarıyla. Kazandığı sermayeyi kediye yükleme pahasına kendi işini kurdu; adına da "Anadolu Ateşi" dedi. Başlarda sallantıdaydı işleri, 120 kişiye maaş vermek kolay değildi! Ama bildiği türküyü söylemekte ısrar etti, gecesini gündüzüne kattı, uyumadı, çocukların kalbini kırdı, çok kişiyi kendisine küstürdü inancı vardı işine. Bugün geldiği yerde bir başarı öyküsü yazmanın keyfini yaşıyor. Artık dünyanın her yerinden talep var işine. Yeni Zelanda'ya gitmeye hazırlanırken, oradan Amerika turnesine gidecekken, arkasından ilerde bir akademiye dönüşecek bir dans okulunu, bitmek üzere olan "Troya" projesini, "Dawool" gösterisini ve bir İstanbul Müzikali'ni bırakıyor.

İlkokulda başlayıp, seksenli yılların o en karanlık günlerinde, Hakkari Lisesi'nin kantininde hayat bulan dans serüveni, bugün dünyanın dört bir yanındaki farklı renkten, farklı dilden milyonlarca insanın karşısına çıkıyor!

Derler ki, yüksek dağ doruklarında hem süringenler, hem de kanatlılar yaşar. Kanatlılar oraya uçarak, süringenler ise sürünerek ulaşmışlar!

Bedel

bu keder beni bırakmayacak
alıp başını gitmek en iyisi
ne sabahın doğusudur güne başlamak
ne akşamın safası
yorgun bir kış oluyor
sevda bedeli

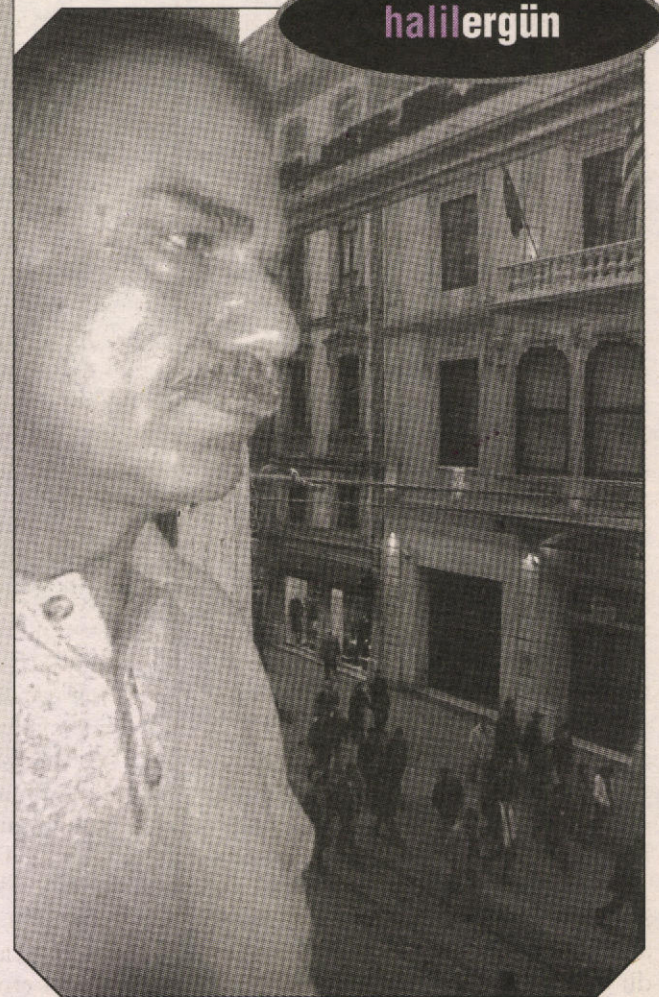
bu yorgun şehir beni uçurmayacak
ver elini dağlar en iyisi
ne yoksul bir çocuk yüzüdür için yangını
ne örselenmiş kadın elleri
yaman bir avcı oluyor
sevda bedeli

bu taşkın sızı beni terketmeyecek
kapılara kilit vurmak en iyisi
ne özlemin karşılığıdır acıya yatmak
ne keskin ayrılıklar
kanayan bir yürek oluyor
sevda bedeli

bu deli bahar hiç uslanmayacak
tek başına yaşlanmak en iyisi
ne aşkın dostudur düşlere dalmak
ne gizlenen gözyaşı
eski bir masal oluyor
sevda bedeli

2005 Ocak

halilergün

aşkfısıltıları

- > Senin için ağlarken öyle çok mutlu oluyorum ki, seni sevdiğimi unutuyorum.
- > Öyle uçuruyorsun ki beni, bütün kışları geçiyorum.
- > Durumun iyi değilse, uzaktan aşık olacaksın.
- > Seni öyle çok sevdim ki Tanrı bile çaresiz kaldı, oturup ağladı ayrılığımıza.
- > Sabahı ilk görene mektup var ve içinde sarılıp uyulan bir aşk...
- > Hey aşk. Buralara benzemiyorsun, gözlerinden belli. Hiç kimsenin rengi yok üstünde.
- > Ne oldu sevgilim? Gözüm mü kaçtı ağzına. Suratından düşen bin parça.
- > Şimdi, bir hoşgeldin ağacı dikiyorum sana sevgili, dallarında tünemek için.
- > Ben her gece sana uyuyorum.
- > Aşkın provası olmaz, pazarlığı da.
- > Ölümün ömrü kadar uzun olsun aşkımız.
- > Biz, akşam güneşini kucagımıza aldık, ben oksuyordum sen ağzına memeni veriyordun ve ikimiz de toktuk...
- > Anadolu Kavağı'nda boğazın soğuk sularında yarımın ayakları balık yakalar...

NOT: Kötü Şair Gecesi

10 Mart Saat: 20⁰⁰ - 01⁰⁰
Adres: İmam Adnan Sok.
Das Bar
Beyoğlu / İstanbul

şair'in hali

KİRPİKLERİNDE çise taşıyan kız, çı- kıp geldi dağların arasından, yüksek dağların eteklerinden geçti vadileri aşıp. Gördü şair kızı, hoş gelmedin bu şehre, boş geldin... Güzelsin, kırpıkların uzun, belli ki Munzurlusun! Gözlerin iri, rengi acı. Şair dokundurdu sözlerini, kız gencecik ağladı. Gözlerinde çise taşıyan kız gecenin uyuduğu vakitlerde boğazına düğümlenen hıçkıklarla boğulurdu. Boşluğu, yalnızlığı örterdi üstüne. Kırpıklarının ucunda hep bir çise dururdu. Soğuk düşerdi, tir tir titrerdi yalnızlıktan. Çok uzaklardan gelmiş gibi yorgun. "Hadi beni sevin" diye bağırın gözleri, "Hadi kucaklayın beni dağlar taşlar" diyor. Bir şair sevse beni, ah bir şair sevse beni.

Belki bilir sevmesini. Durgun sularda seyretti kendini. Otobüs camlarında unuttu hayallerini. Anı mıydı, neydi, çocukluğunu bilmedi. Bir şair sevdi onu, o bir şairi sevdi:

Munzur gibi deli

Munzur gibi yalnız.

Gözlerinde çise taşıyan kız hep koşarak

yürüdü, yetişmek için kendine. Hep yoruldu, yoruldu, yoruldu. Hep ağladı, ağladı... Yapraklarını dökmüş yalnızlık ağacına tünemiş kalbiyle, korku düğümlerini çözüp durdu. Gizli gizli intiharlar biriktirdi. Dokunsa şair, yağacak yağmur. Dokundu şair ikiye bölünmüş bir zamana. İki aç nasıl doyar birbiriyle, bir aç diğer açtan hangi lokmayı ister?.. Gözlerinde çise taşıyan kız, indi yalnızlık ağacından ve ayrıldılar.

Munzur gibi deli

Munzur gibi aşk.

Ayrılıklarından geriye sarılmaları kaldı, bir de ağlamaları. Vahşileşen bu hayatın ağzından çıkan soluk, savurdu başka başka yerlere, şair bir yerde, kırpıklarında çise taşıyan kız akıbetsez. Yırtılmış anı parçalarından geriye kalan bir yürüme oldu. Aldı gölgesini eline, bir kaval sesiyle, düştü bir korkunun peşine. "Ben bir başkasını seviyorum, düşme artık peşime" dedi şaire. "Ben hiç sevmedim" derken düşürdü çisesini göz den...

HAKKINI yemediğin yiğidi neden öldürürsün, neden öldürülür yiğit durup dururken?.. Hakkını yemediğin yiğidi öldürme! Neden öldürme üzerine bu söz yüzyıllardır dilimizde doluşup durur?

Ne demek yiğidi öldür, cacığını yeme, çayını, kahvesini, suyunu içme!.. Hakkını yiyeceksen de üsluplu ye... Hakkını ye ama öldürme. Öldürme üzerine kurulmuş bu deyimim mucidi, iyi olmaya çalışan biri olmalı. İyi olmaya çalışmak ne tuhaf bir çaba... İyi olmaya çalışmak zulmün en şiddetlisi. İnsanlığın yorulduğu bu eylemden nasıl kurtulunur? İyi olmaya çalışanlar alttan alta kurnazlık kaçırırlar; iyi insan olma çabalarını gizli amaçlarının üstüne serpiştiriyorlar. İyi olmaya çalışmayanların karşısında dayanıklı durmaları

Yiğidi Öldür
Hakkını da Ye!

bundandır.

Neymiş, iyi olmaya çalışıyormuş! Nasılsın sorusuna verdiği cevap şu: İyi olmaya çalışıyorum!..

Bir de kötüyüm deme korkusu var, bu da nerden çıktı?..

Maden ocağında çalışır gibi iyi olmaya çalışan bu insanlar sadece kendilerini yordular.

Göz göre göre iyi olmaya çalışan birinin birgün aniden yüzünüze bir yumruk çakması sizi şaşkırtabilir. Ne yaparsın? Artık iyi olmaktan ya sıkılmış ya da yorulmuştur...

Ki bunlar, cennete gitmek istiyorlar, bu yüzden iyi olmaktan başka çareleri yok. Ateşin yaktığı iyileşmiş kabukların içinde yaşayan birileriydiler ki hiç kimse anlamadı ölmeden önce nereye gittiklerini!

KALBİM sıkıştı hastaneye mi gitsem, yok canım kalbim sıkışmadı. Küçük bir ağrı. Bir çok kere böyle oldu, hastaneye gittim birşeyin yok dediler, yine aynı şey olabilir. Ya aniden kalbim durursa, yok canım niye dursun ki... Hay Allah ne yapsam acaba hastaneye doğru yürüsem. Bu kalabalık da ne? İstiklal bu kadar kalabalık olmazdı, boğulacağım sanki, ara sokaklara doğru mu girsem! O da olmaz, ya harbiden düşersem, kimse yardım etmez. En iyisi Taksim Meydanı'na doğru gitmek. Ah bir türlü iyileşemiyorum. Keşke bir tanıdık görsem. Mutlaka bir tanıdığa rastlamam lazım! Ah işte Ahmet, (Ahmet Ümit) ışıklardan geçiyor. Ondan yardım isteyebilirim. Ona ölmek üzere olduğumu söylesem, bana yardım etmesini istesem... Beni hastaneye götürmesini rica etsem. Yaklaştı, işte tam sırası:

- Ooo Şero, Kötü Şair, nasılsın?
- İyiyim.
- Kötü Şair çok acelem var, bir yere yetişmem lazım. Çokta geç kaldım.
- Ha öyle mi?
- Seni çok iyi gördüm.
- İyiyim, herşey yolunda.
- Şero çok acelem var sonra görüşürüz.
- Görüşürüz.

Ve gitti. Aman tanım söyleyemedim ona ölmek üzere olduğumu, söyleyemedim! İşte gitti. Ben şimdi ne yapıcım? "Ben ölüyorum" diye bağırırsam biri beni hastaneye ye-

tiştirir mi?

Şimdi yere yıkılacağım, tanrım ölüyorum, kitaplar, şiirler, oyun ne de kötü bir zamanda ölüyorum. Ha işte simitçi, o beni kurtarabilir.

- Simitçi beni kurtar ben kötüyüm, lütfen bana yardım et.

- Neyin var, ne oldu?

- Ben ölüyorum.

- Benimle dalga geçme kardeşim. Çekil başımdan sapa sağlamsın işte.

- Hayır hayır kalbim duracak, beni hastaneye yetiştir.

- Siiimmiit! Siiimmiit!

Haa! Simitçi de umursamadı. Ben şimdi ne yapıcım, o da yardım etmedi, bu sefer kesin panik atak değilim artık sonum geldi... Bir taksiiye binip hastaneye gitmeliyim. Taksiiye kadar gidebilirim kurtulacağım. Çok zor ama gitmeliyim.

- Taksi beni hemen hastaneye yetiştir.

Farlarını yak, çabuk biraz, daha hızlı, amma yavaşsın. Ben ölüyorum sen hâlâ kırmızı ışıkta duruyorsun.

- Gidiyoruz işte, korkma yetiştireceğim seni. İşte hastaneye geldik.

- Acil servis nerde, ben acil bir hastayım.

- Ölüyorum, kurtar beni doktor.

- Dur, nereye gidiyorsun, orası tuvalet. Gel, ölmezsin merak etme. Neyin var anlat bakalım.

- Ölüyorum kurtarın beni.

- Tamam, sakın ol, şikayetini anlat! Tansiyonum ve ateşim ölçüldü, nabzıma bakıldı. Bütün tetkiklerim yapıldı. Doktor;

- Ya kardeşim bizi de amma telaşa verdin. Boşu boşuna bizi koşturdun. Hiçbir şeyin yok. Nabzın, tansiyonun herşeyin normal.

- Ama ben biraz önce ölüyordum.

- Herşeyin normal, turp gibisin.

- Ulan canım da turp çektii ha!

Herkesin Hikayesi Diğerine Dolaşık

1981'de Diyarbakır 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nde bir duruşma. Ön sıra, sağdan sola: Nuri Sınır, Aydın Hasar, Mehdi Zana, Yılmaz Odabaşı(ok işaretli).

H iç kimsenin tek başına bir hikayesi olmadığı gibi, tek başına yaşadığı bir hüsrana da yoktur; çünkü herkesin hikayesi bir diğerine dolaşıktır. Hüsrana ise onu yaşayanlarıdır. Hüsrana, sadece umandırdır. Hüsrana, umduka bekler bizi...

Umarak yaşayıp bozguna uğramak zordur; ama hiçbir şey ummadan yaşamak daha zor. Mesela aşıksız olmak zordur, ama aşk daha zor. İnanmak zordur; en haklı inanmak inanmaması da inanmaya, inancsız olmak hep daha zordur. Hayat zordur; bir hayata sahip olmamak ise daha zor. Bu ülke zordur, ama bu ülkeden uzak olmak daha zor. Bu çoğaltmalar sayfalar boyu sürdürülebilir.

Nesnel koşullarımız bizi alıp bir yerlere götürür ve biz orada, olup oluşturduğumuz atmosferde başkalarının yazdığı reçetelerin okunmaz harfleri halinde dolaşırken hikayelerimiz de olur. Herkes verili bir kültür içinde, belli bir siyasal, sosyal gerçeklikte kendisi için önceden hazırlanmış -paket servis- aidiyetlerle doğar; verili olanı, belirlenmiş sınırlarını gerçekliğin kendisi sanırız bu yüzden.

Oysa kurallar, yasaklar, konuştuğumuz dil, inandığımız din, sevgi ve dostluk anlayışlarımız, öğrendiklerimiz ve ezberlediklerimiz başkaları tarafından belirlenmiştir; bu yüzden kendimizi belirlenmiş sınırların dışında öldürmeye ve yazgılarımızı asıl orada yaşamaya vurgu yapıyorum hep...

Yanılsamalı Pencereler

Diyeelim ki bize bir imtiyaz olanağı olarak bulunduğumuz bir odada serbest dolaşım hakkında söz ediliyor; biz bunu özgürlüğümüz olarak algılıyoruz ve odada rahatça dolaştıkça özgür olduğumuza daha çok inanıyoruz. Oysa ki hiç kimse o odanın önünde bahçeye çıkıp kamayacağımdan söz etmediği için, başkaları tarafından belirlenmiş bilincimizde o bahçe imgesi olmuyor. Bize o bahçeden hiç söz edilmediği için, bahçeyi bir gereksinim ve asıl özgürlük alanı olarak algılayamıyoruz... Oysa ki bahçe oradadır, belki haklıdır, gerçektir ve gereksinimdir...

Tipki böyle bütün kurallar, yasaklar ve yasalar, çoğu zaman sadece kural, yasak ve yasa olduğu için yürürlükte ve derinin altından benliğimize, ömrünüze giydirdiler bunları... Önceleri vahşi kısıraklar gibisinizdir; eyerlenmek, mahmuzlanmak katlanılmazdır ve kimse ömrünüze gardiyan olmasını istersiniz.

Ama ne gam, yadsırken bile bilincinize nakşedilir pek çok şey. Sonra bir bakarsınız ki kendinizin polisi, başkalarının gardiyanı olmuş-

sunuzdur... Giderek herkesin birbirini denetleyip gözetlediği ve başkaları tarafından yazılmış bir toplumsal reçetenin okunmaz harflerisidir artık.

Artık ya birileri sizin hayatınızda mâhkum ya da siz başkalarının hayatında gardiyansınızdır. Bu yüzden yukarıda vurguladığım gibi herkes bir diğerine yazdırıyor hikayesini. Bu yüzden herkesin yazgısı, bir diğerinin hikayesinin yanından veya içinden geçer. Bu oyunun bir yerine alır sizi hayat ve ya şah ya mat, ya gardiyan ya da mâhkumsunuzdur.

Bazı evlerde çocuklar mâhkum, babalar gardiyan; memurlar mâhkum, amirler gardiyan, bazen öğrencilerdir mâhkum, öğretmenler gardiyan. Bakamayan bakanlar, yöneticiler, işverenler, müdürler ve bilumum "mühim"ler gardiyan, sessiz ve yoksul sınıfsal çoğunluk ise mâhkumdur. Her gün yeniden ve severek oynarız biz bu oyunu...

Mazlumlar da koşullarının ve sınıfsal korkularının onları bıraktığı yerde birbirlerini denetleyip gözetler ve gündelik hayatta yasakları, kuralları, tabuları adeta diğerlerinin gözüne sokarak birbirlerine bir yerlere bakmamaları gerektiğini öğütlerler; eğer tarifi bozarsanız, tarifsiz hale getirileceğinizi anımsatırlar size. Çünkü müteavazi korumalarında yaşamaları sürdürmelerinin tek koşulunun böyle yaşamak olduğu öğretilmiştir onlara...

Hayatın gözenciklerine nüfuz ettikçe bunun böyle olduğunu daha net biçimde görme olanağı buluruz. Çünkü bu cemaat kültüründe ortak düşünsel kalıplar muhafazakar çoğunluğa aittir.

Anılardır Adam Eder Adanı

Daha önce hiçbir kitabıma almadığım bir anımı, Esmer okurları için aşağıda sunuyorum: 1981'de Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yirmi yaşında bir tutukluymdım. Daha dün anemizin kollarında yaşarken hepimiz hapuslu olmuş, koşulları doldurmuştuk. Büyük bir bozgunun şiddeti ve şaşkınlığıyla bütün kişi soğuk koğuşumuzda apaçıklar gibi battaniyelere sarılarak ve bit ayıklayıp dayak yiyerek geçirmiştik. Baharla birlikte duruşmalar başlamış ve üç numaralı tıraşlı kafalarımızla yumurta sepetlerine dizilir gibi, yirmi otuz insan dar, havasız ring aralarında birbirlerimize kelepçelenip zincirlenerek askeri mahkemelerde duruşmalara götürülüyorduk.

Duruşma salonuna kelepçelerimiz açılıp oturduğumuzda, her seferinde bir subay tepemize dikilip bağıryordu: "Duruşma esnasında sağa, sola, geriye bakmak, kırırdamak yasak. Uymayanlar mahkeme vukuatlı sayılacaktır!"

Sonra hukukçular, basın mensupları ve sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen izleyiciler içeri alınıyor ve uzayıp giden o duruşmalarda yüzümü müze konan bir sineği bile kovamıyorduk.

Mahkeme salonunun ışıklı, dar penceresinin bir ucunda bir yeşil dal, yaşadığımız cehenneme rağmen dışarıda hayatın daha gürül gürül aktığını ve baharın geldiğinin tek kanıtı oluyordu...

O Analar, O Anılar, O Yıllar

Anam ise, bütün bu yasaklardan bihaber, nizamiye kapılarında saatlerce bekledikten sonra duruşmaların izleyici bölümünde yüzümü bir kez bile göremeden dönüp gittiğinden yakınıyor ve mektuplarında, "Kurban olam, mahkemede bir kere dönüp baksan, yüzünü bir görsem oğlum!" diye sitem ediyordu bana.

Sonra görüş kablinerinde çift cam, çift tel örgülerin arkasındaki ışık kırıntılarında birbirimizin yüzünü tam seçemediğimiz o sınırlı ziyaret dakikalarında telaşlı bir sesle yineliyordu: "Duruşmalarda arkana baak, unutma oğlum, ben mahkemelerde tam arkanda oturuyorum, unutmaa!"

Ziyaret kabiniinde yanımda iki komando er ve ellerinde anamın hiç görmediği coplar... Duruşmalarda dönüp arkama bakamadığımı konuşamıyor, hiçbir şey anlatamıyor, yazamıyorum da; çünkü ne ziyaretlerde ne mektuplarda cezaevinden, mahkemelerden, özetle o koşullardan söz etmemiz yasaktı... Fakat anam hiç bilmiyordu bunları ve hep dönüp bakmayı unuttuğumu sanarak yeniden uyarıyordu beni mektuplarında:

"Kadan alam, görüş yerinde seni bağrıma basamış geldi, kara gözlerinden öpemiş geldi. Neden dönüp bakmıyorsun bana? Bir kere başını çevirsen, yüzünü görsem! Bu kadar hakkım yok mu benim?"

Koğuştakilere anlatıyor, "Dönüp bakacağım," diyorum, ama onlar da ısrarla "bakma" diyorlar: "Sakin bakma, sakatlarlar seni!" Fakat yeni bir duruşmada, mahkemenin olanca ciddiyetinin, rütbeleri birbirinin üzerine eklense birkaç general edecek mahkeme heyetinin ve tepemize birer adım aralıklarla dizilmiş inzibat erlerinin arasında birden -sanki hiçbir sorun yokmuş gibi- sınırsız gözlerle dönüp baktım ona. Baktım ve gülümsedim... Eşarlı yüzündeki kasvet, birden çocuksu bir sevince dönüşü o an ve ağlamaklı bir heyecanla o da bakıp bakıp gülümsedi bana...

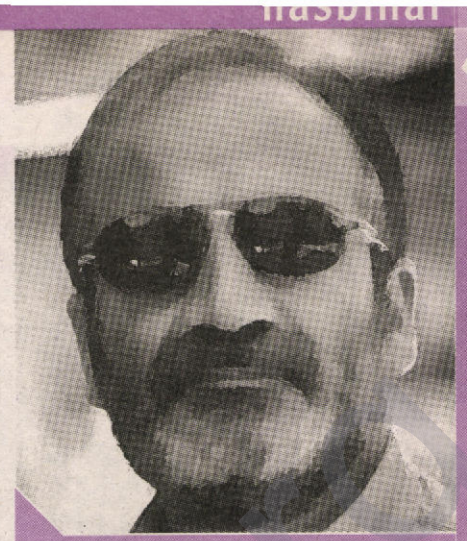
Tepemdeki inzibat salondakilere sezdirmeden fısıltıyla homurdandı bir süre "İuh, önüne bak, önüne, orospu çocuğu, görüsün!" Artık mahkeme vukuatlıydım ve dönüp yeniden beş on saniye daha baktım anama. Mahkeme salonunun dar penceresindeki o bahar dalının camda ışıltıyla bize gülümsediği gibi gülümsedik; o yasakların orta yerinde gözlerimizdeki parıltılar değdi birbirine...

Ben onun o sınırsız şefkatine ve belki çocukluğumun en güzel anılarını baktım. Çünkü daha anılarının en özel yüzüydü anam. Ben sanki yeniden hayata ve çocukluğuma çatırdanarak yanan sıcak sobalı evimizde mahmur uyandığım sabahlarda anamın o unutulmaz sevecenliğine bakarken, yarıçılar ve tepemizdeki inzibatlar tedirginliklerini basın mensuplarına, hukukçulara sezdirilmeye çalışıyor ve bu yasağı böyle pervasızca ihlal edişimin hesabını nasılsa soracaklarını biliyorlardı...

İnzibatlar, hukukçuların ve basın mensuplarının önünde engel olmadılar bana. Fakat duruşma bittiginde, bir astsubay mahkeme için taktığım kravatı kavrayıp kalabalıktan ayırdı beni. Birlikte yargılandığım arkadaşların kelepçelenip cezaevi ring aracına götürülürken, ben ise boş mideme, suratıma inen yumruklarla soluksuz, yıldızlar sayıyordum... Cezaevi ring aracının görevlilerine beni teslim ederken de uyardılar: "Bu puşt mahkeme vukuatlıdır. Cezaevinde gereği yapılış..."

Cezaevinde beraberimdeyken koşullarına döndüğünde gereğini de yaptılar. Yüzbaşı Esat Oktay'ın sadist teğmeni Osman, uzun ve yarı aydınlık koridor boyunca bir yandan copluyor, bir yandan da öfkeyle bağıryordu: "Sürüünün anasını...tiğimin çocuğu, sürüün!"

Mahkeme için giydiğim o tertemiz giysiler

[Yılmaz Odabaşı]

koridoru baştan sona birkaç kez silip süpürdü o gün. Koğuşa berbat halde döndüğümde, burnumdan akan kanın çenemden boynuma aktığını ve sol gözümün altında küçük bir çatlaktan da hafifçe kan sızdığını gördüm lavabodaki aynada.

Koğuştakilerin birkaçı ise çıkışıyorlardı bana: "Dışarı çıktığında onu nasılsa görecektin. Neden adamlara fırsat verip kendini bu hale düşürdün, değer mi? Biz daha büyük direnişlere saklamalıydık kendimizi!"

Onlar da bir yerlere bakmamam gerektiğini öğütüyorlardı bana; çünkü onlar da büyük oranda, üstelik mağdur ve muhalif konumda başkaları tarafından tasarlanmış kurallar silsilesinin, yasaklar reçetesinin okunmaz harfleri halindeydiler artık...

O gün, sular kesik olduğu için yıkayamadığım yüzüme koyulaşmış kuruyan kan izlerine bakarken, pişman olup olmamam gerektiği konusunda sanırım net bir fikrim yoktu. Konunun bu boyutunu, şimdi çok iyi anımsayabildiğimi de söyleyemem.

Yıllar da Acılar da Geçmek İçindi

Sonra bu olayın üzerinden yıllar geçti ve önce 12 Eylül, sonra anam hayatımdan ayrı ayrı çıkıp gittiler. Biri büyük bir nefretin, diğeri ise ömrümce tanıyabildiğim en büyük şefkatin derin ve unutulmaz izlerini bıraktılar bana. O gün cezaevi koridorunda kirlenen elbiselerim yıkandı, sonra eskidi ve atıldı muhtemelen. Yüzümdeki birkaç darbenin izi de beş on günde kapandı elbette.

Şimdi, çeyrek yüzyıl sonra dönüp geriye baktığımda, o dönem cezaevi kapılarında birçok travma yaşayıp uzun yıllar ruhsal tedavi gördükten sonra yitirdiğim ve artık sadece fotoğraflarına bakabildiğim anama, yani dünyaya gelmeme sebep o mübarek insana karşı meğer o gün dönüp bir insan ve bir evlat oluşuma bakmışım ben...

Orada sadece üç beş tokattan sakınmama onun, sonsuz ve karşılıksız sevgisine o saniyelerle sınırlı sürede de olsa yakışmışım... Bu yüzden onun anısı önünde başım öne eğik değil. Çünkü herkesin anılarında hatalar, yaralar, günahlar vardır; ama geçmişin sızıları, yaraları ne kadar azsa, o kadar huzurlu bir vicdanınız olur. Çünkü geçmiş, insanın gölgesidir ve izler, anılar bizi asla terk etmezler...

Orada küçük bir çüretle, sadece üç beş tokattan sakınmamakla, onun sonsuz ve karşılıksız sevgisine o saniyelerle sınırlı sürede de olsa yakıştığım şimdi, aradan çeyrek yüzyıl geçtikten sonra daha iyi anlıyorum... Belki bu yüzden bu yazıyı yazarken bir iç huzurla el sallıyorum anısına... El sallıyor, anamın ve çoğu kez kendi kahramanlık hikayelerimizin gölgesinde anmayı unuttuğumuz 12 Eylül analarının mezar taşlarını öpüyorum...

İşte bazen bakmamamız gerektiği söylenen bir yerlere baktığımızda, çoğu zaman yasaklara değil, aslında insanlığımıza bakmış oluruz... Sizde de bazen bir yerlere bakmamamız gerektiğini söylerler. Bunu hep söylerler... Fakat siz yine de bakın... Belki bir gün, yıllar sonra dönüp geriye baktığımızda pişman olmayacaksınızdır...

suzansamancı

ssamanci@superonline.com

Erkeklerle Mektup

"Erkek kardeşlerimizden tek istediğim,
ayaklarını boğazlarımızdan çekmeleridir"

Sarah Grimke 1837

bak! Mutlu musun? Yemek tuzlu diye bastın sopayı, etek boylarımıza takılıp kaldın... ah bilsen ne zavallı olduğun...

Ve en büyük suçlu okumuş adam, aydın adam! Adamların adamı ilericiler, ilerlemeciler... birlikte alanlarda koştururken ve de sisteme kafa tutarken neden bize çelme takıp ayak işlerinde koşturdunuz?

Aydınım diye şişinenlerin birlikte yaşadığı kadına bakarım ilkin ve tüm gerçekliği o kadın bana fisıldar. Şöyle bir çevremize göz atın, sanat ve politikayla ilgilenen erkeklerin çoğunun eşi, bir çok şeyin farkında olmayan ya da olup da adını koyamayan mutsuzlar değil mi? Peki sizlere soruyorum beyler: Akıllı, kendine güvenen ve sorgulayan kadınlardan neden ürküyorsunuz? Masa başlarında, alanlarda eşitlikten, insan haklarından söz ederken, karşınızdakine birey olma hakkını neden tanımıyorsunuz? Onun adına karar veriyor, mutfaktan çıkmasına izin vermiyorsunuz. Bu, egemen tavrınızın ötesinde kendinize olan güvensizliğiniz değil mi? Kendine güven duyan, gerçek farkındalığı yaşayan erkekler kendilerine köle istemezler; birlikte tartışacağı, konuşup çoğalacağı düşünen bir kadını tercih ederler ve bilirler ki, "köle efendi" ilişkisinden gerçek sevgiler doğmaz. Tercih edemeyiş kendini bulamayış değil midir? Hiçbir şeyin ayırıcılığı olmayan evdeki kadının emeğini göz ardı ettiğiniz gibi, yıllar sonra onları yıpranmış ve yaşlı buluyorsunuz, kadını bir mal gibi gördüğünüzden kendi yaşlılığınızı düşünmek istemiyorsunuz. Yarım bilginizle terütaze kadınların üstünden gözlerinizi ayırmıyorsunuz? Hatta sömürüden söz edenlerin bile sistemle çatışırken, etini pazarlamak zorunda olan kadınlara gitmenin adı ne oluyor anlayamıyorum!.. bilginin nefsi kontrol altına aldığına inanırım, demek ki bir çoğunuz meydanda nutuk atarken, içlerinizde faşizm ve kendini bulamışlık kımıldıyormuş... Kızlarınıza ve eşlerinize göz açtırmazken, sevgilinizin koynunda sabahlıyorsunuz. İçten içe alkışladığımız, değer biçtiğiniz kadın "öteki" diye ürküttüğünüz kadındır. Bir an için köhne değerlerinizden sıyrıldığınızda ve siz siz olduğunuzda "öteki"nin bilinciyle çatışırken kendinize geliyorsunuz. O zaman evdeki kadın gözünüzde bir nesneye dönüşüyor,

tüm hincınızı ondan alırken, asıl suçlu kim? Suçlu bilendir, görendir ve düşüncelerini pratiğe dökemeyendir elbette. Kendine istediğini bir başkasına istemeyen, bir amacı ve hedefi olmayan, sorgulamayan, değişmeyen, dönüştürmeyen aydınım diyemez. Gerçek devrimciler, kadının yüzüne gölge düşürmeyenlerdir beyler!

KADINLARA MEKTUP

İşte bir sekiz mart daha ve hep aynı terane! Bu yüzyılda yerimizi tam olarak alamayışımızda tek suçlu erkekler mi? Suçlu bizler de değil miyiz? Savaş çığlıkları ensemizde solurken, cinsler de kendi aralarında bir ahenk yaratmalılar. Yasakların kol gezdiği bir ülkede demokratik bilincin gelişmesine olanak yoktur elbette. Özgürlüğe ulaşmanın yolunun kendi varlığının bilincine varma, kendi gücünü etkin bir şekilde kullanmanın yanı sıra güçlü bir örgütlenmeden geçtiğini bilenlerimizde bile gizli korkular söz konusu.

Aslında kadın sorunu evrensel bir sorundur. Yüzyıllardan beri katmerli baskı ve sömürüyü yaşarken, her şeyi sisteme ve erkeklere yüklemenin kolaylığına kaçıyoruz dersem ne dersiniz? Sesinizi duyar gibi oluyorum. Kızmayın kızmayın! Bilmez miyim? Binlerce yıllık gerici gelenekler, mitoslar, dinsel baskılar kadını dört duvar arasına hapsedti; annelik ve ev kadınlığı yüceltildi; ama öte yandan ev içinde harcanan emek hiç kimsenin gözüne gelmedi. Kendini bütünüyle ev işlerine veren kadının psikolojisini çok iyi bilirim. Değer duygusunu arayarak kısır döngüde eriyip gidiyor. Aktif, önde ve gelişkin kadın olmak bizi korkutuyor, hemen geri adım atıyoruz; Bu geri adım atışta yalnız kalmanın korkusu yatıyor. Gerçeklerle yüz yüze gelme cesareti gösterebilseydik, bir başınlık bu denli bizi ürkütmezdi. Siyasetle, sanatla ve bilimle uğraşmanın erkek işi olduğuna öylesine şartlandırılmışız ki etkin katılımın sorumluluğunu taşıyamıyoruz. Siyasetteki yerimizin hâlâ toplumsal aksesuar olmasına boyun eğiyoruz. Toplumu değiştirmek, güzelleştirmek adına yola çıktığımızda bile erkeksi tavırlara bürünmüyor muyuz? Kadınlığımızı inkâr ettik; bu inkâr edişin yabancılığı ve eriyişi sunduğunu bilemedik. Erkekleri içimizden yargıladık, ama hiçbir zaman ringe çıkamadık ve etkin katılımın sorumluluğunu taşıyamadık. En iyi en güçlü eşlerimiz, ağabeylerimiz ve babalarımız olmalıydı. Kendimizi kanıtlayamadığımızdan pasta tariflerinde ve eşlerimizi çekeştirmelerde takılıp kaldık. Güvenli, kariyer sahibi, becerikli ve bol paralı erkekleri aradık. Güçlü birini bulup ona sığınmakla özgüvenimizi kazanabilir miyiz? Tabii ki koskoca bir hayır. Bu ancak geçici bir doyumdur. Tüm enerjimizi mutfakta harcayıp, tüm ömrümüzü çocuk büyütme verirken kendimizi unutturuyoruz. Kendi bedenimizin ve kişiliğimizin farkına varmıyoruz. Çocuklar evi terk ettiğinde menapoza girdiğimizi anımsıyoruz, korkuya kapılıyor, telaşlanıyoruz. Aynalara bakmak istemiyoruz. Eşimiz kariyer sahibi, paralı biriye ne haltlar işlediğini bilsek de susuyoruz. Ne gidecek bir yerimiz, ne de sığınacak bir limanımızın olmadığını biliyoruz. Ve

YIL 2005 ve hâlâ ayaklarınız boğazlarımızda desek haksız mıyız? Hemen yüzünüze gözü-nüze korku dalgası yayılmasın...

Sizlere karşı ne bir düşmanlığımız ne de sizleri alt etmek gibi bir niyetimiz var. Bir cinsin diğerinin üstünde egemenlik kurması yanlıgı ve yanlılıkları içerirken, demokratikleşmenin ve gelişmenin önündeki en büyük engeldir elbette. Kadın ve erkek birbirlerinin üzerinde değil de kendileri üzerlerinde iktidar sahibi olmayı öğrendiklerinde anlaşıp uzlaşabilirler.

Tarihin derin sularında gizli tüm gerçeğimiz. Kendimize özgü sesimizle evren bizdik belki de belki de siz ve mutlaka ikimiz, hepimiz... mamutları parçalayıp demiri bükerken ağır elleriniz, mağarada, Aden'in kıyısında, Sina Çölü'ünde, Cunnuris Irmağı'nın sazlıklarında, binlerce yıllık çile çekekçeleri ve sizleri doğurduk beyler! Testislerinizi dünyanın merkezi sandınız... ve bizler de ortak olduk sünnet merasimlerinize, gururlandık; oysa o merasimlerde her gün biraz daha eridiğimizi hiç bilemedik. Aylık kanamalar kapımızı çaldığında, zindanlara ve kör odalara kapatıldık; saçlarımız kesilip önümüze düştü, geceleri inledik, kabuslar gördük... Tanrı'ya Adem'in kaburgasından yaratılmakla eşitsizlik temelinin atıldığını diyemedik. Kara elmas kadar kıymetliydi testisleriniz. Bacak aramıza bakar bakmaz öfkeleniniz, pirinçe boğup, diri diri toprağa gömdünüz. Kara gemilerde etimiz pazarlandığında, odalarda çilingir sofrası kurup raks ettirirken ne mutluydunuz. İşinize gelmiyordu, düşünmekten kaçınıyorsunuz. Hem küçücük bedenlerimize saldırıyor hem de evleneceğiniz zaman "kızoğlankız" istiyorsunuz...

21. yüzyılda değişen ne? Okumuşlar, mürekkep yalamışlar, kitapların içinde yolculuk yapmışlar ne kadar yol gidebildiler? Kadın nerede? Neden sanatta, politikada ve yönetim sektörlerinde bir avuç kadanz?

Ey hüznünlü, gözü yaşlı coğrafyanın erkeği! Sen toprakla sevişen adam, başımız yarıklarla dolu, büyük Adem kesilenler, "recm" ilaçtır diyorlar... ve sen yüzünü güneşe dönmeden her dem karga ile söyleşiyorsun... yoksa evrene benzeyen rahmimden mi korkuyorsun?

Sen korkak orta yolcu, dön de geri

bir "hiç" olduğumuzu o an anlıyoruz. Sivil toplum örgütlerinden ve örgütlenmelerden kaçtık, okumaktan gelişmekten de... kocalarımız "Ne gerek var çalışmaya ben kazanıyorum ya!" dediğinde işimize geldi, biraz daha fazla uyuduk da içten içe kendimize hiç güvenemedik. Bu güvensizliğimiz bizi şaşkına çevirdi; ne biz mutlu olduk ne de onları mutlu ettik. Üstüne üstlük aydın ve aktif kadınları nefretle anıp onları dışladık, "orospu!" dedik. Oysa gerçek orospuluk boyun eğmek değil midir?

J. J.Rousseau bile insanın özgür doğduğunu yazıyor ama yazılarında ve karısına karşı tutumunda bu kuralın kadınları kapsamadığını belirtiyordu. Simone de Beauvoir "Kadın doğulmaz, kadın olunur" diyor. Ona göre feminizmin en önemli aracı kadınla erkek arasında toplumsal olarak görülen farkların, aralarındaki genetik farktan doğmadığını kabul etmektir, çünkü feminite, doğal bir veri değil kültürel bir oluşumdur.

Neden korkuyoruz? Neden yerimizde sayıyoruz? Neden pes ediyoruz? İnsanın kendini keşfetmesi insanlığı keşfetmesidir ve insan kendi içindeki, dışındaki gerçekliğin bilincine varıp bilincini gelişkin kalırsa özgürlüğe erişebilir. Bilmek tüm korkuları eritir; bilmek cesaret ve özgürlüktür. Tarihsel çelişkileri bilincimizle, eylemimizle tepkide bulunarak ortadan kaldıralırız. Eğer bir cins diğerine hükmediyorsa sevgi yoktur; korkudan kaynaklanan bir bağımlılık vardır, paylaşmak yok, lütuf vardır. Bastırılmış korku ve nefret vardır.

Ve bizler öğrenmekten, gelişmekten korkmadıkça miyopluğumuz azalacak... kendimize güveneceğiz, kendimize güvendiğimiz üreteceğiz, ürettikçe kendimizi seveceğiz, kendimizi sevdiğimiz biz biz olacağız... işte o zaman korkunun ve yalnızlığın beynini dağıtacağız; dimdik ayakta kalacağız. Kendine güven duyan erkekler elini uzatacak, birlikte gökyüzüne doğru şarkı söyleyeceğiz. Sesimizi vadilerde sıkışık kalanlar duyacak... ve o zaman daha çok umutlanacağız.

GÜÇLÜ VE AKTİF KADINLAR GENELLİKLE YALNIZDIR

Ve nerede yalnız ve farklı bir kadın görürseniz, korkmadan yaklaştığınızda göreceksiniz ki, acıyla dolu olan yaşamlarında direnç ve kendini bilmiş vardır... yıllar önce Rosalin Couward'ın "Ah şu hain kalplerimiz, neden erkeklerle yenik düşeriz" adlı kitabını okumuştum. Couward, İngiltere'de yüz elli kadın üzerinde yaptığı araştırmada, kariyer sahibi kadınların bile çocuk ve eş uğruna mesleklerini bırakıp evde oturmayı tercih ettiklerini belgeliyordu. Kadını bu duruma iten nedir? Kadınların genlerinde korku ve pasiflik mi vardır?

Şöyle çevremize bir göz atalım; bilinçli, güçlü ve aktif kadınların çoğu yalnız değil midir? Bu yalnızlık onların tercihleri de olabileceği gibi, genellikle erkeklerin böyle kadınları taşıyamamasından doğuyor. Yarı bilinçli erkeklerin böylesi yaklaşımda bulunması kabul edilir bir durum ama aydın(!) diye geçinen, neden-niçin ilişkisi kurabilen erkeklerin bile, kendini ve dünyayı kavrayan, üreten kadınlardan korktuğu açıktır. Entelektüel erkeklerin eşleri onların gerçekliğidir. Eğer birlikte olduğu eş kendiyse, varsa, o erkek düşüncelerini yaşam pratiğine uyguladığından dolayı güvenilirdir, gerçek anlamda aşkıdır. Güçlü, akıllı, kendine güvenen kadınlarla birlikte olmaktan kaçınmak erkeklerin kendilerine olan güvensizliğidir. İnsan birey olma sürecini tamamlamışsa, karşısındakine de birey olma hakkını tanır. İnsan kölesini sevebilir mi? Duygu ve düşüncede birlik yoksa diyalog doğabilir ve doyum yaşanabilir mi? Erkekler kendini bilen güçlü bir kadından korkuyorsa içindeki faşizmi ve iktidar duygusunu yenemediğindedir. Gerçek insan iktidar duygusunu yenen insandır.

Bazen insan ne karmaşık varlık diye düşünmekten kendini alamıyor... eşitlik, sömürü ve mücadele adına yola çıkanların zevkleri uğruna, bedenlerini satmak zorunda kalan kadınlarla birlikte olmaları ne ürkütücü! Her şey düşüncede başlayıp olgunlaşıyorsa, arzu ve isteğe boyun eğiş zaaf değil de nedir? Bir anlık hevesin esiri olmak yok oluş değil de nedir?

Kadının kurtuluşu sosyo ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişim ile ilgili olsa da kendi kurtuluşu kendi elindedir. Varoluşunun peşine düşmeli ve bir çok şeyi göze almalıdır. Şüphesiz bu kolay değildir. Gelişmemiş toplumlarda koskoca yalnızlık ve dışlanmışlıktır bunun adı. Her ne kadar güçlü ve aktif kadınlar kendilerini topluma kabul ettirseler de alttan alta sinsi bir şekilde seyreden farklı bir baskı vardır. Hemcinsleri bile uzaklaşır; mutfaktan çıkmayıp incik boncukla uğraştıklarından rahatsızlık duyarlar böyle kadınlardan. Ve gelişkin eşlerinin başında "Demokles'in kılıcıdır."

İçlerindeki erkeği öldürmeyenler" bir ömür boyu cahil eşlerinin vırvırını, dırdırını çekerken, masa başında güçlü kadınlara alkış tutup, onlara hayranlık duymaktan geri kalmıyorlar. Bir okuma gecesinde yüreği yanmış bir kadın, erkeklere sitem ettiğinde hemcinsimi desteklemiş, "Politik bir geçmişten gelen erkekler sizlere soruyorum, sizler özgürlük, eşitlik adına mücadele eden kadınları neden sevgili ya da eş olarak seçemediniz? Mahallenizdeki cahil komşu kızına âşık oldunuz, ablanızın, ananızın işaret ettiği akraba kızıyla evlendiniz, güya bilendiniz, sorguluyandınız neden?" dediğimde, okuma sonunda dürüst bir erkek, "Söylediklerinizde yerden göğe kadar haklısınız, biz korkağız, biz faşistiz, biz iki yüzlüüz" derken, gülümseyerek ekledi; "İyi ki bu gece karım bu okuma gecesine gelmedi."

Ters Talih

Gençlik güzel değildir!
Jean Cocteau

Aşk ve şiir dahil hiçbir şeyin ustası olamadım
sevdiğimce yanlış öptü beni hayat dolgun dudaklarıyla
dolgun dudaklar birer bordo bıçaktı somurtkan ve şımarık
zaten dolgun olan hiçbir şeyi sevmedim ömrümde
kırk ikimden gün aldım silikon nedir bilmem hâlâ
ama tabii dolgunluk nedir iyi bilirim, iyi de tadarım
gel gör ki kadınlar yarı yarıya silikon İstiklâl'de
Ah, aşka geldim, şiir yazdım nasıl da kanadım
aşk ve şiir dahil hiçbir şeyin ustası olamadım

Her insan bir kıyamettir, hiç benim olmadın tufan gözlüm
bir gözü yaz bir gözü kış, yanlış Van mevsimim benim
sabah akşam bordo kadın kokunu ağzımda gezdirdim de ne oldu
o gün bugündür Baudelaire bir Paris Sıkıntısı ağzımın altı üstü
oral buluşma aşk ciddiyeti dudaklarımın düşme yerleri
böyle böyle düşe kalka ben şehirlere saldım kendimi sen köylere
şehirler boşaltılmış köydür, köyler buruşturulmuş şehir
şimdi yanımda olsan da şehir şehir köy köy ömrümüzü konuşsak
Ah, aşka geldim, kendimi su katılmamış rakıda bigüzel çözdüm
her insan bir kıyamettir, hiç benim olmadın tufan gözlüm

Şimdi bordo kadınlarını dökmüş bir uzum ıssızlığım buralarda
buralar Beyoğlu'nun arka yakası, kaynamış taş arka yakalar
gül satan Kürt kızı Hêja'nın iki gözünde git git gece köyleri buralar
- Kız, Hêja! Artık eve git, yarı gecede satılan gülün talihi terstir!
Terslik çoğu zaman tersoluktur, kaldırımlar lanettir iyi bilirim
laneti aşka olanın kadın yerleri ya şamdan ya şiringa iki şeyle kesilir
bak, gül de kan da kırmızı değil! Ölmelerin baladı bordo kadın denizi
ne aşk ne şiir gözüm yok hiçbir şeyin ustalığında, ustalık çıraklık bile değil-
Ah, aşka geldim, ömrümün taşlarını hece hece saçtım kaldırımlara
şimdi bordo kadınlarını dökmüş bir uzun ıssızlığım buralarda

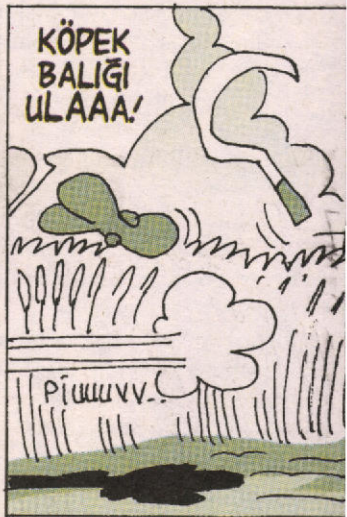
- Kız Hêja, gel bize gidelim! Yaşgünü pastamı kesip, beni sende öldürelim!

hüseyinalemdar

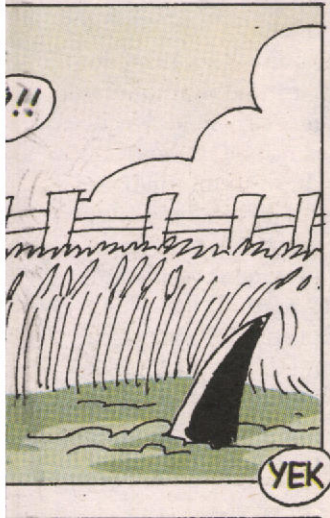

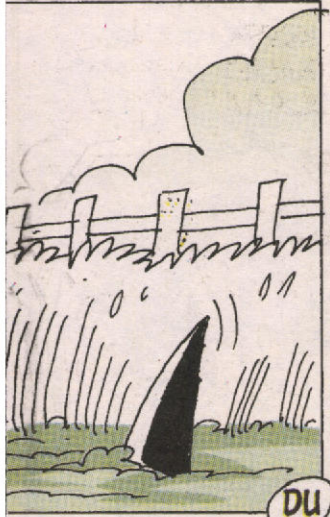
RE
HA
rewhat@esme

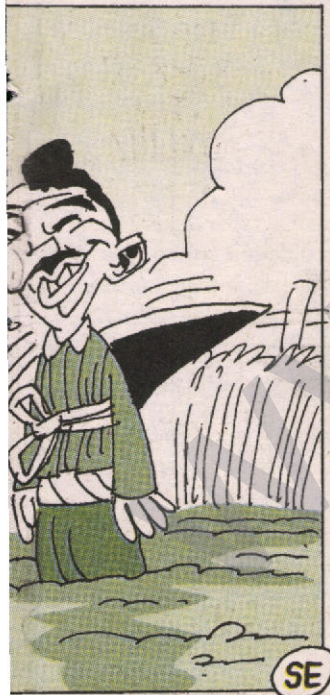

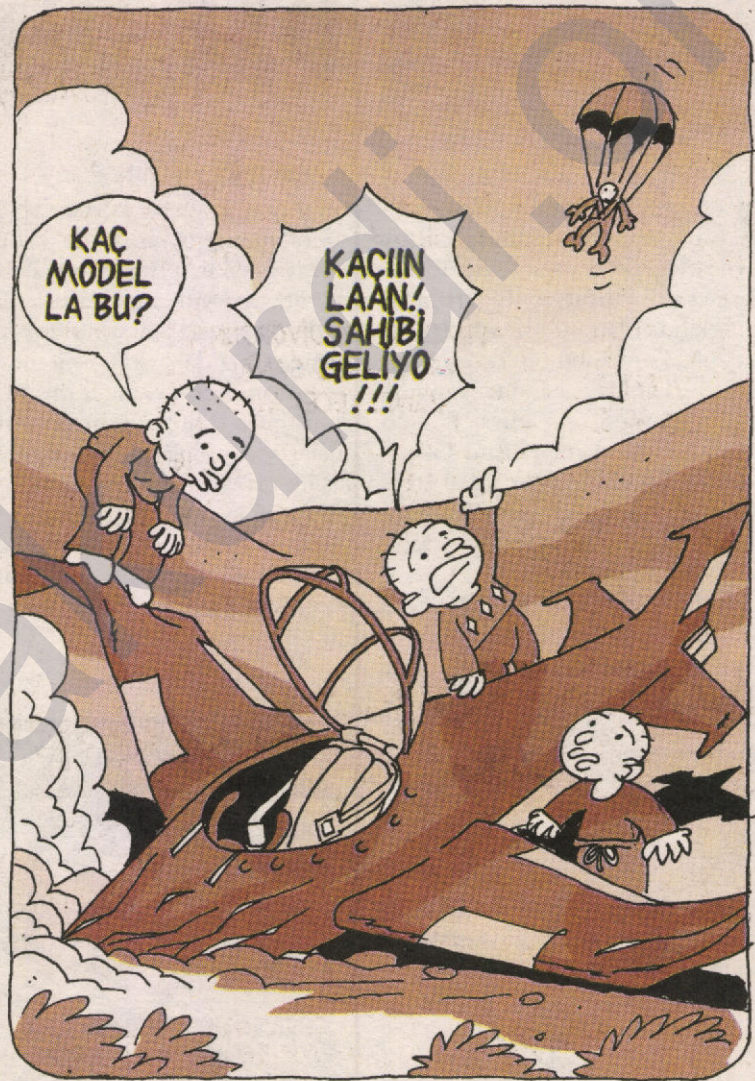
YEK

DU

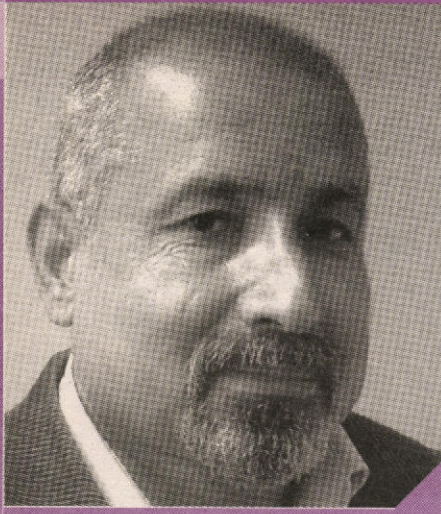

SE

Her biraraya geliş yeni bir bölünmeyi getiriyor, her inisiyatif biraz daha dağılmaya yol açıyordu. Yıl 1992'ydi. Ve biz yine bir inisiyatif girişimi içindeydik...

Her Başlangıç Bir DAĞILMAYDI

[enversezgin]
sezginerdem@superonline.com

1992 yılıydı. İç savaş şiddetlenmiş ve her geçen gün daha fazla can almaya başlamıştı. Kürt meselesinin barışçı ve demokratik çözüm ihtiyacı iyice artmıştı. Bunun farkında olan bir kaç arkadaş bir araya geldik. Aslında bu biraraya gelişin öncülüğünü Tarık Ziya Ekinci yapmıştı. İlk toplantıya Tarık Ziya Ekinci, Mehmet Ali Eren, ben, Hüsnü Okçuoğlu, Ömer Ağin, Mehmet Celal Baykara, Mustafa Aksakal, Hasan Deniz ve bir iki arkadaş daha katılmıştı. Daha sonraki toplantılara Şerafettin Elçi, Ümit Fırat, Mevlüt İlgin, Medet Serhat, Ali Yaşar ve diğer arkadaşlar dahil oldular. Birkaç geniş toplantıdan sonra bu birliktelik Kürt Aydın İnişiyatifi adını aldı. İnişiyatifi'nin amaçları ve çalışma tarzını içeren bir metnin kaleme alınıp imzaya açılmasına karar verildi. Birkaç arkadaşta bir taslak metin hazırlamaları için görev verildi. Kürt Aydın İnişiyatifi'nin Kuruluş Bildirisi başlıklı metin üç ana bölümden oluşuyordu; Çağın Tanımı, İnişiyatifi'nin Amacı ve Dayandığı İlkeler, Demokratik Mücadelede Kullanılacak Yöntemler.

"İnişiyatifi'nin Amacı" ve "Dayandığı İlkeler" bölümünde şöyle bir ifade vardı: "Türkiye'deki demokrasi dışı yönetimin gerekçesi olarak kullanılan Kürt sorununun ancak demokrasi içinde, diyaloga dayalı barışçı ve uzlaşmacı yöntemle çözüleceği azim ve kararındadır." Bu gün pek çok kişinin paylaştığı bu yaklaşımın daha o günlerde, yani baskı ve şiddetin kol gezdiği, neredeyse silahın dışında hiçbir şeyin konuşulmadığı bir dönemde dile getirilmesi büyük bir cesaret ve sorumluluk örneğidir.

Yine aynı bölümün bir başka yerinde şöyle bir ifade yer almıştı: "Kürt Aydın İnişiyatifi, ulusların ve halkların hem evrensel hem de ulusal planda kendi yazgılarını belirleme hakkını savunmanın demokratik bir görev olduğu, Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskıların kaldırılması, Kürtçe her türlü yayının yapılması, Kürt kültürünün geliştirilmesi ve Kürtçe eğitim yapılması için yasal ve idari engellerin kaldırılması amacıyla çaba göstermenin demokrasinin kurulmasında olmazsa olmaz bir koşul olduğu görüşündedir."

İLK ÇEKİLMELER!

Birkaç uzun ve yorucu toplantıdan sonra metin oybirliği ile kabul edilip imzaya açıldı. Ortak metne ilk olarak 28 arkadaşımız imza attı. Esasen ilk başlarda imzacı sayısı 30'du. Ancak iki arkadaşımız daha sonra metni eleştirip, imzalarını geri çektiler. İnişiyatifi'nin kuruluş belgesi imzalandıktan sonra çalışmaların daha planlı yürütülmesi için 9 kişilik bir yürütme kurulu oluşturuldu. Yürütme kurulunda şu kişiler vardı: Tarık Ziya Ekinci, Ümit Fırat, Ali Yaşar, Mehmet Ali Eren, Ercan Sezgin, Mehmet Celal Baykara, Enver Sezgin, Hüsnü Okçuoğlu, Mevlüt İlgin.

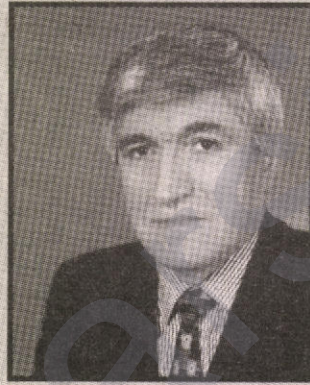
liydu. Mehmet Can Yüce'nin yazısı şöyle bitiyordu: "Kürt Aydın İnişiyatifi ya da doğru bir deyişle, Kürt karanlık inisiyatifini çevresi Kuzey'de mücadeleye karşı bir düzen içi uşak ve işbirlikçi hareket geliştirmeye çalışıyor. İnişiyatifi'nin özü budur!"

İnişiyatifi kısa sürede hem Kürt aydınları hem de Türk aydınları arasında büyük bir ilgiyle karşılandı. Belli ki Kürt sorununun demokratik ve barışçı çözümü için böyle bir organizasyona ihtiyaç duyulmuştu. Ancak bu yoğun ilgiyi de dikkate alan bazı arkadaşlar belli bir süre sonra hareketin bir partiye dönüşme talebini dile getirdiler. O andan itibaren

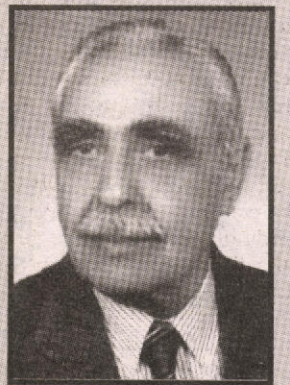
di. Sempozyuma akademisyenler, gazeteciler ve politikacılar davet edilecekti. Bir grup arkadaş zamanın İstanbul Valisi Hayri Kozakçıoğlu ile görüşüp sempozyum için izin istediler. Birkaç gün içinde dilekçemize olur yanıtı aldık ve hemen çalışmalarımıza başladık. Sıra inisiyatif adına kimlerin konuşacağı konusuna gelmişti. En önemlisi açılış konuşmasını hangi arkadaşın yapacağıydı. İki isim öne çıktı; Tarık Ziya Ekinci ve Şerafettin Elçi. Yürütme kurulundan bazı arkadaşlar konuşmayı Şerafettin Elçi'nin yapması önerisinde bulundular. Oysa Kürt Aydın İnişiyatifi'nin fikir babası olan Tarık Ziya Ekinci bu konuşmayı kendisinin yapması taraftarıydı. Sert tartışmaların yaşandığı toplantıda Şerafettin Elçi ismi üzerinde karar kılındı. Bunun üzerine Tarık Bey sempozyuma katılmayacağını bildirdi. Belli ki inisiyatifin sonu gelmişti. Yerine getirilecek son bir görev kalmıştı; sempozyumu başarıyla gerçekleştirmek.

İLK VE SON SEMPOZYUM

27 Şubat 1993 yılında The Marmara Oteli'nde düzenlenen toplantı Şerafettin Elçi'nin açılış konuşması ile başladı. Sempozyuma Prof. Dr. Bülent Ta-

Hüsnü Okçuoğlu (solda), Ümit Fırat (ortada), Tarık Ziya Ekinci (sağda).

BASININ İLGİSİ

Yürütme kurulunun ilk toplantısında Kürt Aydın İnişiyatifi'ni tanıtmak için bir basın bülteni hazırlamaya karar verdik. Daha sonra da kimi gazetelerin köşe yazarlarını ziyaret edecektik. İlk basın bülteni 21 Mayıs 1992 yılında kaleme alınıp bütün medya kuruluşlarına gönderildi. Bunu başkaları da takip etti. Kürt sonunun barışçı ve demokratik çözümünü isteyen sağduyulu bir sesin ortaya çıkması medya organlarının ilgisini çekti. Milliyet gazetesinden Melih Aşık, Hürriyet gazetesinden Koray Düzyören, Sabah gazetesinden Hasan Cemal inisiyatifimiz ile ilgili yazılar yazdılar. Milliyet gazetesinden Ali Sirmen ise inisiyatif üyesi üç arkadaşımız ile geniş bir söyleşi yaptı. Özgür Gündem gazetesinde ise Mehmet Can Yüce imzalı bir yazı yayımlandı. Ne yazık ki yazı baştan sona hakaretlerle do-

ren bu arkadaşlar hemen her toplantıya bu önerileri ile geldiler. Üstelik arkadaşların çoğu bu öneriyi benimsemedikleri halde görüşlerinde ısrarcı oldular. İnişiyatifi'nin gücünü o andaki örgütlenme biçiminden aldığını ve partileştiği an bu gücünü yitireceğini anlamadılar. Bu görüş ayrılığı derinleşerek devam ettiyse de çalışmalar önemli bir kesintiye uğramadan sürdürüldü. 1991 yılında yapılan genel seçimlerden sonra DYP-SHP ortak hükümeti kurulmuştu. Hükümetin kurulmasından hemen sonra Başbakan Demirel ve Başbakan Yardımcısı İnönü Diyarbakır'a gitmişlerdi. Demirel burada yaptığı konuşmada Kürt realitesinden söz etmişti. Ancak Demirel bu söylediklerini kısa sürede unuttu. Her şey eskisi gibi devam ediyordu. İnişiyatifi-miz Demirel'in bu sözlerinden yola çıkarak Kürt Realitesinin Gereklileri adlı bir sempozyum düzenlemeye karar ver-

nör, Prof. Dr. Asaf Savaş Akat, Doç. Dr. Turgut Tarhanlı gibi akademisyenler ve Taha Akyol, Ali Buluç gibi gazeteciler konuşmacı olarak katılmıştı. Sempozyumun öğleden sonraki oturumuna MHP dışındaki bütün partiler davet edilmişti. Bu partilerin tamamı sempozyuma genel başkan yardımcılar düzeyinde katılmışlardı. Oturumun sabahki bölümünde akademisyenler ve gazeteciler düşüncelerini dile getirdiler. Öğleden sonraki bölümde ise parti temsilcileri kendi aralarında Kürt meselesini tartıştılar. İnişiyatifi adına ise ben ve Ümit Fırat birer konuşma yaptık.

Sempozyum başarılı bir biçimde tamamlanmıştı. Ancak inisiyatif de sayılı günler yaşıyordu. Sempozyumdan birkaç gün sonra kuruluş bildirisine imza atan arkadaşların katıldığı bir toplantıda, Kürt Aydın İnişiyatifi'nin fesh edilmesine karar verildi.

ZAZA-SOĞAN DİYALEKTİĞİ

seyhansevinc
seyhansevinc@yahoo.com

OVADAN Kurtik Dağı'nın zirvelerine doğru beyaz tozlu bir rüzgar esiyordu. Sert, soğuk ve insanın içini donduran Muş'a özgü bir rüzgar bu... Isık çalarak geçiyordu yanımızdan... Yüzümüze sert yumruklar gibi iniyordu. Üşüyorduk...

On dakikalık yolu yarım saatte giderek ancak ulaşabilmıştik okula... Beni, yeryüzü beyaz bir örtüye büründükçe kendisi kara kesilen klasik bir Muşlu karşıladı. "Hece şuna bak... Burnu soğan gibi olmuş!" dedi. Benim burnum söz konusu olunca neden soğan benzetmesi yaptığını çok iyi anlıyordum. Kendisi de bunun farkındaydı. Arkadaşları da... Tabii hiçbir şey demeden içeri girdim.

Koridordaki kaloriferlerde ellerimi iyice ısıttıktan sonra sınıfa geçtim... O karayağız kış çocuğu yine yanıma geldi. "Biliyor musun" dedi, "Soğanın faydalarını keşfetmişler. Tam bir doğal grip ilacıymış soğan. Sen asla hasta olmazsın!!!"

Ne diyebilirdim ki... Keşke, ah keşke...! Sadece gözlerine baktım bu kara-yağız delikanlının ve hiçbir şey demeden, aklımdan bir şey geçirmediği gidip yerine oturdum. İnsanın gerektiği zamañ oturmayı, düşünmemeyi bilmesi gerekiyordu.

Muş ovası kış aylarında beyaz düz bir atlasa benziyordu. Ortasından uzun, siyah bir çizgi salınımlar çizerek iniyordu. Bu siyah çizgi Murat Nehri'nden başka birşey değildi. Durgun, asi, hırçın, ağır başlı, iyi niyetli, kimi zaman bereket tanrıçası kadar cömert kimi zaman da hırçın bir sürüngen kadar gaddar olurdu Murat Suyu... Akar, akar, akardı. Ovanın beyazını enfes bir mavilik tamamlıyordu. Yer beyaz, gök okyanus gibi olurdu bu aylarda... Ve kış geçip gitti. Hayat devam ediyor, ders de... Sınıfa teşrif eden hoca İnkılap Tarihçimiz... Hoca ses tonuna duygularını katmamaya özen göstererek anlatıyordu Urfa'nın kurtuluşunu... Urfa'nın neden Şanlı olduğunu, Antep'in neden Gazi, Maraş'ın neden Kahraman ön ismiyle anıldığını kim bilir anlatan çabıncı kişiydi bu. Biz yine her zaman olduğu gibi dinlemiştik sadece... İlkokulda da, Ortaokulda da aynı şeyi yapmıştık ya... Ben dinliyordum dinlemesine de birileri hem dinliyor hem de bir şeyler kurguluyordu kafasında... O da karayağız bir delikanlıydı, tıpkı diğer arkadaş gibi... Onun burnu benimki gibi kış soğduğunda soğan gibi kızarmıyordu. Onunki çorak topraklar gibi çatlak olurdu.

Ders zili çalar çalmaz dönüp bana, "Hoca Urfa'da aslında kimin savaşı kazandığını söylemedi. Kim biliyor musun?" diye sordu. Ben de olanca iyi niyetimle, "Kim?" dedim... Anlattı: "Fransızlar Urfa'yı işgal edince Araplar, Türkler ve Kurmanciler Zaza'lara, 'Gelin bunlara karşı savaşalım' demişler ama Zaza'lar hiç orali olmamış. Düşman askerleri ilerledikçe yine gidip, 'Yahu burayı işgal ettiler. Camileri yıkıyorlar' diyorlar, yine orali olan yok... Bir gün Fransızlar direniş güçlerini aşip Zaza'ların sınırına girince biri gelip, 'Ula düşmanlar soğan tarlalarına girdi' deyince, kıyamet kopuyor. Zazalar hemen ellerine silah alıp, Fransızları geldikleri yere geri gönderiyorlar. İşte o şanlı zaferin asıl kahramanları Zaza'lar."

Bu hikayeyi daha önce dinlemediğim. Ama sınırdan orada soğan değil, isot'tan bahsediliyordu. Her neyse artık... Soğan ya da isot, benim için hiç farketmiyordu. Isotu da soğanı da... Muş'ta gali-

ba yapılabilecek en güzel şey oradan uzaklaşmaktır. Çünkü Muş, ancak özleğinde güzel olan bir kent... Ben de geçirdiğim ağır bronşit nedeniyle 15 gün o güzel kentten uzak durmuştum. Aramıza mesafe ve zaman girdikçe içimde Muş'a duyduğum özlem ve sevgi yeniden kabarıyordu. İznimin bitmesine iki gün kala kalkıp o yolu koşulan kente vurdum kendimi... Çarşıdan okula doğru inerken ekmeğimi köfteyle karnımı doyurmaya çalışan çok sevgili arkadaşlarımdan biri karşıma çıktı.

- Hoşgeldin. Nasılsın bakalım, iyileştin mi?
- Teşekkürler, iyileştim sayılır. Sen nasılsın?
- İyidir, sağol... Karnın aç mı? Sana köfte ısmarlayayım... Tadı gayet güzel.
- Olur ama tatlı ısmarlama mı kabul edersen!!!
- Buna hayır demeyeceğimi biliyorsun. Tablacıdan ısmarladığımız köfte hazır. Pek dışardan birşey yemek istemiyordum ama bu kez arkadaşımı kıramadım. Bunu gurur meselesi yapabiliriz.
- Yanlış anlamazsan sana bir fikra anlatacağım.
- Eğer fikraysa neden yanlış anlayayım ki... Anlat bakalım.

- Birgün bir Zaza, akşam eve dönerken aynen böyle bir köfteciden yarım ekmeğimi alıyordu. Şöyle bol soğanlı... Gece de zifiri karanlık. Evin sokağına saparken birden ayağı bir taşla takılıyor, yalpalarken elindeki köfteyi düşürüyor.

El yordamıyla ekmeği buluyor ama köfteler yok... Biraz elini gezdirirken bir parça buluyor yerde. Hemen ekmeğinin arasına koyuyor ve yemeye başlıyor. Ama ekmeğinden çizzz, vizzz sesleri geliyor. Bizimki inatla, "Çizo wizo bilmem. Paramı vermişim" diyor. Meğer alıp köfte diye ekmeğinin arasına koyduğu şey kurbağaymış....

- Tek kelimeyle iğrenç bir insansın sen...
O benim en iyi arkadaşım. Aramızda hiçbir zaman küslük olmadı. Bu tür takılmaları da sadece o eğleniyor diye hoş karşılıyordum. Bu ilk takılması değildi. Lise 1'di galiba. İkimizin de bıyığı terlemiş, yüzümüz sarı tüylerin istilasına uğramıştı. Akşam okul pansiyonunda, can sıkıntısından bir meşgale ararken birden, "Gel tıraş olalım" dedi. Ben de uzun zamandır düşündüğüm için hemen kabul ettim. Jilet ve tıraş köpüğü almak için dışarı çıktık. O dönemler televizyonlarda Ali Desidero fırtınası esiyordu. Arkadaş mar-kete girer girmez, "Abi iki jilet ver. Biri Derby olsun, diğeri de Zaza..." dedi. Hakikaten o dönemler Zaza diye yabancı marka bir jilet satılıyordu. Adam, "Abi Zaza yok şu anda. İstersen iki tane Derby vereyim" dedi.

Ben şaşırıp kaldım. Hakikaten Zaza diye bir jilet markası mı vardı? O dönem marketçi amca, "Olmaz mı hiç... Var. Bizim dönemimizde İstanbul'dan getiriyorduk. Kaliteliydi. Üstelik tıraş bıçakları da vardı" demekle yetindi. Nice kışlar, baharlar geçti. Derken okul bitti. Son bir hafta, içime garip bir yalnızlık duygusu çökmüştü. Birçok arkadaşımı bir daha göremeyecektim... Artık soğanın sözü bile olmayacaktı aramızda... O nedenle son kez bütün Muş'u gezdim. Okula dönüşte arkadaşlardan biriyle yolumuz kesişti. Yine takılmıştı: "Yolda gördüm bir Zaza yapışmıştı pivaza.."

O zaman söyleyememişim, şimdi söylüyorum: Soğanı seviyoruz işte... Çünkü soğan devrimcidir, yurtseverdir, bizdendir.

Coğrafya

Ben ne atlar gördüm alını akıtmalı
Arkadaşlarım o beyazlığın civan çocukları
Çok yaşamasam da ölmem ben artık
Yağmurdan sonra gelen toprak buğusuyum

Ey! Ey ki ey, Anadolu coğrafyası
Irmağı dantel, dağları gürz, denizi adam gibi deniz
Adını öğrenmeden sanki sevgilim olan kız
Ey! Ey ki ey, bakire yosması

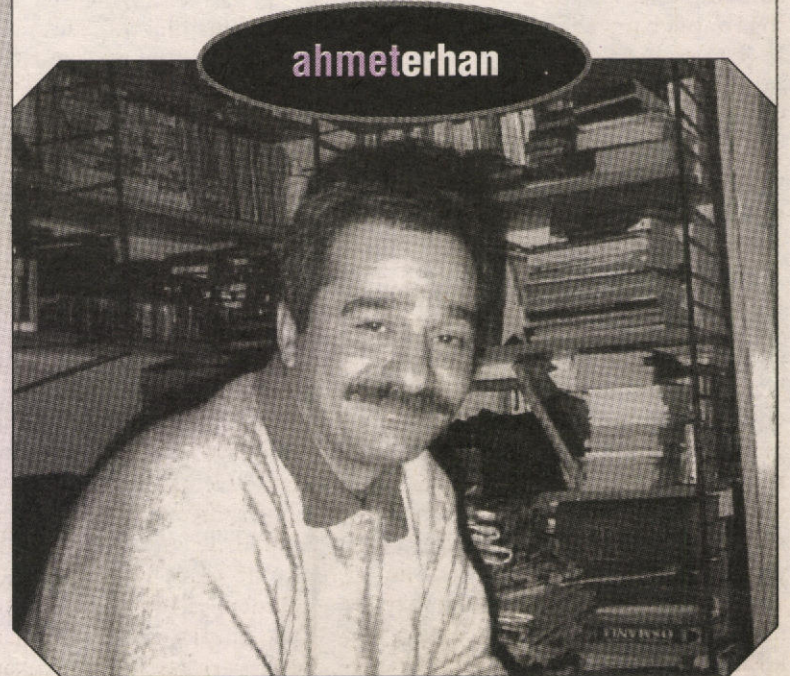
Kadınım azıcık daha kısaltsan saçlarını
Sanki bir çocuk topaç çevirecek, göreceksin
Yeniyetme rüyalarının kıyılarını
Onunla doldurup üşüyeceksin

Ey! Ey ki ey, suyumuzu tinere döndürenler
Milisten çete yaratan derün ü devletlüler
Türbanlı leydiler first Araplar
Irak'ın ırağındakiler, kurban olasıcalar

Sevgilim azıcık eğsen kuğu boynunu
Bunların hepsi görünecek, sen de göreceksin
Örmüşler petrolün örümcek ağlarını
Küresel bir çiçek olarak solacaksın

Ama ben ne atlar gördüm ki alını akıtmalı...

ahmeterhan

UCUZ ALKIŞ İSTEMİYORUM!

reyhanalaççığec
reyhancicek@esmerdergisi.com

'SÜRÜ' filminin İsrail gösteriminden önce basın mensuplarına, "Biz üçüncü dünya ülkeleriyiz. Bizim sinemamız ne Amerikan ticari estetiği ne Avrupa burjuva estetiği ne de Sovyet idealist estetiğidir. Biz onları taklit etmekle bir yere gidemeyiz. Kendimizi aramak zorundayız. Kendi kültürümüzü araştırmak zorundayız. Bu demek değil ki batıya pencerelerimizi kapatalım. Ama önce kendimizi açalım bu pencereleri. Kerem ile Aslı'nın kim olduğunu bilelim. Aslı'nın bir Ermeni keşişin kızı olduğunu bilelim. Hegel'i de tanıyalım, Tolstoy'u da. Açalım bütün pencereleri" diyen pos bıyıklı adam, 49 yıllık sanat hayatında hep bu pencereden baktı.

YILMAZ Güney'in "Umut" filmi Cannes'a yetiştirmek için Avrupa'ya gitmiş ancak dönüşü epey zaman almıştı. Uzun yıllar kaldığı Almanya'da ekmeğine tiyatroyu, sinemayı katık ederek yaşamış, bazen aç bazen tok gezmiş ama sanatından ödün vermemişti. Ayakları yere basarken gökyüzünden yıldızları toplamaya çalışmıştı. Ünlü İngiliz yönetmen Peter Brook'la çalışıp dünyayı da turladuktan sonra nihayet 13 yıl önce memleketine dönüş yapmıştı. İşte enerjisiyle halen sahnelerde ve film karelerinde devleşen ihtiyar delikanlı Tuncel Kurtiz'in bir solukta anlattığı kendi hikayesi...

"Ailem Bosna ve Makedonya mültecisi. 1913 ve 1910 yıllarında bir taraf Bosna'dan bir taraf Selanik'ten geliyor. Bunları acı içinde anlatırlardı. 'Tarih benim küçük kardeşimdir' der Ece Ayhan ve küçük kardeşim bana 'Hep kan, göz yaşı, acı vardı' diyor geçmişi anlatırken.

Babam Selanik'ten geldiğinde üç yaşındaymış. Dedem Selanik'te evkaf müdürüymüş. Ninem Hacer Hanım ise elegan bir kadıymış. Babam Hamdi Vala Rıza, İzmir Amerikan Koleji mezunu, sonra hukuk okuyor. Babam Amerikan kolejinde okuduğu için fena halde Türkçü kesiliyor. Türk Hasını Koruma Cemiyeti'ni kuruyor arkadaşlarıyla ve Soyadı Kanunu ile kurdun izinden gelen anlamında Kurtiz soyadını alıyor. Babam Kandıra'nın Şehler nahiyesinde nahiyeye müdürlüğü yapmaya başlıyor. Mülkiye imtihanını verip kaymakam oluyor. Öğretmen olan annemi de İzmit'te yedek subaylığı sırasında tanıyor ve aralarında aşk başlıyor.

Annem Bosna Zereçniya'da Ağır Ceza Reisi bir molla'nın en küçük kızı Müfide. Mübadele sırasında bunlara Karamürsel'i ve İznik'te bir konağı veriyorlar. Gürültüler içinde evleniyorlar ve 1 Şubat 1936 yılında ben doğuyorum. İki kardeşim oluyor benden sonra, Sezgin ve Rengin. Babam Kırkkale Reşadiye Kaymakamı oluyor. Ben sokaklarda, dağlarda büyüyorum. O sı-

ra testiden soğuk su satıyorum. Reşadiye'den çıkıyoruz Kandıra'ya gidiyoruz. Orada ilkokulu okuyorum. Babam orada da bir hur çıkarıyor, Kars Posof'a gönderiliyor. İki buçuk sene ne sinema ne de otomobil gördüm. O sıralar babam bana İngilizce öğretiyordu. Arkadaşlarım Kürtçe konuştuklarında ben de İngilizce konuşarak onları şaşırtıyordum.

Arkasından Ayvalık ve sonra Amerika. Amerika'da şehircilik üzerine tez yapıyor, iki buçuk sene de oralarda kalıyor. Amerika'da o sıralar Nihal Atsız'ı okuyorum, 'Bozkurtların Ölümü'nü. Bu yüzden Çinliler benim baş düşmanım oluyor.

Edremit Ortaokulu yıllarımda Sabahattin Ali kitaplarını keşfediyorum. Biraz da ürküyorum, çünkü o sırada babam kaymakam. Arkadaşlarımın hepsi emekçi çocuklar, ya terzi çirağı ya da okulun en fukarası. Zenginlerle hiç arkadaşlık edemem. O zamanki çocuk su sattığı için şimdi Tuncel Kurtiz olabiliyorum. Daha sonra Gediz Ortaokulu'na, ardından Haydarpaşa Lisesi'ne devam ediyorum."

Kurtiz, "Bölük Pörçük" adlı otobiyografisinde olduğu gibi hikayesini bir baştan bir sondan anlatıyor, durdur durdurabilirsen. 'Çocukluğunu anlatırken eller kollar durmadan oynuyor, gençliğini anlatırken gözlerinden ateş fışkırtıyor. İlk öykülerini anlatıyor, aklına Sait Faik geliyor, 'Ya o ne muhteşem adamdır' deyip, onu ziyarete gittiği Burgaz Ada günlerini anıyor. Sözlerinin arasına Sait Faik'in mor kadife pantolonunu sıkırtmayı da unutmuyor. Prometheus oluyor öykülerinde, yıldızlarla konuşuyor genç Kurtiz. Yılmaz Güney dökülüyor dilinden. Dedim ya anlatışı heyecanlı, bölük pörçük:

"Yılmaz Güney Gorkivari yazardı. Kendi üslubunu da bulmaya başlamıştı. Hikayelerini her tarafta yayınlatabiliyordu. Vedat Günyol 'Yeni Ufuklar'da yayınlıyordu. 'Neron' diye bir öyküsünü hatırlıyorum, 'Pazar Postası'nda yayınlanmıştı. Bu hikaye şimdi hiçbir yerde yok. Çok güzel bir hikayeydi."

"Baba istifa, baba istifa!"

Kurtiz, liseyi bitirip hukuk fakültesine başlıyor, daha sonra babasından gizli, kaydını İngiliz filolojisine aldırıyor. O sırada İstanbul'da görev yapan babasının kendisine gönderdiği mektuplardan anlaşılıyor ki baba oğlunu tam bir tunc gibi yetiştirmek niyetinde. Satır araları nasihatlarla dolu mektuplar deli oğluna kâr ediyor mu?

"60'lı yıllar diktatörlere karşı çıkıp bağırma yılları. Babam da o sırada İstanbul Vali

Muavini. Arkadaşlarım vilayetin önünde 'Vali istifa' diye bağırırken, ben de 'Baba istifa, baba istifa' diye bağırıyordum. Bir gün babamın arabasını alıp, Rami Kışlası'ndan arkadaşlarımı çıkardım. O dönemler ortaklık karışık, benim içimse kıpır kıpır, sevgilimle kırlara çıkıp deliler gibi koşuyoruz."

Tesadüfler onu bir edebiyat matinesinde şiir okurken yakalayana dek; ilerde bir tiyatro duayeni olacak bu 19 yaşındaki gencin aklına tiyatro yapmak hiç mi gelmemiş?

"O zaman serde yazar olmak vardı. Eminönü öğrenci lokalinde edebiyat günleri düzenliyoruz. Ben okuduğum 'Taglio' şiirini mimmiklerimle, abartılı jestlerle okuyunca dikkatlerini çekiyorum Federasyon Tiyatrosu'nun ve ilk oyunum savaş aleyhtarı bir oyun olan 'Beş Gün' oluyor. Yale Üniversitesi'nin sezon oyunlarını takip edip bu oyunu bulmuştum, hem çevirip hem de sahnelemiştim."

Cahit Irgat, Erol Kürnaydın, Suna Keskin ve Tuncel Kurtiz'in kurduğu CEST Ortaklığı, Nazım Hikmet'in 'Yolcu'sunu sahnelediğinde yıl 1965'tir. Babası bir gün gelip oğluna; 'Kurtlarım seni, sonunda başardın. Bugün Birinci Şube Müdürü ile konuştum, seni fişlemişler diyor. Anadolu turnesinde "Yolcu" hiçbir yerde sahne alamıyor. Ve grup iflas edip İstanbul'a geri dönüyor.

Yılmaz Güneyli yıllar

Tuncel Kurtiz'in hayatında önemli bir dönemeçtir Yılmaz Güney'le çalışmaya başladığı yıllar. Güney'le üniversite yıllarına dayanan tanışıklıkları. Ortak arkadaşları Özdemirhan'la birlikte Yılmaz Güney'in Bebek'te bodrum kattaki evine gidiyorlar.

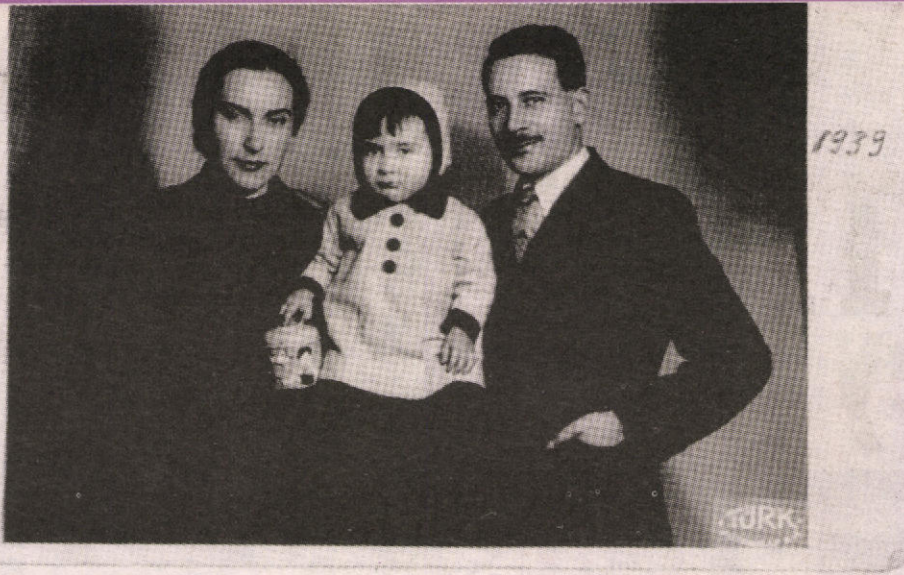
Özdemirhan daha önce Kurtiz'den bahsetmiş Yılmaz Güney'e. Her zaman olduğu gibi yine sık bir kıyafetle karşılayıp misafirlerini. Hemen kaynaşp iyi arkadaşa oluveriyorlar. Hiç hesapta yokken tiyatroya başlayan Kurtiz yoksula sinemaya da Yılmaz Güney'le mi adım atmıştı?

"O hapisten çıktığında ben sinemaya girmiştim bile, Orhan Günşiray'la 'Şeytan'ın Uşakları'nı oynamıştım. Ondan sonra Yılmaz'la başladık. Artık canciğerdik, hayallerimiz ortak olmuştu. Hoşlanmıyorum sinemadan ama Yılmaz rica ediyor, ben oynuyorum. Bana karakter rollerini veriyordu. Yılmaz daha büyük işler yapmayı planlıyordu, büyük hayalleri vardı, yazık ki hayallerini de beraberinde götürdü."

Hoş tesadüfler Kurtiz'in peşini bırakmıyor. Muş'ta yedek subay öğretmen olarak askerliğini yaptığı sırada Yılmaz Güney'le karşılaşiyor. Güney de o sıra 227. Piyade Alayı'nda asker. Yılmaz Güney'in annesi Muşlu. Annesi yemekler yapıyor, arkadaşlarla bir araya gelinip toplantılar yapıyor, sinemaya dair hayaller kuruyor.

"Üçünüzü de Mıhlarım", 'Sayılı Kabadayılar', 'Haracıma Dokunma' 'Konyakçı Kabadayılar Kralı' gibi ilk dönem filmlerinde birlikte oynamıştık. Askerde de devamlı sinema üzerine planlar yapıyoruz. Son gecemiz, o terhis olup gidecek ben kalacağım. Büyükbir bir gece yapıldı otelde. Yine tabancalar çıktı ortaya, Yılmaz oraya buraya ateş etti, bütün lambaları

Tuncel Kurtiz
Reşadiye'de
çamurda
oynuyor
(sağda).

><

Annesi Müfide
ve babası
Vala Rıza ile
(solda).

><

Lise
yıllarında.
(aşağıda.)

vurdu. Otel odasına yatırdık o gece. Benim odama da yazmış kocaman; 'Tuncel Kurtiz benim misafirimdir Muş'ta. Ona göre.' Ben onun odasında yattığımda o karyolasını bana veriyor ve yerde yatıyordu. 'Ya Yılmaz olmaz' diyorum, 'Ben misafirim, sen yat ya tağına.' Yılmaz, 'Olmaz misafir orda yatar' diyor. Dünya güzeli bir insan bu Yılmaz."

'Umut' uğruna deli olmak da varmış

'Yılmaz terhis olunca 'Umut' filmine istedi beni. Ama ben askerim, izin alamıyorum. Sonunda deli raporu aldım arkadaşlarımla İstanbul'da Gültepe'ye tayin edildim. Az daha beni akıl hastanesine götüreceklerdi. O zaman yanardım işte. Ama değdi ve 'Umut'u yaptık. O benim için büyük bir keyifti. Hala benim en sevdiğim filmidir. Umut'tan sonra askerliğimi burada bitirdim ve Yılmaz'la tekrar konuştuk. Dört mevsimde yapacağı bir film vardı, 'Boynu Bükük Öldüler' diye. 'Üç film daha var sırada ihtiyar' dedi. 'Sen şimdi Umut'u Cannes'a kaçıracaksın' diye de ekledi. Ben de babamın aracılığıyla pasaportumu uzattırılmıştım. Şubede yakın bir dostu babama, havayoluyla değil Edirne üzerinden karayoluyla gitmemin iyi olacağını söylemiş.

O zaman Arif Keskiner ağabeyimiz nam-ı diğer Çiçek Arif, Komünist Arif 'Ben götürürüm' dedi. 'İyi' dedim, 'Ben de otobüsle geçeceğim sınırı.' O sırada ben de oğlum Mirza'nın annesiyle bir aşk yaşıyorum. Gönenç Hanım İsveç'te hukuk ve siyasal doktorasını yapıyor. Onu görmeye de giderim hesabıyla atıyorum otobüse, Edirne'den yola çıkıyorum. Çiçek Arif de filmi bavula doldurdu götürmüş havaalanına. Hamalın birisine vermiş beş yüz lira, 'İçer-

de de görürsem bavulu bir beş yüz lira daha veririm' demiş. İçerde bavulu görüyor, biniyor uçağa Cannes'a doğru. İyi ki gitmişim. Filmleri karmakarışık bavula doldurmuşlar, filmi bilen tek kişi de benim orada. Montajı yapıp teslim ettik ama biz de bittik. İşim bitince İsviçre'ye sevgilim Gönenç'in yanına gittim. O sırada Türkiye'de 'Balyoz Hareketi' başlamış, Yılmaz Güney, Çetin Altan, İlhan Selçuk dahil 3 bin kişi içerde. Ben şimdi Türkiye'ye niye gideyim deyip orada kalmaya karar veriyorum."

Tiyatroyla Anadolu'ya dönüş

Sürü, Hamo Ağa rolündeki Tuncel Kurtiz'le bir başka şaheserdir. Kurtiz'in sinema oyunculuğu gibi tiyatro oyunculuğu da olağanüstüdür.

"Profesyonel tiyatroya geçişim Haldun Dormen Tiyatrosu'nda başladı. İlk turnemiz de 'Oda Tiyatrosu' adlı bir ciple Anadolu'ya. Daha sonraları İstanbul Şehir Tiyatroları'nda profesyonel oldum. Kenter, Haldun Dormen, Oda, Küçük Sahne, Gülriş Sururi-Engin Cezzar topluluklarıyla çalıştım. Tiyatrolardan ayrıldık, kendi tiyatromuzu kurmak istedik, Halk Oyuncuları doğdu böylece.

Halk Oyunları'nda çalışırken bir gün bir sendikacı arkadaşım bana, 'Yarınşar saatlik kısa piyesler yapalım. Bu piyesleri fabrikalarda aralarda oynayalım. Oyunda işçi sınıfı galip gelsin' dedi. Ben de böyle bir şey yapamayacağımı söyledim ve yapmadım. Ben emekçi sınıf için ucuz tiyatro yapmam.

Sürekli gelişen, değişen ve kendini aşan tiyatro yapmayı amacımız. İstanbul'a, Ankara'ya ve Anadolu turnesine ayrı kadrolar hazırlıyoruz ve 65 kişi oluyoruz. 'Pir Sultan

Abdal' ve Çetin Altan'ın 'Komisyon'u da çalışılıyor. Marksist bir tiyatro kurmaya uğraşıyoruz. Demokrasi örneği vermeyi amaçlıyoruz; perdemize reklam almıyor, Coca Cola sattırıyoruz. Devrimi yaptık sanıyoruz. Seyircimiz bol. Ve bir gün İstanbul'daki tiyatromuz bombalanıyor.

Berlin'e açık bilet

Yurtdışına çıktıktan sonra başlayan kendi deyimiyle özel sürgünlük günlerini bazen iş arayarak, bazen de deli gibi çalışarak geçiriyor.

"İş başvurularında bulunuyorum. İsveç Kraliyet Tiyatrosu'nda Yaşar Kemal'in 'Teneke'sini oynadım. Sonra Göteborg'dan Teneke'yi istediler. Arkasından İsveç Devlet Tiyatrosu, Türkiye'den gelen devrimci gençlerle kurduğumuz Halk Oyuncuları topluluğuyla yaptığımız çalışmalar derken Peter Stein'in çağırıldığı Berlin Schaubühne Tiyatrosu'nda içimizde yine fraksiyon kavgaları başladı, ayrıldık. Stockholm Kraliyet Tiyatrosu, Frankfurt Şehir Tiyatrosu, Peter Brook C.I.T.T. Shakespeare Kraliyet Tiyatrosu, Hamburg Şehir Tiyatrosu'nda dönem dönem rol aldım. Ayla Algan ve Beklan Algan ile Berlin'de tiyatro yapmaya başladık."

Oynadığı, çevirdiği, rejisini yaptığı oyunları sıralarken, Berlin Film Festivali'nde Gina Lollobrigida'nın elinden aldığı 'En İyi Erkek Oyuncu' ödülüne geliyor sıra. Ülkesinden uzakta, yalnızlıklar içinde ödülünü alırken neler hissetmişti?

"İsraili yönetmen Shimon Dotan'ın çektiği 'Kuzunun Güllüğü' filminde Arap ermişi Hilmi'yi oynamıştım. Oyun çok zordu ama çok çalıştım. O sıralar Frankfurt Şehir Tiyatrosu'ndan teklif alınca gittim. Oradayken bir telefon geldi, 'Çabuk Berlin'e gel, ödül aldın' dediler. Ben ne ödülü aldığımı anlayamadım bile. Bindik gittik... Sahneye çağırıldılar, Gina Lollobrigida'nın elini öptüm ve ödülümü aldım. 'Her zaman seni öpmek istemişimdir, ne mutlu bana' dedim. O da 'Sana daha büyük bir ödül vermek isterdim' dedi."

Peter Brook'la yapılan 'Mahabarata' adlı oyunda 17 milletten 25 oyuncuyla dünya turnesine çıkıyor Tuncel Kurtiz. İki yıl gibi süren turneden sonra yine Berlin'e dönüyor. Kurtiz yine işsiz. New York'ta kirası 2500 dolarlık bir evde yaşarken, Berlin'de 65 marka tuvaleti dışarıda bir evde oturmaya başlıyor. Birkaç kurşun kazanmak için oynadığı filmlerden sonra son durak Viyana oluyor.

Aşk beklemez...

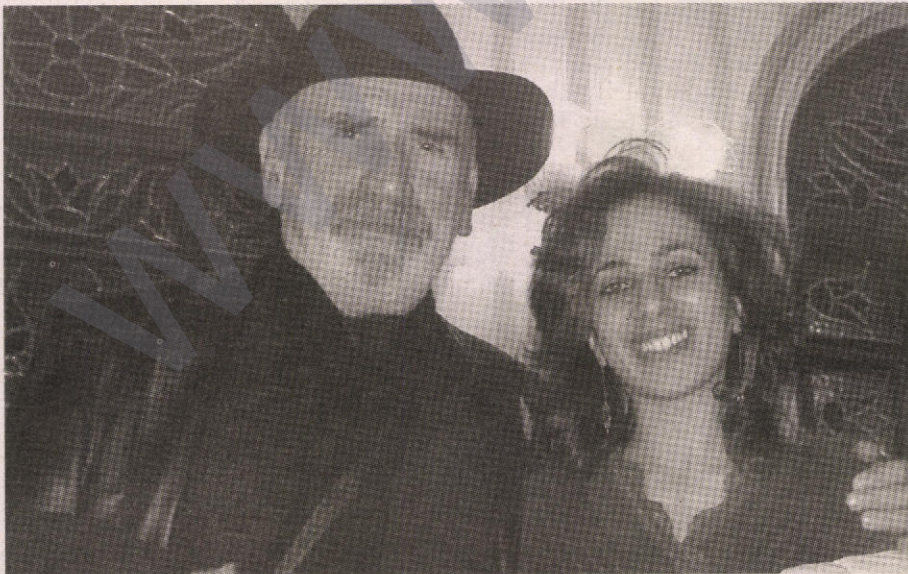
"Duvar'da oynadığım için Türk pasaportumu iptal etmişlerdi. O zamana kadar

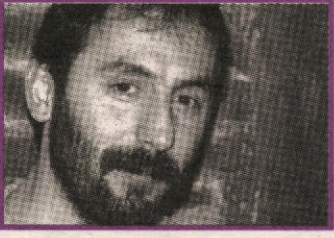
gönüllü sürgün olmuşum. Bu olaydan sonra neden gideyim dedim, hiç dönmemeye karar verdim. Ara ara gelip gidiyordum. 1991'de bir prova için Türkiye'ye gelmem gerekecekti. Yaman Okay 'gelebilirsin, bir şey yok' deyince geldim. Dönceğim akşam bir kızla karşılaştım. Şimdiki eşim Menent'e aşık oldum ve gelişi o gelişi."

Reis Çelik'le çevirdiği 'İnat Hikayeleri' ve Şeyh Bedreddin Destanı herkesin hafızasındadır. Bir ayın havasında sahnelediği Bedreddin Destanı'ndan bahsederken, yıllar öncesine; babasının mahzeninde rastladığı Nazım Hikmet'e dönüyor. 'Hala Bedreddinler asılıyor, insanlar yok ediliyor. Tiyatro nedir diye sorarsan, evet ağıt yakmaktır ama aynı zamanda insan oluşumuzu hatırlamaktır tiyatro' diyor koca adam ve devam ediyor:

"Bir oğlum var, İsveç'te yaşıyor, adı Mirza, 23 yaşında. Zürih'te teknik okudu ama yarım bıraktı, müzikle ilgileniyor. Bana benziyor. 13 sene oluyor Menent Hanım'la evleneli. İstanbul'dan kaçmaya karar verdik. Edremit'e yerleştik. Zeytinbağ'da 8 odalı bir otel yaptık. Festivaller yapıyoruz, yemek davetleri veriyoruz. Sigara içmiyorum, içki içmemeye çalışıyorum. Sabah yürüyüşleri yapıyorum. 'Bölük Pörçük'ü yazdım. Yazmaya devam ediyorum, denemeler, düşünceler var içinde: Bir Nazım Hikmet düşünmüyoruz Reis Çelik'le. Bedrettin Destanı'nın filmi de çok değişik çekmek istiyoruz. Yapamadıklarım, yapamayacaklarım diye sınıflandırıp yazıyorum. Yaş 70'e geldi, yapamadıklarım ama yaparsam nasıl yapardım diye yazılarım olacak."

Doktor Şükrü Mehmet Sekban Bey

mehmetaliizmir

mali@esmerdergisi.com

**Dr. Sekban yazdığı
mektuplarla Kürt
sorununun uluslararası
düzeyde tartışılmasını
sağladı**

MİLLİ hareketin başlangıç seyrinde önemli bir Kürt şahsiyeti olarak dönemin örgütlenmelerinde etkin rol oynayan Doktor Şükrü Mehmet Sekban, 1881 yılında Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde doğar. İlk öğrenimini Maden ve Hozat'ta (Kızılkilise), orta öğrenimini Diyarbakır'da, lise öğrenimini ise İstanbul Çengelköy Lisesi ve Askeri Tıbbiye'de yapar. 1903 yılında yüzbaşı olarak Askeri Tıbbiye'den mezun olur. Edirne Askeri Hastanesi'nde iki yıl cildiye uzmanlığı yaptıktan sonra Askeri Tıbbiye'deki görevine geri döner. Bu sıralarda Kürt aydın çevreleriyle ilişki kurar. 2 Ekim 1908'de kuruluşu tamamlanmış olan Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti'ne girer. Cemiyetin yönetim kurulunda kurucu üye olarak görev yapar.

1912 yılında resmi olarak kuruluşunu duyuran Kürt Hêvi Talebe Cemiyeti'nin de en etkin destekleyicileri arasında yer alan Sekban aynı zamanda cemiyetin İstanbul Sirkeci'deki binasının kirasını karşılar. Bu önemli Kürt gençlik derneğinin en etkin destekçisi Dr. Şükrü Sekban olmuştur artık. Mayıs 1918'de Seyyid Abdülkadir'in başkanlığında kurulan Kürt Teali Cemiyeti'nde de yönetim kurulu üyesi olarak bulunur.

Dr. Sekban, Seyid Abdülkadir, Emin Ali Bedirhan ve cemiyetin diğer üyeleriyle birlikte yabancı elçiliklere giderek, Kürtlere muhtariyet için muhturallar vermiş.

Mehmet Şükrü Sekban bu dönemin önde gelen Kürt şahsiyetlerinden birisi olarak tarih sayfalarında yerini alır. Doktor, 1919 yılında askeri Tıbbiye'deki görevinden istifa ederek Bağdat'a gider. Türkiye'ye dönüp serbest doktor olarak çalışmaya başladığı yıllarda, Lozan Antlaşması imzalanınca tekrar Bağdat'a dönerek, çalışmalarını orada sürdürmeye başlar. 18 Aralık 1923'te Beyrut'ta yayınlanan bir mektubunda Kürtlere muhtariyet tanınmasını, Kürt dilinin resmi dil olarak kabul edilmesini savunur. Bir dönem Kürt Hoybun Cemiyeti'nin Bağdat Şubesi Başkanlığını da üstlenir. Cemiyet-i Akvam'a gönderdiği mektubunda Kürtlerin haklarından ısrarla söz etmesi Kürt sorununun uluslararası düzeyde tartışmaya açılmasını sağlar.

1939 yılında Bağdat'tan Türkiye'ye dönen Dr. Şükrü Mehmet Sekban 1960 yılında hayatını kaybetti. Sekban, özellikle II. Meşrutiyet sonrası Kürt demokratik örgütlenmelerinde aktif görev almış bir Kürt yurtseveridir. 1923'te Irak'ta kurulan yeni hükümette sağlık bakanı olarak görev yapan Dr. Sekban, bu tarihte Türkiye'de yeni kurulan Cumhuriyet hükümetine henüz umutla bakmakta ve hükümette görev alan Diyarbakırlı hemşerisi Nai-

fa Vekili ve Diyarbakır Mebusu Fevzi Bey (Pirinççizade) şahsında genç Kemalist yönetime önerilerde ve uyarılarda bulunmaktadır.

"La Question Kurde" Kitabını Neden Yazdı?

Dr. Sekban Hakkındaki en büyük tartışma, hiç kuşkusuz 1933 yılında Paris'te Fransızca olarak basılan "La Question Kurde" (Kürt Meselesi) isimli kitabı üzerinden yürütülüyor. Bu kitabında Sekban, Kürtler'in aslında Türk olduğunu söyler. Kitabın, zamanın hükümeti tarafından ve hatta günümüzde bile propaganda aracı olarak kullanıldığını görüyoruz. Ancak Sekban, yıllar sonra Musa Anter'e anlattığına göre böyle bir şeyi tasavvur dahi etmemiştir. Kendi deyişiyle "sahte ve uyduruk" olan kitabını yazmasının nedeni şudur: "1925'te Kürdistan sahipsiz kalmış, her türlü zulüm ve soykırım tabii tutuluyordu. Ne Avrupa'dan ne de İslam aleminde en ufak himaye ve protesto gelmiyordu. Tüm inisiyatif Ankara'nın faşist hükümetine kalmıştı. Biz de dışarıdan bir şey yapamıyorduk. Aslına bakarsanız Türklerin isyan bildiği hareketler Atatürk'le yapılan antlaşmaların yerine getirilmemesine bir reaksiyondur. Çünkü Kürtler, gaddar İttihat Terakki Partisi ve padişahlardan, Cumhuriyet kurulduğunda çok insani davranışlar bekliyordu. Fakat baktılar ki Cumhuriyet idaresi Kürtlere daha ağır baskılar getirdi. İşte ben Nuri Sait Paşa'yı İstanbul'dan tanıdığım için kendisinin Kral I. Faysal döneminde Irak'ta kurduğu hükümette sağlık bakanı oldum. Herhalde üzüntüden olacak ki, verem başlangıcı bir zafiyet geldi. Almanya'ya tedaviye gittim. Alman gazeteleri her gün Türkiye'deki vahşi olayları yazıyorlardı. Bu üzüntüler içinde şöyle düşündüm: Ankara'nın cahil ricali bütün dünya Türk diyor, bari bende 'Kürtler Türk'tür' diyeyim de belki Kürtlerin üzerindeki bu zulümler hafifler. İşte bu sahte ve uyduruk kitabımı bu fikirle hastanede bana gelen kağıt peçeteler üzerine yazdım. Hastaneden çıktıktan sonra Paris Sorbon Üniversitesi'nin matbasında da bastırdım. Ama arkadaşlarım çok üzüldüler. Dönüşte Şam'da Celadet Bedirhan'la birlikte yemek yiyorduk. Bize tanımadığım bir Arap yemeği geldi. Celadet Bey'e 'Bu nedir' diye sordum. Dedi ki 'Doktor, patlıcandır ama sen kabak diyebilirsin!...' Anladık ki Celadet Bey benim kitabımı kastediyor. Sonra daha basit tenkitler de ileri sürüldü. Güya ben İstanbullu Çerkez karımın etkisinde kalmışım. Karımın İstanbul hasreti yüzünden kitabı yazmışım ve gayem Atatürk'ün affına uğramakmış... Halbuki yemin ediyorum böyle bir şey yoktu." (Musa Anter / Hatıralar 1. cilt)

bir paket gül lokumuyla van'a...

Olca ve Uğur için... Van'a

Asaf demiş ya
"yalnızlık üşümektir" diye
ben de Van'lı bir çocuğa
acıdan örülmüş bir kazak yerine
gül lokumu gönderiyorum
yanmış kuşlarla

iyi ya! gülü yüzüne sürsün
kar olsun ömrüne pudra şekeri
nasılsa üşüyeceğiz o kazakla

demiş ya Asaf
"hiçbir şey bırakma yarına"
bir gün öleceğim
mavi bir kaftan olacak üzerimde
cenazeme çiçeksizler gelsin
geçkin kızlar, aşık emekliler
ömür yırtığı muhasebeciler gelsin
otobüs şoförleri
yıldız yağdıracağım üstlerine

kitaplarda, Van'lı çocuklarda
dağ istasyonlarında bir renk.
bir renk ki sabahlara dek
yüreği denizin, yağmurun kızı
çok seviyorum onu
kirpik rengi gözden düşen
daldan düşen serçe hızı

"sana geliyorum sadece sana"
demişsin asaf
bununla başlamıştım ben aşka
iyi ya! gülü sesine koy o zaman
bal olsun omuzlarına pudra şekeri...
nasılsa üşüyeceğiz bir romanla

"sevmesini iyi bilirim, düşünmeyi öğrendim.
duydum nedir can vermeden ölmek."
ellerim birbirine dargın
parmaklarım dokunmaya küs
nicedir bir aylayla geziyorum başımda
karmakarışık bir çanta omzumdaki
yine de içimde lacivert bir süs
çıkıp bir sabah gidiyorum Van'a
görölmüştür damgalı bir zarfın içinde.
iyi ya! gülümü gönlünüze koyun
üşüyeceğim... elleriniz kalsın göğsümde...

Şubat 05

Faysal ve Ay-Yıldız

Ankara Ulucanlar Cezaevi, 1996

DAHA koğuşa ilk geldiğim akşam, iki ranza ötemde, karayağz bir delikanlının sessiz sedasız namazını kılmaya ilgimi çekmişti. 8 ayrı sol gruptan 75 kişinin kaldığı bu siyasilere koğuşunda, namazında niyazında tek kişi olmasına karşın hiç kimsenin onun inancına laf etmemesi, şakayla karışık bile olsa hiç takılmaması kimbilir ona nasıl mutluluk ve güven vermiştir diye geçirmiştim aklımdan. Sonradan kimliğini öğrendiğim vakit, hayretim bir kat daha büyüdü. Bu kara gözlü, güler yüzlü, hep kibar ve saygılı, efendi delikanlı meğer HADEP Kongresi'nde Türk bayrağını indiren "PKK'lı alçak vatan haini!" değil miymiş?

HADEP Kongresi'ndeki toplumsal histerinin birinci elden tanığıydım. Davet edilmişim, kısacık bir selam konuşması için hazırlanmışım da. Olaylar geliştikçe kalabalık gitgide çığırından çıktı. Kibarlığı bir yana bırakıp kürsüye fırlamayı düşünebildiğimde ise artık çok geçti. Kürsüyle aramızda etten bir duvar oluşmuştu. Hemen salondan çıktım, soluğu DEMOKRASİ gazetesinin Ankara bürosunda aldım. Sıcağı sıcağına kaleme aldığım "DİNLE BENİ GENÇ ADAM" başlıklı yazıyı İstanbul'a faksладım.

Özetle şöyle bir şeydi:

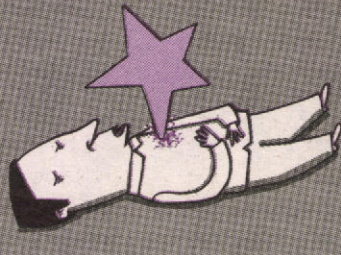
DİNLE BENİ GENÇ ADAM

Kimsin, nesen, neden ve ne akla hizmeten bu işi yaptın, bilemiyorum. Ama şunu çok iyi biliyorum ki, ben senin düşmanın olsaydım genç adam, sana bu işi yaptırmak için neler vermezdim! Türklerin Kürtlere dış bilemesi için onları, varlıklarına ve kimliklerine kasteden, kendilerine düşmanca duygular besleyen bir topluluk olarak görmeleri için yıllarca uğraşsam, senin birkaç dakikada başardığının onda birini başaramazdım. Bravo sana!

Oysa kendi kimliğinin konusunda ne kadar duyarlısın. Onun simgesi saydığın üç renge yapılan en ufak bir saygısızlığa karşı nasıl isyan ediyorsun. Senin bu duygularına saygı gösteren ve tüm toplumun da göstermesini savunan ve bu yüzden -işte görüyorsun- başı beladan kurtulmayan, henüz azınlıkta kalan Türklerden biriyim. Benim sana ve kimliğinin simgelerine gösterdiğim saygıyı neden sen benimkine göstermiyorsun?

Maskenden yüzün görünmüyor (du) ama herhalde benim çocuğum yaşında olmalısın. (Gerçekte büyük oğlundan onbir, kızından altı yaş daha gençmiş...) O halde benim babamla senin deden aynı yaşlarda olabilir. Benim babam, genç adam, Kuleli Askeri Lisesi'nden öğrenciyken Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere Ankara'ya kaçmış (*1).

O sıralarda Yunan ordusu Anadolu içlerine doğru ilerliyor ve daha doğru-dürüst ordu oluşturulmamış. Ankara talim-

Feridun Demir

Göz göre göre alınıp cesedi dağda-taşa bulunanlar, gözaltına girip bir daha dönmeyenler ve bütün bu öykülerin üstünde kırmızı-beyaz bir kabus görüyor gece-gündüz: Ay-yıldız! Bu kabus, onu işkencede bile yalnız bırakmıyor

gahında (*2) alelacele bir eğitimden geçirilip doğru Sakarya'ya, savaşa yollanıyorlar!... O yıllarda (1921) Türklerle Kürtler, anavatanlarını korumak için elele savaşıyorlardı. Milli Misak (Ulusal Ant) bu demektir. Belki de genç adam, benim babamla senin deden, yanyana, aynı siperleri savundular. Hangi bayrağın altında biliyor musun? İşte o çığıllıklar arasında söküp yere attığın bayrağın altında.

Evet genç adam, ben de kabul ediyorum. Bu bayrak, Kürtlerin asimilasyonu için dökülen kardeş kanıyla lekelenmiş, daha da lekeleniyor. Ama yarın, bu utancı Türk ulusunun alnından silmişimizde bu bayrağı da kaldırıp atacak mısınız, kirlendi diye? Dilimizi değiştirecek miyiz, size zorla ezberletildi diye? Adımızdan vaz mı geçeceğiz, size "kart-kurt" teorileriyle dayatıldı diye? Bunlar da bizim kimliğimizin unsurları işte...

Yaaa, işte böyle genç adam. Kendi kimliğine gösterilmesini istediğin saygıyı Türklerin kimliğine göstermezsen bizi nasıl inandırabilirsin "barış" isteğinin içtenliğine?

İşte o genç adam şimdi etiyile, kemiğiyle karşımdaydı. Hiç sesini çıkartmadan,

her zamanki terbiyeli haliyle dinledi. Artık bilemiyorum, hak verdiğim için mi yoksa yaşça büyük bir kişiye duyulan geleneksel saygıdan mı, hep önüne bakarak dinledi.

- Yapılan işin sonuçlarını da gördün Faysal. Şimdi, bütün bunları bilerek aynı güne dönsen, aynı şeyi tekrar yapar mıydın?

Kara gözler yerden yukarı kalkıyor, yarın utangaç ama gözümün içine bakarak yanıtlıyor:

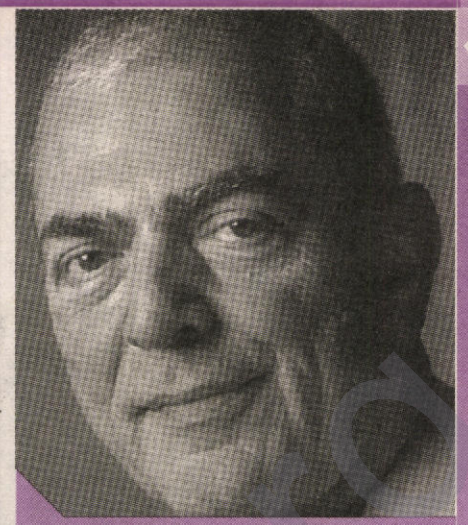
- Sonuçlarını gördükten sonra hayır! Ben, haklı da olsa, duygularıma kapılarak bu işi yaptım. Ama bu iş, Kürtlerle Türkler arasında barış istemeyenler tarafından bahane olarak kullanıldı ve büyük bir şoven kampanya başlatıldı. HADEP'in olayla hiçbir ilgisi yokken bu partinin kapatılmasına neden olarak göstermek istiyorlar. Aslında Kürt halkının sesini her alanda kesmek istiyorlar.

- İyi ama Faysal, orada kırmızı-beyaz değil de sarı-lacivertli bir Fenerbahçe bayrağı dursaydı ve bir ses "Yok mu şu bayrağı indirecek?" deseydi (*3), herhalde kılını bile kıpırdatmazdın. Nedir senin ay-yıldızda duyduğun bu hincin kökünde yatan?

Kara gözlerini omuzumun üstünde bir yere dikti. Sanki uzaklara bakar gibi, yüzünde ve sesinde yaprak kımıldamadan anlatmaya başladı:

- ...Küçüküm. Bir sabah uyandığımızda köyümüz ay-yıldızla sarılmıştı. En büyük ay-yıldızlıların en çok silahı ve fişekliği vardı. Saçları uzundu, bıyıkları aşağı aşağı idi. En çok küfrü onlar ediyordu, en kötü onlar davranıyordu. Cami hoparlöründen bağırıyorlardı: "Arama yapılacak, kimse evinden dışarı çıkmasın!" Babam yeni ölmüş, ben küçük çocukum. Mevsim kıştı, ortalık balçıkta. Eve girdiler, çamurlu ayaklarıyla temiz halılarımızı çiğneyerek, ellerine geçeni oraya buraya fırlatarak, kırıp dökerek her yanı darmadağın ettiler. Kimse ağzını açıp bir şey diyemiyor, hemen küfür, hakaret, itip kakma. Bir şey bulamayıp gittiler. Hırslımdan hüngür hüngür ağladım. Sonra dayımlara gittim. Orada yatıyordum. Komşuya geldiler, dediler ki: "Sen dün akşam bir ışık yaktın, sonra hemen söndürdün. Muhakkak birine işaret verdin!" Adam: "Vallahi öyle bir şey yok!" diyor ama dinleyen kim? Pestili çıkana kadar dövüldüler. Sonra yeni bir anons: "Tüm erkekler meydana toplansın!" Kadınlar gelmedi ama herkes civar evlerden gözünüyor. Erkeklere önce nutuk çektiler, "Teröriste yardım etmeyin" diye. Sonra mimlediklerini öne çekip, herkesin -ve kadınların- gözleri önünde sille tekme-tokat dövdüler. Bu bir değil, iki değil...

İşte küçük Faysal, ay-yıldızla böyle tanışmış Midyat'a 5 km uzaktaki Budaklı Köyü'nde. İlkokul 1 ve 2'yi İzmir'de okuyor, sonra tekrar köye dönüyorlar. Önce 5 çocuk babası olan amcası Halil Akcan, yoğun işkencelerle geçen bir gözaltının ardından tekrar çağrılınca gitmiyor, silahı-

[şanaryurdatan]

nı kapıp dağa çıkıyor. Ondan sonra aile üstündeki baskı gittikçe artıyor. 95 Ağustos'ta dayısı "faili meçhul" oluyor. Köyden dağa çıkanlar gün geçtikçe artıyor, onlar arttıkça baskılar daha da artıyor... Faysal anlattıkça anlattı. Göz göre göre alınıp cesedi dağda-taşa bulunanlar, gözaltına girip bir daha dönmeyenler ve bütün bu öykülerin üstünde kırmızı-beyaz bir kabus görüyor gece-gündüz: Ay-yıldız! Bu kabus, onu işkencede bile yalnız bırakmıyor.

ASKIDAN NAMAZA

- Verdiğim ifade onları tatmin etmeyince kendi istedikleri ifadeyi yazdılar: Planları HADEP Eminönü ilçesinde yaptığımızı, emirleri oradan aldığımızı filan falan... Hiç okumadan imzaladım ama gene de beni askıya astılar. Çok canım yandı. İndirdikleri sonra biri dedi ki "Biz seni askıya almazdık. Ama sırf bayrağı indirmeni hazmedemediğimiz için yaptık!.."

Faysal şöyle bağladı sözlerini:

- Bize yapılan bunca zulme seyirci kalmayın. Köylerimizden zorla kovulmamıza, evlerimizin yıkılmasına, ekinlerimizin yakılmasına, insanların hiç uğruna faili meçhullere kurban gitmesine, ormanlarımızın yok edilmesine, kasabalarımızın-şehirlerimizin bombalanmasına gözlerinizi, kulaklarınızı tıkamayın!... dedi ve sessizce ranzasına çıktı, namaza durdu. Dudakları sessizce kıpırıyor, bir şeyler diyor ama duyulmuyor. Yerde ve gökte bu sessiz çığıllığı duyan var mı ki?...

>>

Yukardaki satırları 1997 yılında Ankara Ulucanlar Cezaevi'nde yazmıştım. Bugün 25 Şubat 2005. Az sonra İstanbul Taksim Hill Otelinde "Barış ve Demokratik Çözüm" grubunun düzenlediği tanışma toplantısına gideceğim. Hani şu "Silahlar artık sussun" diye dağdan inen ve 5 yıldır hapiste tutulan gencecik insanların uzatmak istediği zeytin dalına. Umarım Faysal'a da rastlarım orada ve dileirim bu sesler duyulur artık...

(*1) Babam Daniyal Yurdatan, korgeneralliğe kadar yükseldi. Diyarbakır'a ilk kez 1959'da, 7. Kolordu Komutanı'nın oğlu olarak gitmişim.

(*2) Şimdi ki Harp Okulu'nun çekirdeği.

(*3) Bir yıl sonra, itirafçı Murat İpek, bir devlet ajanı olarak katıldığı HADEP kongresini anlatırken aynen şunları söyledi: "Ben de yüzümü örtüp, polisten aldığım PKK kimliğini göstererek çatıdaki göstericilerin arasına çıktım. Sonra şöyle bağırardım, "Burda biz varsak bu bayrak ne duruyor? Bu bayrak orda duruyorsa biz neden duruyoruz? Yok mu bayrağı indirecek bir delikanlı?"

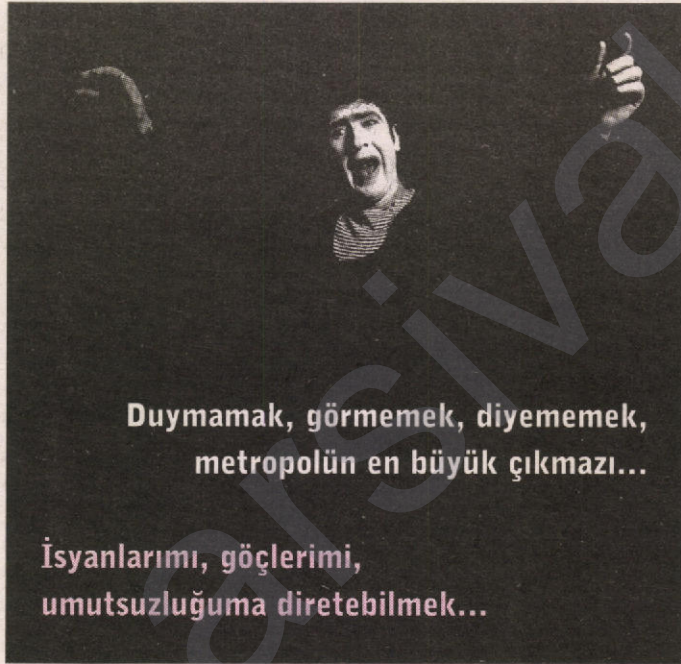
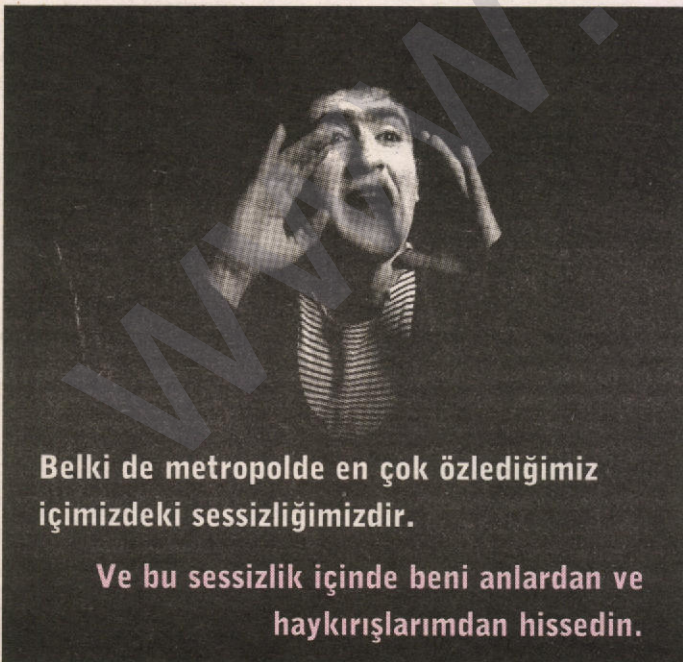
pandomim

ata aksoy

METROPOLE SİĞDIRAMADIĞIM HİSLER

Hey coğrafyamdakiler...

İçimdeki derinliği,
çığlıkları yakalayabilmek!..Duymamak, görmemek, diyememek,
metropolün en büyük çıkmazı...İsyanlarımı, göçlerimi,
umutsuzluğuma diretebilmek...Belki de metropolde en çok özlediğimiz
içimizdeki sessizliğimizdir.Ve bu sessizlik içinde beni anlardan ve
haykırışlarımdan hissedin.

eze eze eğleniyoruz!

Felaketlerden gün çalıyoruz
hayat, o bildiğimiz hayat değil.
Dünya, bizi çoktan kıyısına atmış,
"Bizi de al, bizi de" demek için
acı acı eğleniyoruz...Yok olmadığımızı kanıtlarcasına
bağıra bağıra...
Ne içindeyiz bu hayatın
ne de dışında kalabiliyoruz.Canımızdan can vere vere
eze eze eğleniyoruz.

cezmiersöz

geçit

ben bu ovalardan çokça geçtim
sen de geçben bu soğuk sulardan çokça içtim
sen de içben bu dağlardan çok
hem de çok aşım
sen de aşsırdaşımın yoldaşımın
ben bu candan çokça geçtim
geçme dur!..

ocak 2005/suşehri

ihstantevfik

KIMSENİN GÖRMEDİĞİ

DUDAKLARI oynuyormuş gibiydi. Bir an, başını çevirirken gördü. Gördüğünün olanaksızlığını fark eder etmez, dönüp yeniden baktı. Hiçbir hareket yoktu. Zaten nasıl olabilirdi? Yolun karşısına yeni dikilen insan boyu panodaki kızın fotoğrafıydı söz konusu olan, Nevciyan'ın fotoğrafı. Nerde görülmüş bir fotoğrafın gülümsediği? Oturduğu yerden görünmüyor; yoksa gözünü ondan ayıramayacak Recai. O seyretsin diye konmamış oraya çünkü. Siteye dönerken yavaşlayan arabaların içindekiler görsün diye konmuş. Recai'nin görmesi için, böyle, şimdi yaptığı gibi, güvenlik kulübesinin dışına çıkması, hatta sitenin ana giriş kapısının da dışına çıkması, başka bir deyişle görev yerini terk etmesi gerek.

Nevciyan, Recai'nin ilkokuldayken sevdiğini kızın adı aslında. İlk ve tek kız arkadaşının adı. Askerden dönüşte onu evlenmiş bulunca sevdasını kalbine gömdü. Belki sevda bile değildi. Bilmiyor ki! Başkaca bir kızla tanışmışlığı, görüşmüşlüğü yok. Bahri Ağabey tarafından birkaç kez öyle yerlere götürüldü; ama onlar sayılmaz. Bakınca yüreğinin yağını eritecek bir sevgilisi olmadı. Nevciyan'ı saymazsak ki saymayabiliriz, köyün bütün çocuklarının hep birlikte ders gördükleri sınıfta yan yana oturtuldular diye Kerem ile Aslı olmaları gerekmez. Fotoğraftaki kıza Nevciyan'ın adı vermesi, bu dağ başında bir tanıdık bulunsun dıyerdir.

Bu Nevciyan başka. Kızıl saçlı. Ötekinin, gerçek Nevciyan'ın saçının rengini anımsamıyor bile. Bununkiler de herhalde boyadır; yoksa böyle kısrak yelesi gibi dalgalanan, alaz alaz tutuşmuş saç hangi insankinda olur? Dudakları resmin kalbinde duruyordu ve kalp gibi atıyor. Öpmek ya da öpülmek üzere ya da öpücük gönderir gibi uzatmış dudaklarını. Gözleri bu yüzden biraz kısılmış; ama kendisine bakanın tam gözbebeğine bakıyor. İşte bunu nasıl ayarladıklarını bir türlü anlayamıyor Recai. Hangi yandan bakarsan bak hep sana bakıyor Nevciyan'ın gözleri. Dün bir ara, iyice eğilip aşağıdan baktı, yine göz göze geldiler. O sırada mı dudaklarının oynadığını sandı? Yok, onu bu sabah gördü. Basbayağı oynuyor gibiydi kızın dudakları, bir şey söylüyor gibiydi. Galiba. Birine mi benzetiyor acaba? Pek tanıdık geliyor gülümsemesi. Gülümsemesi mi? Gülümsemiyor ki! Dudaklarını uzatmış, öyle öpülmeyi bekliyor. O durumda gülümsenmez zaten. Gülümsüyorken de dudaklar öyle uzatılmaz.

"Kapıcı durumum bir yerde." niyetiyle çıktı köyden; ama Bahri Ağabey, "Sana kapıcılıktan kat kat iyi bir iş buldum." müjdesiyle gelinceye kadar, çalmadığı kapı kalmadı. Özel bir güvenlik şirketinin yeni elemanı olacağını öğrenince Bahri, tam ağabeylik yaptı; tuttu elinden, götürdü, kaydettirdi. Allah bin kere razı olsun. Buradan kazandığı parayla kendi başına ev tutacak ileride, evlenecek, çoluğu çocuğu karışacak. O zaman gariban babasını da bir başına komaz köyde, alır yanına.

Ceketli kravatlı adamlar tarafından kırk çeşit sorgu sualden sonra, "Dağ Village" sitesinin güvenlik görevlilerinden biri oldu. "Dağ"ı bilir; ama "village"nin ne olduğunu bir türlü sökemedi. Besbelli, "villaların bu-

**ÇOK KORKTU RECAİ.
"OĞLUM RECAİ, SEN
İYİDEN İYİYE
TOZUTMAKTASIN.
YAKINDA CİNLERLE
MİNLERLE DE
KONUŞMAYA
BAŞLARSIN" DİYE
SIKI BİR ZILGİT
ÇEKTİ KENDİNE**

lunduğu yer" demek "vil-la-ge" diye düşündü. Sonra village'nin delikanlılarını kendine güldürmeyi göze alınca öğrendi ki "köy" demekmiş. Değildir halbuki. Köy böyle bir yer değildir. O köyden geldi, bilmez mi hiç? Köyde insan görürsün, iki çift laf edersin. Hele köyün kahvesi... Havası cigaradan az buçuk dumanlıdır; ama her daim canlıdır, çay buharlıdır, sohbetlidir, şamatalıdır. Televizyon haberlerini can kulağıyla dinleyenler, bitmesini bile beklemeden yorumlara başlarlar. Dedikodunun bini bir paradır. Tavla, okey, dama, maça kızı, prafa, pişti oynayanlar birbirine takılır durur. Kahkahanın, şakanın haddi hesabı yoktur. Bura köy değildir. Burada Allah'ın selamını bile esirgerler senden. Villalarda oturan herkesin arabası, arabayla gelenlerin hepsinin site girişindeki barierleri açan kartları vardır. Zaten arabasız gelinmez buraya. Tilkinin bakır sıçtığı yerdir. Ne belediye otobüsü çalışır, ne dolmuş var.

Recai'yi de güvenlik şirketinin servis aracı getirir götürür.

Bunlar hep insandan kaçanlar. Rahatsız edilmesinler diye kaçmışlar şehirden; gelip Allah'ın kırına site kurmuşlar. Her akşam koşu koşu gelip kendilerini evlerine kapatmak için. Hava güzel olduğunda yürüyüşler yaparlar. Yine site içinde. Küçükleri büyüklü toplarla garip garip oyunlar oynarlar. Uzaktan görür Recai. Onun oturduğu bu köpek kulübesinden ilk villaya kadar neredeyse bir kilometre var. Gündüz hiç konuşmasa da sağa sola bakar, avunur; ama gecce olduğunda zordur. Gece, bitmek bilmez; yapışkan sakız gibi uzadıkça uzar. Nevciyan da görünmez geceleyin.

Dudaklarının gerçekten oynayıp oynamadığını anlamak için kaç kere gitti o dev gibi fotoğrafın yanına. Her seferinde yaptığı çok aptalca olduğunu düşündü, yine de gitti. Aptalcaydı, akılla mantıkla bağdaşır yanı yoktu. Bir göz yanılmasını ciddiye aldığına yandı her seferinde. Ama bu gidiş gelişlerin birinde kızın dili çözüldü.

Ayakkabılarından birinin bağcığının yerlerde sürüklenmekten çamurlandığını, resmin yanındayken fark ettiğinde oldu bu. Bağlamak için eğildiğinde değil, kalkmak için duvara tutunduğunda bir titreme geldi vücuduna. Bir an. Sarstı geçti. Tutunduğu, Nevciyan'ın fotoğrafıyla boydan boya kaplanmış olan duvardı. Yeniden avucunu bastırdı duvara. Bir şey olmadı. Elektrik almak dedikleri, böyle bir şey olamazdı herhalde. Oysa tam olarak elektrik verilmiş gibi titremiştii vücudu. Bir an... Kısacık bir an, iç organlarına varıncaya kadar bütün bedeni sarılmıştı. Yeniden eğildi ayakkabısını bağlar gibi. Yeniden duvara tutunup kalktı. Hayır. Tümüyle aynı hareketleri yapmaya özen gös-

[feyzahepçilingirler]

tererek bir kez daha denedi. Olmuyor. Demek yine yanılmış. Olur ya bazen. Hani dirsekteki sinir, boş bulunup bir yere çarptığınızda bir sarsar sizi. Öyle bir şey olmuş demek. Anlamamış. Başka şey sanmış. Ne sanmış? Reklamdaki kızın kendisine elektrik gönderdiğini sanmış.

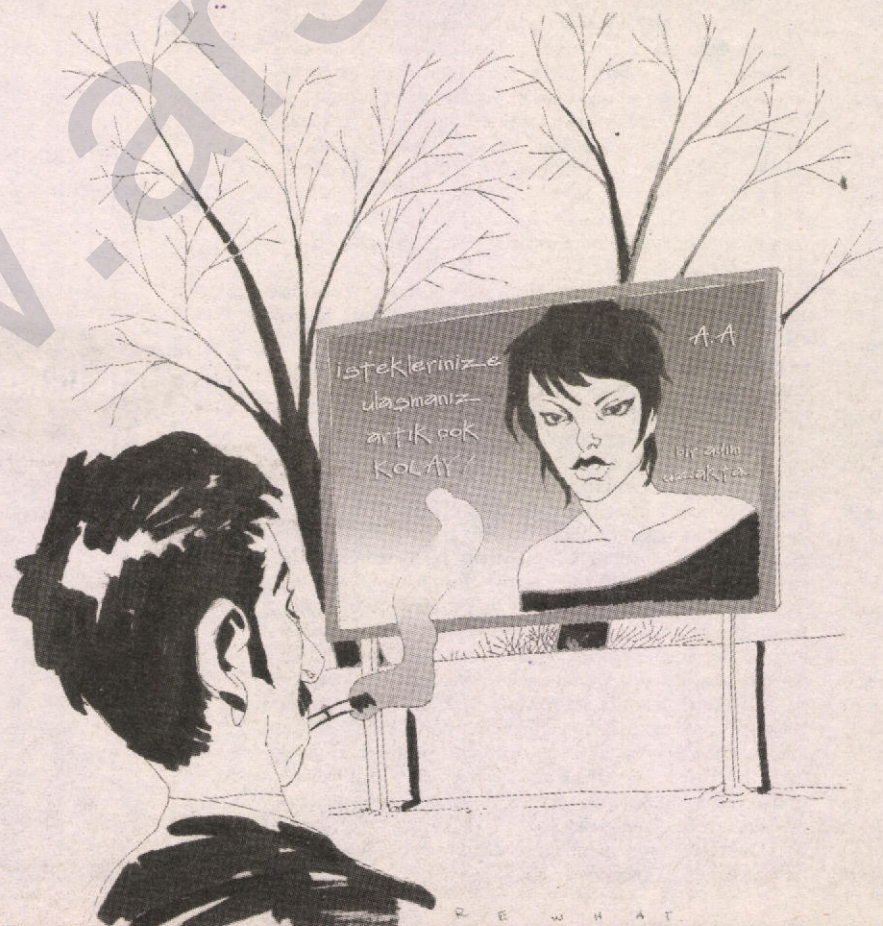
Hakikaten kafayı üşütmüş olmalı. Her gün bir metreye bir metre bir plastik kutuda oturmaktan kafayı sıyırmış besbelli. Plastik bir kumbaraya, üstelik gönüllü olarak girer mi insan? Bir çeşit hücre hapsi bu! Bir süre sonra romatizma, siyatik falan da kapar bu betonlardan. Site sakinlerinden üç beş laf eden çıksa böyle olmaz. Kamyon gibi jiplerin içinde, sarı, uzun saçlarını savura savura geçen ceylan kızlar, en hakiki esanslardan daha güzel kokan, süslü hanımlar, başlarını çevirip bakmazlar bile. Özel şoförlü arabalarıyla gelenler de öyle. Sitenin içindeki yürüme yollarıyla yetinmeyip koruluğa kadar koşanlardan, giderken gelirken başbakan selamı verenler çıkar bazen. O kadar. Bazen de delikanlılarla ayaküstü ahabalık kurduğu olur. Çocukların site dışına çıkmasına izin yok aslında; ama kabalıklarına göz yumduğu oluyor. Site içinde bir tanıdığa yakalanma korkusuyla biralarnı sigaralarını alıp koruluğa yürüyorlar. Belki de haber vermesi gerekir bunları site yönetimine; ama vermiyor. Zaman zaman onu da gördükleri için besbelli, bir kutu bira, yarım paket Amerikan sigarası tutuşturdukları için eline, sesini çıkarmıyor; göz yumuyor küçük yaramazlıklara.

Tanıyorlarmış gibi konuştu kız, adıyla seslendi ona: "Recai!" dedi. "Taşı sıksan suyunu çıkarırsın. Sen çok güçlü bir erkeksin Recai." dedi.

Çok korktu Recai. "Oğlum Recai, sen iyiden iyiye tozutmaktasın. Yakında cinlerle minlerle de konuşmaya başlarsın." diye sıkı bir zilgit çekti kendine. Kızdan yana bakmadı, kızın yanına gitmedi bir süre. Ama cesaretini toplayıp yeniden baktığında kızın onu yanına çağırıldığını gördü. Apaçık gördü bunu. Resimde eli görünse "Gel gel!" işareti yapacaktı; ama söylemek istediği her şeyi gözleriyle söylemeye mecburdu kız.

"Tez zamanda başka bir iş bul, çıkar beni buradan." dedi. Bir fotoğrafa hapsedilmişmiş de o kötü evlerden birine düşmüştü sanki. "Çıkarırım." dedi Recai. Hem kıza, hem kendine söz verdi.

Üç beş gün sonra duvarlarla konuşuyor diye işine son verdiler Recai'nin. Hiç umurunda olmadı; o gün akşamüstü Nevciyan'ı alıp kaçmayı zaten kafasına koymuştu. Anlamayacaklarını, kızın yokluğunu hissetmeyeceklerini gayet iyi biliyordu. Görüntüden ötesini göremeyenlere Nevciyan'ın sansız hayali duvardan, öpücük göndermeye devam edecekti çünkü.

Emsal-1 Kubuz

➤ **müslüm yücel**
muslumyucel@yahoo.com

Çıkmamış sakalım! lanet olsun! bir ceset işte,
ortada. çünkü suyu yaraladılar eğilip bahçesine
yandı ejderha. ama bir soru vardı daha:

nereye çıkar yol sıkılğan bir dağı aşınca
(Selim Temo)

BMSAL ve Kubuz...
Önce bu isimlerle başlayan bir tarih var.
Sonra bu iki isim bir araya geldiler, herkes
onları Emsal-1 Kubuz olarak tanıdı. Bir araya gel-
meleri bir ayındı, buluşma yerleri bir mezarlıktı. Öy-
le sıradan bir mezarlık değildi bu: Bu mezarlığa gömü-
lenler dinlerin reddettiği kişilerden oluşuyordu. Ölen kimse-
nin mezarında yürümesini engellemek için göğüslerine erz
ağacının dallarından yapılmış oklar saplanmıştı, kaburga kemik-
leri arasında yılanlar vardı. Kendilerini öldürmüşlerdi, sa-
bahlardan nefret eden kimselerdi. Emsal ve Kubuz böyle bir
mezarlıkta bir araya geldiler işte. Etraflarına baktılar. Sabahı
hatırlatan hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey konuşmadılar ki zaten
onlar dili sadece Allah'ın onlara verdiği lokmayı yutmak için
kullanırlardı, sevdikleri ile anlaşmalarının dili dil değil, kalp-
leriydi. Bu yüzden birbirlerine baktıkları zaman, bakışları on-
lara ne yapmaları gerektiğini söyledi. İkisi de aynı anda, aynı
parmaklarla kıldan ince kılıçlarını çektiler, damarlarını kestiler.
Kandan maksat kirin temizlenmesiydi. Bütün savaşların
nedeniydi kan ve gerek dünya ve gerekse insan vücudunda
bir damla dahi kirli kan varsa ve olacaksa, bu savaş nedenidir.
Fakat bunların karşısında savaşacak ordular yoktu. Zaten or-
du demek kılıcın ağzına gelen suyun bir an çalkalanmasın-
dan başka neydi ki? İkisi de usulca damarlarını kestiler. Bir-
birlerinin gözlerine bakarak damarlarından boşalan kana işa-
ret parmaklarını soktular. İşaret parmaklarını güneşe tuttular
ve kan kurumadan birbirlerinin sağ gözlerini mühürlediler.
Görmek burada başladı. Artık kimseyi görmeyeceklerdi
ve birbirlerini görmek için sadaka niyetine duran gözlerle ih-
tiyaçları kalmayacaktı, kalmadı. Birbirlerini sadece gözle gö-
ren insana ne yazık...

Mühürden maksat ise şuydu: Damar kesilince ve kan
kan ile konuşunca kardeşlik başlardı ve kardeşliğin olduğu
yerde savaş olacaktı. Savaş başkaları adına kendini bilerek, is-
teyerek ölüme götürmekti. Onlar bunu kabul etmediler. Bu-
nun için birbirlerini yaptıkları hata karşılığında affetmeyecek-
lerdi. Birbirlerini öldürerek başlayan bir kan kardeşliğiydi
onlarınki. Niyet böyleydi, ama onların birbirine kıyak hak-
leri var mıydı? Elbette ki yoktu. Emsal'in titremesi bir süre
sonra Kubuz'a geçti. Damar kesilmeden önce ikisinin de bir
sözü vardı: Kimse boşalan kanın durması için diğer elini kul-
lanmayacak ve kirli kan vücudu terk edinceye kadar beklene-
cek. Derken Kubuz'da bir titreme başladı. Titreme korku
değildi. Hafif bir rüzgâr esiyordu sanki bedenlerinde, göğüs-
lerinde oturan bir baykuş vardı son olarak ve son titremeye
bu baykuş da uçup gitti.

Emsal ve Kubuz'u yaşlı bir kadın gözliyordu ve bu ka-
dın orağa benzeyen saçlarını alından kaldırdığı an Emsal ile
Kubuz'u yeniden gördü, ki bu görüş kendi içinde insanın
zavallığıydı. Çünkü bu kadının gözü kandıydı ve kan bur-
da kendini tekrarlayan bir dua gibi akmaya başladığı an yaşlı
kadın artık kendisini bekleyen bir geleceğin olacağını düşün-
dü. Dökülen her damla kanda, kanını damarlarında iyi gün
iş saklayanların her zaman ciddi hesapları vardı. Emsal'in
bütün kanı damarlarından boşaldı, ardından Kubuz'un. İki
kan küçük bir göl oluşturdu. Emsal öldü, Kubuz öldü ve
yaşlı kadın bu iki kandan içerek Emsal ve Kubuz'a gebe kal-
dı; rahmini kanla döldü, bakışlarını bıçakla ve o kadından üç
çocuk oldu. Hepsine bir ad bulmak için yaşlı kadın bir for-
mül aradı, buldu. Dedi ki üç oğuldan kim sağ kalırsa, ona bir
ad vereceğim. Üç kardeş birbirini vurdu. Son kalan Emsal-1
Kubuz adını aldı. Bu adı 12 melek ve Kutbu Sebel adıyla bir
rüzgâr kadının kulağına fısıldadı.

Bundan sonrası bir kuyu hikayesi. Yaşlı kadın son çocu-
ğunu bir kuyuya bıraktı. Sesler geldikçe bu çocuk dışarıda
bir yaşamın olacağını bilecekti. Her ses ona bir ses ekleyerek,
toplama üç insan sesi bularak ve bu seslerden kendine bir ip
yaparak dışarı çıkacaktı. Birinci ses dipten geldi, kuyunun di-
binden, ki bu ses Meşra'nın sesiydi. Kadınların gözyaşlarını
itina ile biriktiren ve sonradan gözyaşı biçiminde bir duvara
dönüşen Meşra'ydı. İkinci ses kuyunun ortasından geldi,
Dema'nın sesiydi. Demsa kadınların saçlarını ıhlamur ağaç-

larından tek tek söküp rüzgara meydan okuduğu için bura-
daydı. Son ses Mira'nındı. At kükremesi biçimindeydi sesi.
Bu üç sesi Emsal-1 Kubuz aldı ve üç sestem yaptığı iple dışa-
rıya çıktı. Gözleri kamaştı. Yılan ellerini verdi, akrep kolları-
nı verdi ve annesi ona bütün bu dünya nimetlerinden istifa-
de etmesi için şu emri verdi: Gideceksin ve 13 bakire kızın
kanını döküceksin ve kan konuştuğu an işaret parmağınla ka-
nı dölleyeceksin. 13 bakire kız Teyf u Sar Kalesi'nde yaşıyor,
gideceksin. Güneşten bir kayık, gözündeki beyaz ve üç si-
yah kuş sana yardım edecek.

Teyf u Sar diye bir kale yok olmuştur ve artık yeryüzün-
de 13 bakire kız yaşamamaktadır. Hayal ve gerçek arasında
on parmağına baktı, gözlerinin neye baktığını bilmek için
su aradı, yönünü belirleyecek rüzgâr bekledi bir süre. Son-
ra vazgeçti. Yokum dedi, annesine, yokum. Böyle dediği
anda birden Teyf u Sar Kalesi göründü ve 13 bakire kız kar-
şındaydı. Kızların kanları damarlarından çekilmişti. Göz
çukurlarında karıncalar dolaşıyordu, saçları uçmuştu başla-
rından. Her şey vardı burada, eksik olan yaşamdı. Hiç kim-
seyi öldüremezdi, kimsede dökülecek kan yoktu. Bıçağını
çıkardı, bileğini kesti. Ölüler arasında bir diri olmanın bir
anlamı yoktu. Kan kesilince hayat başladı. Çarşılar açıldı, in-
sanlar güldü. İnsanlar arasında kuyruklu bir adam görülme-
ye başladı, yüzü Emsal-1 Kubuz'un yüzüne benziyordu.
Emsal-1 Kubuz'un yanına geldi. Kanından tattı. Elleriyle el-
lerini yüzdü, zaman biçiminde bir kadın getirdi ona. Kadın
Emsal-1 Kubuz'un kanıyla konuştu ve dedi ki toplayıp diri-
leri sereceğim önlerine ve onlar Allah'ı sakladıkları gözleriyle
bana bakacaklar, bir kitap inecek ve ilk sözleri senin inil-
deyişlerinden olacak. Kitap sözünü duyan Emsal-1 Kubuz
tekrar canlandı, çünkü kitabın ilk sözleri kulağına bakire bir
kızın kanıyla yazılacaktı ve şimdi bu kadın karşındaydı.
Emsal-1 Kubuz doğruldu, bıçağını çıkardı ve kadının gözle-
rine baktı, siyahın siyaha meydan okuduğu gözlerdi bunlar.
Emsal bu kadının iki gözünü bıçağıyla çıkardı ve bir ökü-
z gelip serdi derisini önüne, güneş kuruttu deriyi, Emsal-1
Kubuz şunları yazdı:

Zaman biçiminde, aşk geçitlerinde toplayıp diri-
leri sereceğim önlerine. Ve onlar Allah'ı sakladıkları gözleriyle,
benden bir ağ yapacaklar, beni gönderecekler yeryüzüne. Unut-
kanlık nefret uyandırır ve sulanın karıştığı yerde, sunaklarda
yanan taze insan ateşleri gösterecekler karıncanın diktiği to-
prak hangi gözyaşının içinde.

İlk sözler bunlardı ve bundan sonrası 13 zehirli bitkinin
biraraya gelmesiyle elde edilen şebza mürekkebiyle yazıla-
caktı. Ölümü göze alamayanlar bu kitabı okuyamayacaktı.
Bu kitabın iki nüshası var. Bunlardan biri Emsal-1 Kubuz'un
öldüğü günün gecesinde mezanın başına kondu. Her ayın
bitiminden üç gün sonra mezanın başında bir ışık yanar, ki
bu ışık dünyayı terk edenlerin görebileceği bir ışıktır, bu işi-
ği görenler mezanından doğrulup bu kitabı okuyan Emsal-1
Kubuz'un sesini duyarlar. Bu duymaları onlara pahalıya pat-
lar, çünkü bundan sonra kulakları duymaz ve kalpleri kireç-
lenir. Bu yüzden sesin etkisini yitirmesi için 13 yıl gereklidir.
İkinci kitap 13 kişinin kılıça öldüğü bir savaşın ortası-
na çıktı. Hikayesi şöyle: Ölen kişiler yakıldı ve yakılanların
külleri bir kübe kondu. Küp Urf'a'da yerini bilmediğim bir
mağaradadır. Kitap ise küllere toprak olsun diye kübün altı-
na kondu. Cuma gecesini cumartesiyeye bağlayan gece, hazi-
ran ayı, bir kör gidip bu kitabı okur. Kitabın adını yazmayı
unuttum, adı Neva Nima'dır. Siyah kaplıdır. İçinde 13 şekil,
13 harita, 13 dua, 13 beddua, 13 sır ve 4 büyük kılıç tasvir
vardır. 1948'de iki kişi bu mağaranın sırrına ermek için yola
koyuldu. Mağaranın kapısını açtıkları zaman duydukları ses
kulaklarını aldı, ancak ses birden ne hikmetse söze dönüştü,
iki adam sözleri herkese söyledi, ki bu sözler şöyleydi:

Aklı kalbimde eritemeyenler buradan içeri girmesin,
kalbini beyninde eritenler buradan geri dönmessin.

Benim bu kitaptan nasıl haberim oldu? İlk göz ameliya-
tında, göz bebeklerime değen makasın ucunda üç harf oku-
dum. Öğrendim ki görmenin cezasını gözlerim çekiyor ve
makasın dediği tek şey şu: Görme ve sus. İçeriye görenler, dışarı-
daki umudu kesenlerdir. İçeriye görmüştüm, dışardan
hiçbir umudum yoktu, insanlar kelime biçiminde birer kal-
kandı ve hâlâ umudun saklı olduğu kitaplar vardı. Umudu-
nu insandan kesen herkesin karşısına mutlaka bulacağı bir ki-
tap çıkacaktı. Bu şans kimsenin eline geçmez ve bu şans el-
de edenlerin karşısında ateşi ruhun ayakları altında, suyun
yükseleceğinden fıskırması gibi yukarı doğru yükselen, da-
marları alev gibi akan, kulakları demirci körüğü gibi beynini
kavuran, gözleri ters dönen, ağzı açılmış, dili burun delikle-
rinden çekilip dudaklarına sarkmış, dişleri çivi gibi damağına
çakılmış biri beklemektedir.

Korkmayın bu herkesin en sevdiğidir, en sevgilidir. Et-
rafınıza bakın. Göreceksiniz.

moon star club

cisme vakit indi
cinnete ruh!

metrük bir çocukluğun
çürüyen içsavaşında,
hüznün ismi okundu yorgun tilsimlere.

alnımdaki leke, cehennemim ta kendisi!

şarabî kuzgunları seyrettik
köyün delisiyle elimizde asit şişeleri,
ve henüz çınar yoktu alev kasıklarımızda
ve biz henüz hiç bilmiyorduk
hiç işitmemiştik
dalda kalan tek meyve küba'yı.

sonra
televizyonu açtı ihtiyaç yüzümüz,
amerika'yı gördük ilkin
çok garipti jartiyerleri,
ardından SSCB'ni gördük
otopsi masasında,
lenin bir gram
marx bir gram
troçki bir gram
stalin bir gram
castro'nun kalın, damarlı purosunu
washington DC'ye deymek üzereydi,
infilak etmiş anüs gibiydi
Beyaz Dantel Saray'ın bahçesindeki
hafiften molotof kokan
şarabî kuzgun asit şişeleri.

başkanın açıklamasına göre,
moon star club'ta
menfi tümör sahne almak üzereydi.

rahvan gecede
tomurcuğa durdu köyün delisi.

thesouljam@yahoo.com / www.kucukiskender.com

küçükiskender

KÜRT meselesini yakından izleyen gazetecilerin bölgedeki en önemli mevziilerinden biri Cizre. Çünkü Cizre hem Irak sınırına yakın, hem gerilla bölgesi, hem de yöredeki diğer yerleşim birimlerine oranla otel, lokanta gibi altyapı açısından nispeten donanımlı bir ilçe. 198992 dönemi...

İstanbul ya da Ankara'dan uçakla Diyarbakır'a gelen gazeteci, burada biriki gün kalıp işin siyasi cephesini gözden geçirdikten sonra, Mardin üzerinden Cizre yolunu tutar. Bu arada o güzelim Mardin'i geçip aşağıya doğru inerken, karşımızda gülümseyen uçsuz bucaksız Mezopotamya ovası ve Suriye topraklarını gördüğümüzde, biz hemen 'İşte sahil yolu!' deriz. O yol, 1991 öncesinde petrol tankerleriyle dolu olduğu için çok yoğundu, öyle kolay kolay araç filan sollayamazdık. Ambargo başladığında hayalet caddesi oldu yol. Bomboş, yol kenarındaki tamirciler, lastikçiler, lokanta ve oteller (Nezirhan hariç) birer birer kepenkleri kapattı. Hem de hiç siyasi olmayan nedenlerle. Tamamen ekonomik. Onbinlerce insan YumurtalıkHabur hattı sayesinde geçimini sağlıyordu. Neyse...

Varıyoruz Cizre'ye, Kadoğlu Otel'e. Otel sahibi ve çalışanları ile neredeyse akraba olmuşuz. Dönem PKK dönemi. Herkes yurtsever. Gazetecilere çaktırmadan PKK bildirimleri veriliyor, bir takım bağlantılar filan kuruluyor. 'Arkadaş yurtseverdir', 'Haa o mu? Milistir', 'O, dağdan yeni gelmiştir, yine gidecektir', 'O, şehit oğludur'. Aslında tam bir PKK Basın ve Halkla İlişkiler alanı haline gelmiş ilçenin neredeyse tümü. Uyanık olmayan bir muhabir çok kolay şekilde haberle propagandayı birbirine karıştırabilir. Bazı semtlere polis, jandarma, asker giremiyor bile. İlçedeki mahkemeler ise sinek avlıyor. İlçe halkının yurttaş olduğu devletle pek az ilişkisi kalmış. Kalan ilişki de korku ve nefretten ibaret. Kimse ne vergi veriyor, ne su parası ne de elektrik... Üstelik, Cizreli yurttaşların kendi aralarında herhangi bir sorun çıktığında da kimse karakola ya da savcılığa filan gitmiyor. İki nedeni var: Yurttaşın devlete, idareye, bürokrasiye, adalete güveni, inancı kalmamış. Kimi kime şikayet edeceğim ki? Dava açsam 10 yıl sürer... Savcı dilekçemi bile kabul etmez türünden kaygılar var. İkinci neden daha da ilginç. O zamanlar nüfusu 60 bine yaklaşan Cizre'de devletin gözüyle suçlu ya da potansiyel suçlu nüfusu herhalde bu 60 bin nüfusun bir kaç misli! Bu nedenle yurttaş, nüfus dairesi dahil, herhangi resmi bir daireye giderse gözaltına alınma korkusuyla yaşıyor. Yardım yataklık herkes için geçerli bir suç yakıştırması. O olmasa, her Cizreli'nin en az bir ya da iki yakını ya dağda ya cezaevinde.

Brecht Botan-1 Cezire'de

Bedirhan'ların, Mem û Zin'lerin kentidir Cizre. İpek Yolu üzerinde çelik bir kent. Esmerleri hakileştirmek istediler orada hep. Yaktılar yıktılar Cizre'yi maddi ve manevi olarak. Birgün eskisinden daha canlı, daha mücadeleci Cizre'yi Çardak'ın orada görüp konuşacağız.

Siyaset, sosyoloji boşluk kabul etmez. Cizre'de devlet işlemiyor, PKK'nin de desteğiyle yurttaş tarafından dışlanıyorsa, devletin üstlenmesi gereken görev ve yükümlülükleri bir kurumun, bir mekanizmanın üstlenmesi gerek. Bir sistem lazım yani... Bu kurumun adı da 'Komite'. Topçu birliğinin altındaki tepelik mahalle Komite'nin genel karargahı. Sokakta insan-

lar, adliyeden, vilayetten, tapu kadastrodan söz eder gibi 'Komite'den söz ediyor.

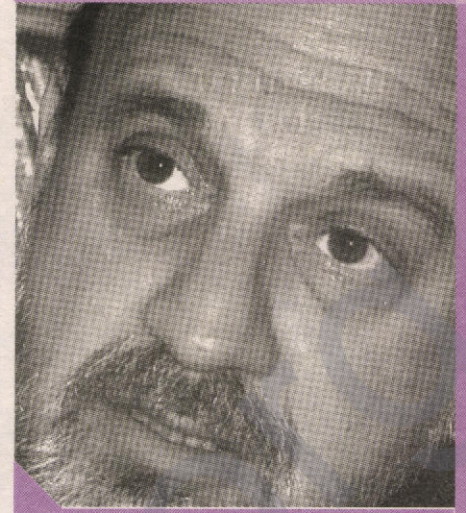
Önce Komite'ye bir danışalım.

Komite ne diyor bu konuda?

Komite'ye yeni bir arkadaş gelmiş.

Ama bu konuda Komite'nin kararı var...

Kız kaçırmadan toprak ihtilafına, alacakborç sorunundan her türlü ticari anlaşmazlığa kadar çözüm, Komite'den geçiyor. Cizre mahkemeleri ve Savcılığı işsizliğe mahkum olmuşken, Komite harıl harıl çalışıyor. Üstelik Komite dedikleri, o ilçenin, o köyün delikanlıları, tanıdık yani, bürokrasi yok, süreç uzamıyor, sorun genellikle barışçı bir şekilde, aslında silahın korkusu ve baskısıyla 'yumuşak'(!) bir şekilde çözümlüyor. Komite, itiraz edilebilecek, tartışılabilir bir yapı değil. Önderliğin Cizre konsoloslugu konumunda. Yine de Cizrelileri, ki tarih boyunca Kürt mücadelesinin önemli bir kalbi olmuş, bir konuda tebrik etmek gerekir. Komite'yi öyle Allah filan gibi algılamıyorlar. Mesela bir keresinde Komite kararlarına ve Komite'nin iki üyesine karşı çıkmak için Bekaa'ya heyet gönderip, Komite üyelerinin değişmesini sağlıyorlar. Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan olarak toplanması gibi Komite de zaman zaman Halk Mahkemesi olarak toplanıp idam dahil ağır cezalar da veriyor ve uyguluyor. İki korucu böyle bir yargılama sonucu, ağızlarının içine o zamanki korucu maaş tutarı kadar kağıt para doldurulup Cizre'de di-

ragıpduran
ragip137@hotmail.com

reğesi asılmış idi. Oysa ki halk mahkemesinin, bu sığfata layık olabilmesi için idam cezasına karşı olması gerekmez mi? Böyle düşünenlere yanıt hazır:

- Heval, evet ama savaş zamanıdır!

Cizre hakkında daha çok şey var yazılacak: 1988 - 1998 döneminde çok uzun günler, haftalar geçirdim bu ilçede. Ama Şırnak kuşatmasının ardından 1992'de PKK'nin askeri ve siyasi olarak iniş geçtiği dönemde, devlet Brecht'i doğrulayan bir operasyon gerçekleştirdi.

1993'de Hewler'e giderken Cizre'den geçiyoruz. Koca ilçede, otel personeli, bakkal-çakkal, Komite üyesi dahil tanıdığım hiç kimse kalmamıştı. Brecht demişti ya, "Halk hükümetten memnun kalmazsa, hükümeti değiştirir, devlet de halktan memnun kalmazsa, o da halkı değiştirir" Cizre'de halkı değiştirmişlerdi. Parası olan Almanya'ya ya da İstanbul'a daha az parası olan Diyarbakır'a göçmek zorunda kalmıştı. Militan ve milislerin bir kısmı da cezaevine... PKK'nin kalesinde MHP belediye başkanlığını kazanmıştı.

Hele kentin çıkışında, bir trafik polisi pis pis sırtarak bir laf etti. Yıkıldım:

- Heval Ragıp, nasıl buldun yeni Cizre'yi?!

sevdaalkan

alkansevda@yahoo.com

Xwezi Ez Teyrokekbam Firdabama Memleket

ZERA Usif Yusupova, Petersburg Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. Dil üzerine, özellikle de Sorani lehçesiyle ilgili çalışmaları, yazılı Kürt kültürünün oluşmasında büyük rol oynadı. Kürt dili üzerine 6 kitabı bulunan Yusupova, Van'dan Petersburg'a uzanan, hüznün, özlem dolu öyküsünü Esmer'e anlattı.

BABAM KENDİNİ BİZE ADADI

Babam Vanlı. Adı Ariso Yusuf. Annem ise Hakkarili. Beş kardeşiz. En büyük abim Rıza, en küçüğü Temur, kız kardeşim Zere ve Sinem. Biz Gürcistan Kürtlerindeniz. Annem ben küçükken öldü. Ve babam, beş çocukla ne yapacağını bilmeden ortada kaldı. Yeni bir evlilik yapmak yerine kendisini tamamıyla bize adadı. Bütün kardeşlerimi elinden gelenin en iyisini yaparak okuttu. Eğitimimizin kesintiye uğramaması için büyük çaba gösterdi. Hatta kendini unutacak kadar. Ben Tiflis'te, Rus dili üzerine eğitim gördüm. Ne zaman ki okulumu bitirip Leningrad'a gittim, orada dil üzerine çalışmalarım başladı. 1953 yıllarıydı. Nişanlıydım ve üniversiteye imtihanı almıştım. Orada Rus folkloru üzerine eğitim aldım. Bu sırada Farsça da öğrenmiştim. Üniversiteyi başarıyla bitirdim. Oradan da Rus Akademisi'ne gittim. Ve doktoramı Qanate Kurdo'nun öğrenciliği bünyesinde yaptım. Doktoram Soranice üzerinedir. Üç sene içinde bitirdim. 1961 yılıydı. Süleymaniye bölgesinde konuşan diller ve ağızlar üzerine kitaplar yazdım. Şu ana kadar yayınlanmış 6 adet kitabım bulunuyor. 1983 yılında Soranice sözlük hazırladım.

KEŞKE BİR KUŞ OLUP MEMLEKETİME UÇSAYDIM

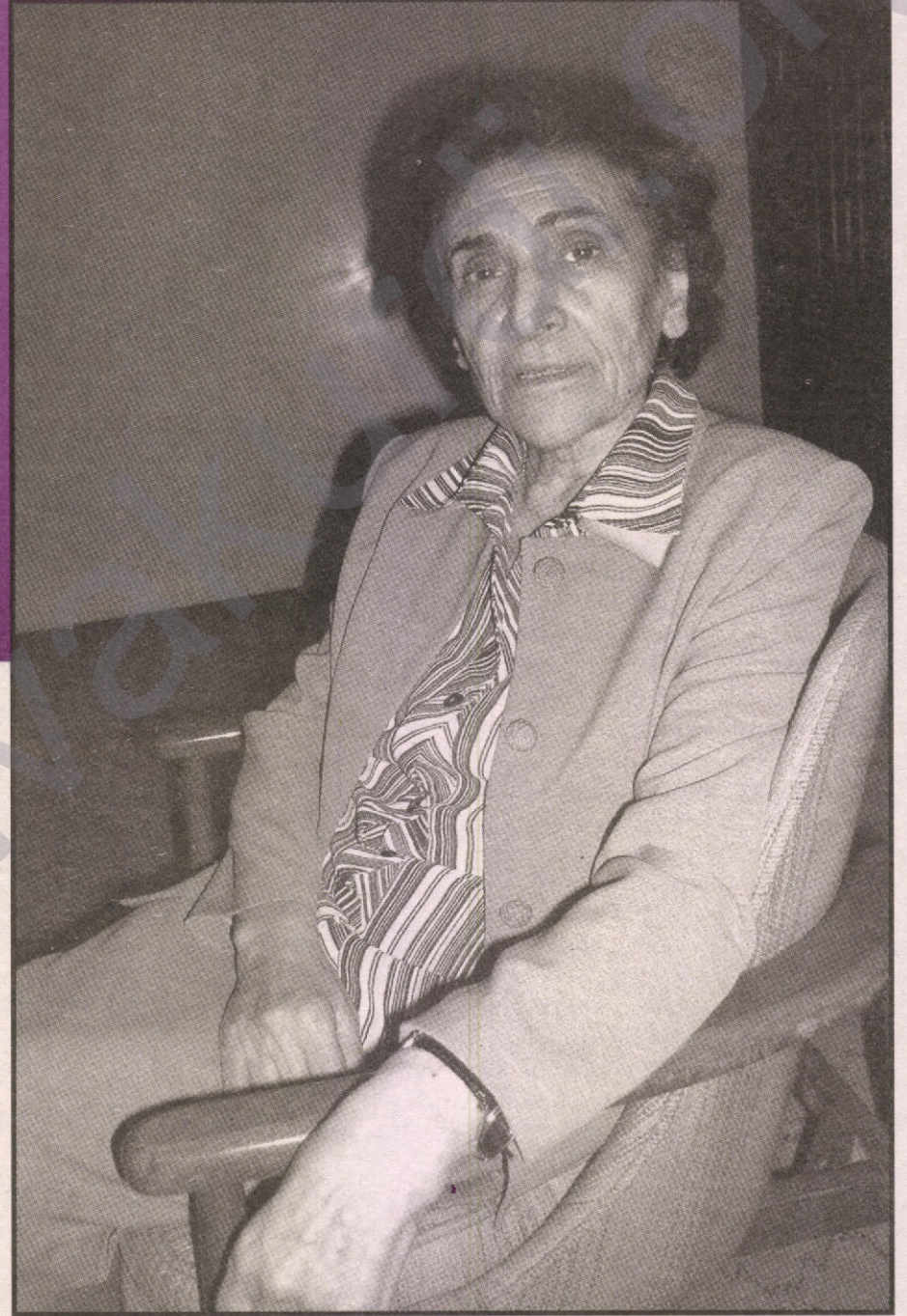
Babam 13 yaşındayken, Yezidilere yapılan baskılardan dolayı Ermenistan'a göçmüştü. Ailesinden ayrılmak zorunda kalmış. Sürekli bir hasret duygusu içinde yaşadı. Bu bize de geçti. Ailenizin temel direği sürgünse ve hasretle yaşıyorsa, aile o zaman, kendini hiçbir yere ait hissedemiyor. Çünkü sürekli bir yerlere karşı duyulan özlem konuşuluyor. Biz de daha çocukken, bu hiç görmediğimiz yerlere özlem duymaya başladık. Bununla büyüdü. Babam Van Gölü'nün etrafında oturup çocuklarla otlu peynir yediğini, Artos'un heybeti karşısında kendini nasıl da kuvvetli hissettiğini anlatırdı. Gölün ortasında, üzerinde bir kilisenin bulunduğu adanın olduğunu öğrenince çok

Babam, Van Gölü'nün etrafında çocuklarla oturup otlu peynir yediğini, Artos'un heybeti karşısında kendini nasıl da kuvvetli hissettiğini anlatırdı. Akdamar Kilisesi'nin hikayesini anlattığında ise kendimi orada, gölün tam ortasında en az Tamara kadar büyük bir aşk yaşıyormuşum gibi hissetmişim

heyecanlanmıştım. Akdamar Kilisesi'ydi değil mi? Hikayesini anlattığında kendimi orada, gölün tam ortasında en az Tamara kadar büyük bir aşk yaşıyormuşum gibi hissetmişim. Köy çocukları, toprak evlerin üzerine serilen kayısı kuruları ve daha nice şeyi anlatırken babam, biz içinin yanıp kavrulduğunu anlardık. Yüzüne bakmaktan kaçınırdık. Çünkü gözleri dolardı. Sesi titrerdi. Ve çocukları da, o sesi, o titremeyi, babalarından öğrendi. Babamın özlem duyduğu yerlere gitmeyi hep çok istedik. Babam sürekli derdi ki "Xwezi ez bibima teyrok, bi firdabam çubuma memleket" (Keşke bir kuş olsaydım, uçup ülkeme dönsaydım.)

BİR YANIM HEP BOŞ KALDI

Babam bir katliamdan kaçmış. Annesi ve babası gözleri önünde katledilmiş. Ama buna rağmen, ülkesine ve toprağına sürekli özlem duydu. İnsanın kendi toprağına duyduğu bu özlemi, gençken çok anlayamıyordum. Tabii ki kendi kökenimin farkındaydım, kendi kültürüm üzerine çalışmalar yapıyor, yoğunlaşıyor, dilimi öğreniyordum. Ermenistan'da, Sovyetlerde ve Avrupa'da yaşamak çok da acayip gelmiyordu. Ama yaş ilerledikçe, insan geçekten köklerinin geldiği topraklara özlem duymaya başlıyor. Bunun bilimsel bir açıklaması var mı bilmiyorum ama ben biraz da manevi bakıyorum. Bunu ilk olarak kendi halkımın içine, kendi topraklarıma döndüğüm an his-

settim. Hem de çok derinden hissettim. Dedim ki evet, işte ait olma duygusu bu, ben buraya aitim. Bu aidiyet duygusunu hissetmemle şunun farkına vardım, ben aslında hep bir arayıştaymışım. Böyle bir boşluğum hep olmuş. Bu yanım hep boş kalmış. İnsanları tanıdıkça, kültürümü gördükçe, dört bir tarafa yayılmış halkımla buluştukça, bu duygu çok güçlendi. Evet, şimdi artık özlem duyuyorum ben de babam gibi.

KÜLTÜRÜMÜ YAŞATMAK İÇİN ACELEM VAR

Sorunlu bir halktan geliyorsanız,

varlığımızla beraber, kültürünüz ve diliniz de savrulmuş, parçalanmışsa, sizin kendi kültürünüze yoğunlaşmanız, ona ilgi duymanızdan daha anlaşılır bir şey yoktur. Kendi kültürümüz üzerine çalışmalar yapmaya yönelmemizde bunun etkisi büyüktür. Bunu hep sordular... Dediler ki niye Kürtler ve Kürtçe üzerinde çalışmayı tercih ettin. Bu soruyu sanırım bütün Kürtlere soruyorlar. Bir defa baskı altında bir kültürden ve dilden söz ediyoruz. Unutturulmak istenen bir kültür. Ve siz o dilin, o kültürün bir mensubusunuz. Onun getirdiği ezikliği ve eksikliği sürekli hissed-

yorsunuz. Böyle bir noktadan bakmıyor kimse. Ben de diyorum ki, "Ben hakim bir kültürden gelmiyorum. Sizin kültürünüz yaşıyor zaten. Onu yaşatmak gibi bir kaygınızın olmaması çok doğal. Hal böyle olunca, başka alanlarda, başka kültürler üzerine çalışmalar yapmanız doğal. Ama benim başka konular ve alanlar üzerine çalışma yapmaktan çok daha acil bir durumum var, o da kendi kültürümü yaşatma çabası. Kendi dili ve kültürü yok olmayla karşı karşıya kalan yazar, şair, araştırmacı, kültür üreticisi, kalıp başka kültürler üzerine yoğunlaşır mı? Bizim yaptığımızdan daha doğal ne olabilir ki!"

BİZ VAR OLUNCA ONLAR YOK OLMAYACAK

Bütün Ortadoğu ülkelerinde Avrupa demokrasisi örnek gösteriliyor. Ama Avrupa bu noktaya kolay gelmedi, Avrupalı bedel ödedi. Avrupa'da hiçbir kültür baskı altında değil. Bunu düşünmek bile abes. Bunlarla uğraşmıyorlar. Çünkü varolan bütün kültürlerin insanlık için olduğunun farkındalar. Bugün bizim kültürümüzün yaygınlaşması, açığa çıkması, kendine yaşama şansı bulmasının kime, nasıl bir zararı olabilir ki? Bu soruya kim çıkıp aksi yanıt verebilir. Hiç kimse. Peki dilimizin gelişmesi, yaygınlaşması ve yaşamasının kime, ne gibi bir zararı olabilir? Cevabı basit, hiç kimseye! Hatta dünya kültürüne katkısı olur. Peki o zaman bütün bu baskılar, bu dayatmalar, bu yasaklar niye? Onun da cevabı basit. İnsanlar bir takım

lirdi. Ama bunu demek yerine, merkezi politikaların yanlışlığı yüzünden, "Ben Anadolu'yu öldürmek üzerine kurdum herşeyi" tezini savundu ve dış dünyada da Türkiye böyle algılanıyor.

RUSYA'DAKİ KÜRTLER ZOR DURUMDA

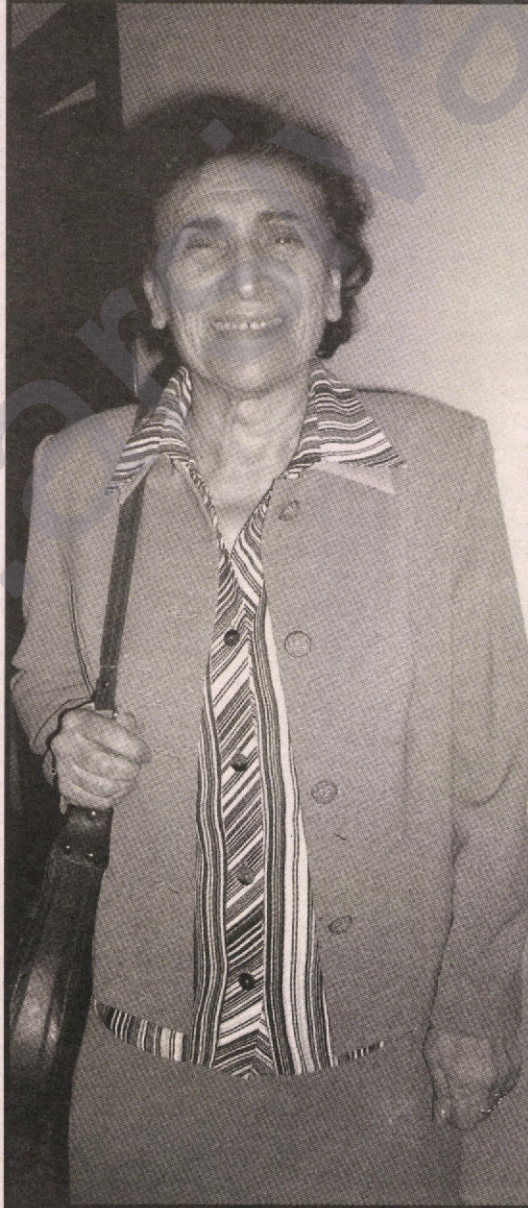
Üniversitedeki Kürt öğrenci sayısı fazla değil. Rusya'daki Kürtler daha çok işsizlik ve para kaygısıyla yaşıyor. Evlerini geçindirmek isteyen aileler, tıpkı Türkiye'de olduğu gibi eğitimi arka plana atıyor ve çocuklarını pek okula göndermiyorlar. Oradakiler de burada olduğu gibi daha çocuk yaşlarda iş hayatına atılıyor. Çünkü onlar için birincil ihtiyaç, ailelerinin geçimini sağlayabilmek. Rusya'da ücretler çok düşük. Akademisyenler bile, ben de dahil komik ücretler alıyoruz. Eğitimin ise parayla yakın bir ilgisi var. Eğer Kürtler bu kadar yoksul bırakılmasaydı kim bilir daha neler başaracaktı? Halkımın bu halleri yüreğimi buruklaştırıyor. Sürgün, baskı, yoksulluk, kültürden uzaklaştırılma... Daha bir çok şey bizi güçsüz bırakıyor. Benim de birkaç öğrencim üniversiteyi sırf ailesine bakabilmek için bıraktı. Türkiye'ye geliyorum durum aynı. Buraya geldiğim ilk zamanlar hep çocuklar dikkatimi çekiyor. Ayakları çıplak, kazakları yırtık, ya mendil satıyorlar ya da simit. Oysa onların temiz önlükler giyip yaşlıları gibi okul sıralarında oturması gerekiyor. Bazen aileleri hakkında bilgi edinmek için sorular soruyorum. Nine neden soruyorsun? diye soruyorlar. Yanıt vermekten korkuyorum. Ve hemen yanlarından ayrılıyorum.

Benim başka konular ve alanlar üzerine çalışma yapmaktan çok daha acil bir durumum var, o da kendi kültürümü yaşatma çabası

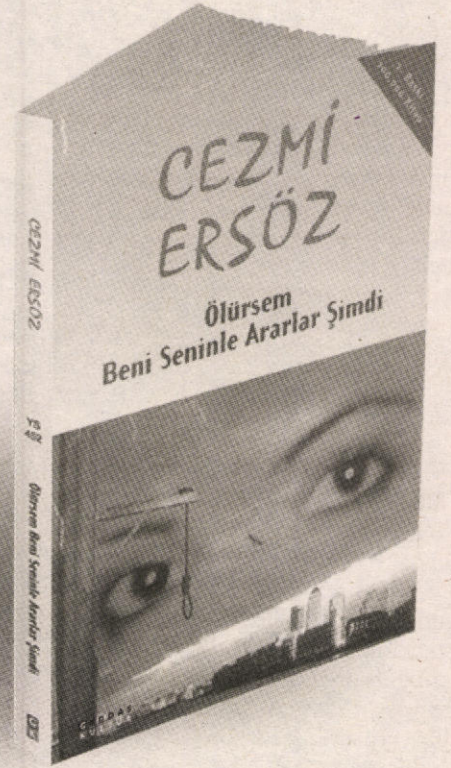
oyunlarla uyutuldu. Aralarına kin ve düşmanlık ekildi. Düşünebiliyor musunuz, bir insanın varlığı, kültürü ve dili tehlike sayılıyor. Bu ne kadar komik bir durum. Bunu şöyle etrafıca düşünen aklı başında herkes, böyle bir şeye sadece güler. Bir halk varlığını ispat etmenin peşine düşmüş. Halbuki zaten var, koca bir halk duruyor, bağırıyor, kavga veriyor. Komşularımızı bize düşman etmişler. Komşularımız kendi varlıklarını, bizlerin yok olması üzerine kurmuşlar. Biz varolduk mu, onlar yok olacaklarını zannediyorlar. Halbuki Avrupa'da, durum böyle değil. Avrupa demokrasisi çoğulcudur, katılımla gelişir, hayat bulur. Kültürlerin gelişmesi için çok büyük bütçeler ayrılır. Devlet bütçelerinin büyük bir kısmı bu işlere ayrılır. Çünkü her yeni kültür, onların kültürünün gelişmesine de katkı sağlar. İnsanlığa ve dünya kültürüne de katkı sağlar.

TÜRKİYE GÖĞSÜNÜ GERE GERE...

Türkiye'de dönem dönem Kürt kültürü ve dili üzerinde çok büyük baskılar kuruldu. Hatta bu iş için çok büyük maliyetlere girildiğini herkes biliyor. Kürt kültürünü öldürmek için harcanan para ve zaman, ayrılan bütçeler, yaşatması için ayrılırdı, bu hem Türkiye için hem Kürtler için çok iyi bir adım olacaktı. Türkiye dışarıya karşı göğsünü gere gere, "Bakın ben çok kültürlü bir ülkeyim, bende üç - beş dil konuşuluyor, farklı kültürlerim, zengin bir geçmişim var, Anadolu'nun, Mezopotamya'nın kültürüne sahibim. Onların mirasçısıyım" diyebi-

Ölürsem Beni Seninle Ararlar Şimdi

Yollarda kime rastlasanız. çıkartıp onun fotoğrafını gösterirsiniz. Bu insanı tanıyor musunuz, buralardan geçti mi. onu gördünüz mü, diye sorarsınız. Aslında kaybolan o değil, sizsiniz, aslında o diye sorduğunuz kendinizdir...

Sayın İnönü,

Ateşzede Kıbrıs'ın istikbaline ma'tuf noktai nazarlarınızı 4 Şubat 1964 tarihli New York Times gazetesinde alaka ile okumuş ve gayri ihtiyari Ziya Paşa merhumun şu beytini kendi kendime tekrarlamış idim.

"Onlar ki verir laf ile dünyaya nizamat, bin türlü teseyyüb bulunur hanelerinde."

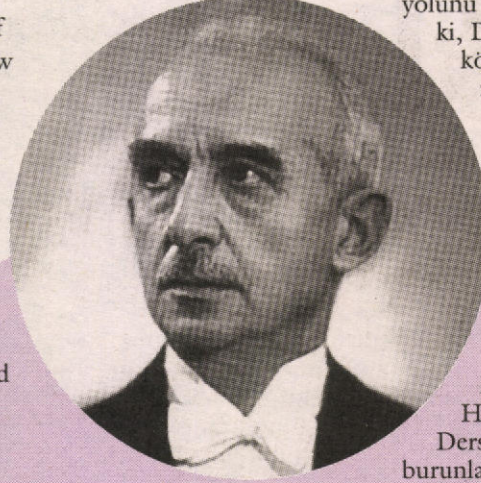
Kıbrıs'taki camia'nın duçar edildiği yürekler acısı duruma, insanoğlu olarak, acımamaya imkan tasavvur edilemez. Bugün Kıbrıs'ta tahaddüs eden durumun sebep ve saikini, kimler tarafından nasıl tevlihd edildiğini burada temas ve izah etmek artık yersiz ve zamansız olur kanaatindeyiz.

Yukarıda adı verilen NYT gazetesindeki beyanatınıza istinaden Cumhuriyet devletinin ve necip Türk milletinin huzuruna ma'tuf görüşlerimizi, zamanı geldiği kanaatiyle, zati devletinize, dolayısıyla Türk milletine sunmakta faide mülhaza ediyoruz.

...Sayın İnönü, Kıbrıs'ın iç bünyesine taalluk eden fikir ve tavsiyelerinizi, yani "iç otonomi, federatif şekli hükümeti" bilmem ki bizzat Türkiye Cumhuriyeti için, bir an olsun düşündünüz mü? İtiraf edelim ki biz, hep bu mesele üzerinde düşündük durduk, hatta bütün siyasi faaliyet ve gayemiz bu noktaya mütveccih oldu. Prens Sabahattin merhumun, Osmanlı İmparatorluğu için vaktiyle tavsiye ettiği bu tarzı idare vakti zamanında günün devlet adamları tarafından idrak ve kabul edilmiş olsa idi belki de imparatorluk taşa çalınmış bir avuç bilye gibi darmadağın olmaz idi. Amma o günkü başı dönük, gözleri kararmış Jön Türkler, İttihatçılar, maalesef bu makul tavsiyeye kulak asmaktan çok uzak bir yol takip etmişler, değişmekte olan dünya ahvalini idrak edememişlerdi. Bu değişmeyi görecekratta da değillerdi. Ancak kendi sakat ve sağ görüşleri ile yani "Demir Elli" tarzı idare mutlak faide ve kati netice istihbal edilebileceği vehimesiyle etrafa ateş ve kan püskürmekten adeta zevk almışlar idi. Bu halin tabii neticesi ise malum imparatorluğu teşkil eden anasır, tabi ve haklı olarak, ilk fırsatta katı alaka etmekte zerre kadar tereddüt etmemişlerdir. Amma ne var ki hala memleket idarecisi ve münevveri, bu halin sahibini sadece münhasıran, dış devletlerin teşvik ve tahrikleri ile izah etmek gafletini göstermekte adeta muannittir. Ve bu hususta en ufak bir tenkit ve ikaza bile tahammül edemeyecek kadar da geri ve kafası hala kapalıdır...

...Devlet idarecilerimiz için her türlü mugalatayı ve safsatayı bir tarafa bırakıp hadiseler üzerine eğilmek zamanı çoktan gelmiş durumdadır. Realiterin üzerine eğilmek, vakaları olduğu gibi müşahade etmek, palyatif tedbirler yerine, esaslı tedavi çarelerin başvurmak, hazır tabipler gibi, devlet adamlarının mesleki namus borcudur...

...Ne acıdır ki memlekette büyük bir inkılap hamlesiyle işbaşına gelen askeri idare ve onu müteakip teşekkül eden yarı askeri idarelerin başında bulunan sayın reisicumhur Cemal Gürsel Paşa'yı ise bu davaya hazik bir tabip olarak bakmaktan çok uzak, hastahanelerde el altında yetişen personelin edindiği, pratik hastabakıcıların bile edemeyeceği yepyeni bir usulü tedavi ile memleketin bu siyasi, içtimai derdini, güya bir çırpıda kesip atmak

yolunu bulmuş hareket eder görmekteyiz. O Gürsel Paşa ki, Dersim'deki hareketi askeriye sırasında, masum köylü Kürt kadın ve çocuklarının kanına girmekten zerre kadar içtinap etmemiş olmasına rağmen, davanın o yolla halledilemeyeceğini hâlâ idrak edememiş bulunmaktayız. Reisicumhur Gürsel Paşa ilk fırsatta soluğu Diyarbakır'da alıyor; sırf beryi tecessü toplanan halka yepyeni bir tedavi şekli sunuyor: "Bu memlekette Kürt yoktur, Kürdüm diyenin yüzüne tükürün..."

...Zati devletinizle bütün samimi hissiyatımla dertleşmek istiyorum. Kastamonulu, İzmirli, Ankaralı, İstanbullu veya Edirneli Mehmed'i Hasan'ı Hüseyin'i en az Diyarbekirli, Hakkari, Kars, Erzurum, Urfa, Mardin veya Dersimli Hasso, Memo, Husso kadar sever ve burunlarının dahi kanamamasını, incinmemesini canı gönülden dilerim.

...Kıbrıs'taki kardeş kanının akıtılmasını önlemek için Kıbrıs'a federasyon şekli hükümeti tavsiye eden Sayın İnönü, acaba neden başvekilliğini yaptığı devlet hudutları içindeki sekiz milyonluk Kürt kitlesinin bir an evvel ızdıraptan kurtulmasını aklından olsun geçirmez. Yoksa kırk küsur senedir iç kanama yapan bu halin devamında eski devirlerde olduğu gibi şahsi bir maksadı ve menfaatı mı vardır? Hastalığın tedavi için yeniden bir iç kanamayı beklemek, bhusus başkalarına tavsiyede bulunan bir hasta için akıl kârı olmadığını, bu zatın dostları da tavsiyeden çekinmemelidir.

...Dünya ahvalinin baş döndürücü bir süratle gelişmekte olduğunu, bilhassa mütekasif bir şekilde yaşar durumda olan ekaliyetler lehine umumi dünya ahvalinin tekamül etmekte olduğunu görmemek ancak Kürdü de imparatorluğun diğer tabakaları gibi binnetice maddi ve manevi açlık ve susuzluğunu gidermek için haklı olarak başka kapılara başvurmaya zorlamakta devam etmek olacaktır.

...İşte bu endişe ile müteallim ve müteharrik ve devletin Kürt bir vatandaşı olarak canı gönülden temenni ederiz ki, bu naçizane fikir ve taleplerimiz zati devletinizde ve muhutinizde de semi iltifat bulur; dolayısıyla Teşkilatı Esasiye ona göre tadil edilerek devlete yeniden bir çeki düzen verilir, duruma ve maslahata en uygun olan federatif şekli hükümet kabul edilerek tatbikata geçirilir, bir iç kanama ve operasyona tabi tutulmadan devlet iç huzuruna bihakkin kavuşmak bahtiyarlığını idrak eder.

Cumhuriyetin onuncu yılı münasebetiyle sokaklara asılan afişler arasında bilhassa bir tanesi çok manidardır: "Durmayalım yoksa düşeriz!" Evet Sayın İnönü, eski sakat ve sakim merkezîyetçi, Türkçe dili ana dili olan unsurdan başkasına hayat hakkı tanımayan köhnemiş müptezel milliyetçilik tarzı idarede ısrar etmeyiniz. Zira geçen her gün devletin düşüp parçalanmasını biraz daha tacil edecektir.

Federatif Kürt-Türk Cumhuriyet devletini görmek ümit ve temennisi ile "ruhum benim üç yüz sene, dört yüz sene, beş yüz sene bekler." Verba volente, scriptum manent.

En derin saygılarımızla...

3 Ocak 1965
New York

Mustafa Remzi Bucak

Mustafa Remzi Bucak'ın İsmet İnönü'ye Amerika'dan yazdığı bu mektup Doz Yayınları tarafından kitaplaştırılarak yayınlanmıştır.

KIRMIZI Renault otomobili çalıştırdığımda sabah ezanı okunmamış, gün ışımamıştı. Çantamı, cübbe mi, ondörtü Browning'i alıp, şurup gibi bir mayıs gününde, Diyarbakır 2 Nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde önemli bir duruşmaya gidecektim. Müvekkilimin abisi sigarasını fofurdata fofurdata geldi. Gaza bastım yol uzun, "Müvekkil tutuklu muhabbetini yolda yaparız" dedim.

İdil'den ilk viraja sapmıştık, Saklan Deresi'nin suları çağlıyordu, toprak duman dumandı. Harapşeref Köyü'nün sığırtaçları karşı meraları tutmuş, köyün köpekleri havlıyordu, bozuk şose yollardan Süryani, Yezidi köylerini aşarak, Midyat, Ömerli üzerinden Mardin kalesininin arka yoluna geldiğimde, müvekkilimin abisinin dili çözülmeye başladı. Kardeşi bir mağarada yanında üç keleş ve dört el bombası ile yakalanmıştı.

Başladı konuşmaya; bugün duruşmaya gelecek ifadeyi alan mümzi polisler leyhte ifade verecekti. Bana nasıl ifade vermeleri gerektiğini sordu. Şaşırmıştım, bir köylü lehine sıkıyönetimin o civivli günlerinde, Allah kesilen soruşturmacılar senin için ifade mi verecek diye soruyorum.

Siyah başına sardığı cemedanın altından pos bıyıkları, uzamış sakalı ve elinden düşürmediği sarma sigarasının dumanını üfle üfle dikiz aynasında göz göze geldiğimizde şaka yapmadığını anladım. Biraz daha ileri giderek "İstersen beni de savunma tanığı olarak göster" dedi. "Olur" dedim, "Nasılsa kardeşin bir cephaneye yakalanmış, örgüt üyeliğinden ceza almazsa, patlayıcı ve vahim derecede silah yakalatmaktan avıyacağı yiyecek. Farzet ki avukat, savcı ve hakimler biraraya geldik, en az ceza hangisine verelim dersek, yardım yataklık suçu diyeceğiz, belki tahliye olur."

Kendinden emin arka koltuğun tamamına yayılarak, peki şahit polisler ne desin, demez mi? Merakım artmaya başlamıştı. Duruşmaya, sorguya katılan polisler gelecekti, sıkıyönetim günlerinde ifade tutanaklarının altında ad soyad yazmaz, sadece numaraları yazılırdı. İyicene meraklanmışım, olağanüstü bir mahkeme sıkıyönetimde polisler bizim istediğimiz gibi ifade verecek, üstelik dört kişi, inanılmazdı. Dikiz aynasından, yan aynalardan çaktırmadan bakıyorum, benimle dalgamı geçiyor diye, hayır son derece ciddi di.

Peki polislere söyle dedim, kardeşini sorguladıkları zaman onun örgüt üyesi değil, örgüt adına kullanılan, tahsilsiz, cahil, çoban, eşeğin teki olduğunu söylesinler, gerisini bana bırakın.

"Hop Geçidini" geçmiş tepeden aşağı iniyorduk. Işıyan günde, yamaçlara bir halı gibi dokunmuş bağların içinde beyaz pembe çiçekler açmış ağaçların, muhteşem görünümlü radarin beyaz topraklarıyla gözükken Mardin manzarası ekleniyordu. Her şey yolunda gidiyordu, ilham için bilumum donekler mevcuttu, şiir yazabilirdim, direksiyonun başında gözlerimi ileri dikmiş Mardin kalesine bakıyordum. Cizre'de ortaokulu okuduktan sonra okuduğum lise gözükiyordu, Mardin'in güzel kızları yüzünden az dayak yememiştik, ilk eylemlerimiz burada olmuştu. Deniz Gezmiş'ler idam edilirken, lisede ilk protesto eylemini koyup, yanımıza yurdun battaniyelerini, firından peksimetleri ve bir testi su alıp kaledeki mağarada saklanmıştık. Üç gün sonra arkadaşlar gelmiş, arama, yakalama olmadığını söyleyince bitlenmeden dağdan inmiştik.

Yıldız Bıyıklı Avukat

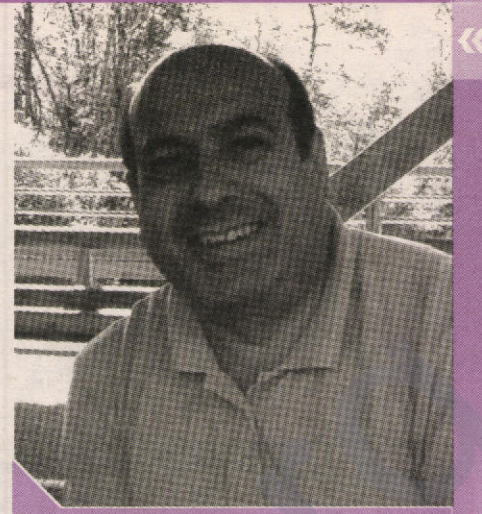
İşte yine bir mayıs sabahıydı, deli günlerimi hatırladım, eftarlandım ve eksport Sam-sun sigarasından derin bir nefes aldım. Mardin muhteşem bir şehir, öğrenciyken velim Kırklar Kilisesi'nin papazı Yusuf Sağ'dı, sonra Süryani katoliklerin lideri oldu. Yezidi kervelerim vilayete gelince mutlaka bana uğradı, ailemizden okumayan en büyük abim ilencümeni olduğu için toplantılara gelince sayesinde bolca kebab yerdik. Şehir merkezinde Arapça ağırlıklı konuşuldu, ikinci dil Kürtçe idi, Türkçe ise resmi dildi.

Badem ağaçlarının yeşillendiği kale arkasında yeni yol yapılmıştı. Lise çıkışları buradan dolanı, kız arkadaşlarımızla badem çağlarına dadanır, susayınca kuyulara doldurulmuş karları çıkarırdık. Taşın destanı Mardin'de yazılmış, üst üste tarihi evlerin, dik merdivenli yokuşların, kemerli sokakların, medreselerin, kiliselerin, kale surlarının, kadim günlerin şiirsel fısıltısı, büyüü sarardı insanı.

Tam üç yılını geçirdiğim bu şehrin her köşesinin, çeşmesinin ayrı bir hikayesi vardı. Liseye yakın "Babissor" çeşmesi en meşhuru. Bu çeşmeden su içenlerin cinsel eğilimlerinin değişeceği rivayeti o kadar etkiliydi ki yanından bile geçmeye korkardık. İbadet yerlerinin, adakların, şifaların, tılsımların egzotik masallarında o taş evlerin avlularında uçsuz bucaksız dümdüz ovaya bakıp, ayrı dünyalara açıldık. Mardin'i özlediğimi anladım ve duruşma sonrası uğramayı kafama koyarak yola devam ettim.

**TEK SÖYLEDİĞİ
MAĞARADA UYURKEN
JANDARMA BASMIŞ,
KENDİSİNİ GÖTÜRMÜŞ,
SİLAHLARDAN,
BOMBALARDAN HABERİ
YOKTU. TİPİNE
BAKINCA HAKKATEN
DE ADAMIN DEĞİL
SİLAHTAN, DÜNYADAN
HABERİ OLMADIĞINI
SANIRDINIZ**

[hasipkaplan]
hasipkaplan@esmerdergisi.com

TRT binasını, raki fabrikasını geçip muhteşem Diyarbakır surlarından giriş yaptığımızda sabahın dokuzuydu. Doğrudan Seyrantepe'deki Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne gittik.

Saçlarını henüz dökülmemiş, göbek büyümemişti, gözlerini lazerle çizdirmemiş, kocaman gözlükleri olan dinamik bir avukattım. Siyah bıyıklarım Gorki'ninki gibi olmasa da gür ve dudaklarının üzerinden dökülürdü, yani anlayacağımız devrimci bıyıklarım kendini farkettiler. Tipi bozuk üç-beş sivil önumüzden geçtiğinde, bunların davamızın tanıkları olduğuna anladım. Yanımda oturan müvekkilimin abisi ile kaş göz işareti yaptılar ve gözden kayboldular. Beş dakika sonra geldiler. Her şey tamamı. Devletin arzı şahsiyetine karşı cürüm işleyen müvekkilim oldukça şanslıydı.

Duruşma salonunda, suçunun tam karşısındaki yeri almıştım. Uzun iri yan iki silahlı jandarma müvekkilimi getirmiş, zincirlerini çözmüş, sanık bölümüne almıştı. Birisi disiplin subayı olan askeri mahkemenin diğer üç yargıcı ile heyet de yerini almıştı. Daktiloda genç güzel bir kız, yapma bir çiçek gibi dekoru tamamlıyordu. Duruşma hakimiyi dosyanın sayfalarını çevirip, yakalanan mühimmatın envanterini görünce müvekkilime sert bir şekilde bakmış, müvekkilim de durumu anlamış büzülmüş, küçülmüştü.

"Kalk ayağa" diye bir ses duyuldu, jandarmalar müvekkilin yakasından tutup ayağa kaldırmış hazır ola geçirmişti. Sıkıyönetim askeri mahkemelerinin son günleri DGM'lerle yakın gündü. PKK Eruh-Şemdinli başkını yeni yapmıştı. Müvekkilim dünyanın en saf ve salak adamı rolünde hakim gözlerinin içine bakıyordu. Kimlik tesbitine geçince, "Ez Tırki nızânım" diye bir ses duyuldu. Kapıda hazır Diyarbakırlı mübaşir tercüman diye çağırılıp yemini ettirilmişti.

Hakim soruyor, sanık susuyor, sinirler geriliyordu. Tek söylediği; mağarada uyurken jandarma basmış, kendisini götürmüş, silahlardan, bombalardan haberinin olmadığıydı. Tipine bakınca hakikaten adamın değil silahtan, dünyadan haberinin olmadığını sanırdınız. Sıra tanıklara gelmişti. Tanıklar salonda daha önce gördüğüm sivil polislerdi. Numara okununca içeri giriyorlar, mecburen kimlik okununca da sülaleleri ortaya dökülüyordu. Erzurum, Yozgat, bilmem hangi vilayet, üstelik adres ve çalıştığı yerler deşifre oluyor. Biz de avukat olarak bunun keyfini çıkarıyorduk.

Birinci tanık soruşturmayı yapan ekibin başıydı. Usul usul anlatıyordu; bilmeyen bizim müvekkili camiden alıp yanın-

da üç keleş, dört bombayı kendileri koymuş zannedecekler. Sanık örgüt üyesi olamayacak kadar cahil, zavallı, kullanılmış bir dağ çobanıydı adeta. Sanık az da olsa anladığı Türkçesi'yle dört köşe olmaya başlamıştı. Bizde tercüman sadece sanığın ifadesini çevirir, tankların ifadesini çevirmez, bunu sıkıyönetimde talep edecek babayığit ancak siyasi savunma yapabiliirdi. Hakim savunmaya dönüp "Bir sorunuz var mı" diye sorunca ayağa kalktım.

"Sayın tanık soruşturma ekip başı olarak yıllarca bu görevi ifa etmiş, sanığı sorgulamış örgüt üyesi olup olmadığı konusunda nasıl bir kanaata varmış" diye sorduğumda, sanığa bakıp, "Bundan örgüt üyesi olmaz" demişti. Sanık söylenenlere aşığılanmasına acayip bozuluyor ama çaktırmıyordu. Sıra diğer tanıklara gelmişti, beyanlarına göre onları sıkıştırıyor, leyhte ifadeleri yazdırıyordum. Yıllarca sıkıyönetimde savunma avukatı olarak görev yapmıştım, mümzi tanıklar hep aleyhte konuşur, ilk kez leyhte konuşan hazır tanık bulmuşken tadını çıkarıyordum.

Sıra sanığın abisine gelmişti. Savunma tanığı olarak konuşacaktı. Bir de ne göreyim, sivil polisler gibi rahat ikide bir "komutanım" diye hakimlere hitap ediyor. Anlatımının bir yerinde "Ben istihbarattım" deyince, antenlerimizi diktik. İlk kez böylesi bir durumla karşılaşılıyorduk. Hakim sormaya başladı "Anlat bakayım hangi istihbarat?"

"Ben jandarmada şu numaralı istihbaratım komutanım, şu telefon numaradır. Bize görev verilir, araştırma yapar, rapor verilir. Sağda solda önemli bir şey oldu mu bize verilen telefon numarasını arar bilgi verilir."

İllegal istihbaratın, yani Jitem'in ilk nüveleri karşımda duruyordu, tecrübeli bir ceza avukatından kaçamayacak ince ve derin bir duruşmadaydık, suç vasfının değişmesi ihtimaline binaen tutuklu sanığın tahliyesi-ne karar verilmişti.

Sonradan öğrenecektim, bizim gariban zavallı müvekkil on yaşında mavzerle adam öldürmekten hüküm giymiş, on iki yaşında cezaevinden kaçmış, yakalanmış, içeri girmiş sonra üç kez daha kaçmış ve af gelince dışarıda temelli bulmuş kendini. Yani görüldüğü kadar saf ve zavallı değildi. Duruşmadan ara kararı zabıtlarını alıp çıkıyorum, yanımda artık istihbarat "X" var, ona yardım eden sivil polisler, birbirimizden hazzetmemiştik, fazla sıkıştırmıştım onları. Bay "X" i alıp bir kenara çektiler, sonra gittiler.

Bay "X" in rengi attı, ne oldu diye sorduğumda?

Nerden buldun bu "Yıldız bıyıklı avukatı" demişler.

[Eylül Geroğlu]
eylul@esmerdergisi.com

Kırkların Cem'inde Haydar... Haydar... Dara düş oldum...

YANI AŞK OLSUN HOCAM, RAKI İÇECEK ZAMAN MIYDI? TAM İLHAM PERİSİ SİZİ ÖPMEK ÜZEREYKEN!..

AH SELDA Bağcan aah!.. Neler ettin bana? Giderayak bir öptün yanımdan; bir laf ettin ki kurtul kurtulabilirsen.. Yok, ilham perisi benmişim de... Yok onları da öpseymişim de... Daha neler, neler... En çok da yeğenlerim Burcu ile Ulaş. Dergiyi gösterdikleri herkesin diline düşmüşler "Sizin halanız ilham perisiymiş." diye.

Bir de yengem Nebahat var ki evlere şenlik! Güya Sınav Dergisi Dersanesi'nde hoca!

"Kızım, ben edebiyat hocasıyım!" diyor, "Nedir, bir İlham Perisi tutturmuş gidiyorsun? Sanat, disiplin işidir, kavranarak yapılır."

"İyi, tamam." diyorum ben de. "Madem öyle; sizin disiplin kurulundaki hocaların hepsi birer beste yapısın da görelim."

Espri bir yana, ben bu yollara düşeli üç ay oldu; daha ilham perisinin ayak izine bile rastlamış değilim.

Ey güzel ilham perisi, hep mi uçarsın, hiç mi konmazsın? Bir kere yere bas; ya medet! Apaçilere döndüm yahu!

Neyse... Elimizde ne var; bir bakalım hele: Genç kuşaktır, çabuk çözerim demiş ama görmüştüm ki Onur Akın, Bekle Bizi İstanbul şiirinin devrimci tavrından almıştı ilhamını.

Olgun kuşaktır, dalgınlığından faydalanırım diye düşünmüştüm ama anlamıştım ki Selda Bağcan da Koçero efsanesinin, çocukluğundaki heyecanından sağmıştı duygusunu.

En iyisi, ben daha eskilere, en eskilere gideyim bu defa... Onların her ne kadar yorgun hafızalarında ezberleri biraz karışmış olsa da; hatıralarının filmini her gün yeniden başa sardıkları için, karşılarında meraklı birini bulunca da anlatmaya doyamazlar... Ben de, yalnız kendileri için önemli olan bütün o teferruatın içinden belki cimbızla ayıklarım, ipucu olabilecek şeyleri.

Vay be! Buluşuma hayran olayım! Kim olabilir, kimi kafalarım, diye düşünürken ikinci lamba yanıverdi anında.

Geçen yaz koordinatörlüğünü yaptığım bir kasette ve Tv programında bir dolu türkü dostuyla ve ozanla tanışmıştım ve onlardan biri, bende çok hoş izler bırakmış; hatta çok sevdiğim bestesi "Gönül gel seninle muhabbet edelim" i canlı canlı söyleyerek kalbimi fethetmişti.

Kimden söz ettiğimi anladınız tabii: ALİ EKBER ÇİÇEK.

Yılların, her şeyi silindir gibi ezip geçtiği ama onda hiçbir deformasyon yaratmadığı; hiçbir akımın ve akıntının ondaki naifliği yıpratmadığı bir türkü abidesi... Dünya çapında bir virtüöz olmasına rağmen olgun başaklar kadar mütevazi ve kâllender bir gönül adamı...

Telefonda, mahçup bir içtenlikle beni evine davet ettiğinde, sevincimden neredeyse ayaklarım kesiliyordu yerden... O büyük ozan evinde, kendi atmosferi içinde daha yakından tanıyabilme sebebini yarattığı için, dergime minnettarım doğrusu.

İstanbul'da son günümüş meğer. Başka konukları da vardı ama onun engin yüreği hepimizin paylaşacağı kadar sıcaktı... Bu sıcaklığı, ikram edilen çaylar da pekiştiriyordu üstelik. Ustanın kızı da bir çay ustası ve aynı zamanda bir şirinlik muskasydı.

Büyük usta, bir yandan benim, bir yandan diğer konuğunun (Aranjör Ayhan Evci) sorularını da ustalıkla dengeleyerek yanıtlıyordu ama bir başka konuğu olan sigaraya da hiç sektirmeden karşılık veriyordu. Yüreğim bu konudaki ustalığına karşı da ezim ezim eziliyordu.

"Hocam, keşke bu kadar çok içmeseniz... Sizi başımızdan eksik etmeyen Allah'a, biraz da siz destek verseniz." diyessim geliyor ama nerde bende o yürek?

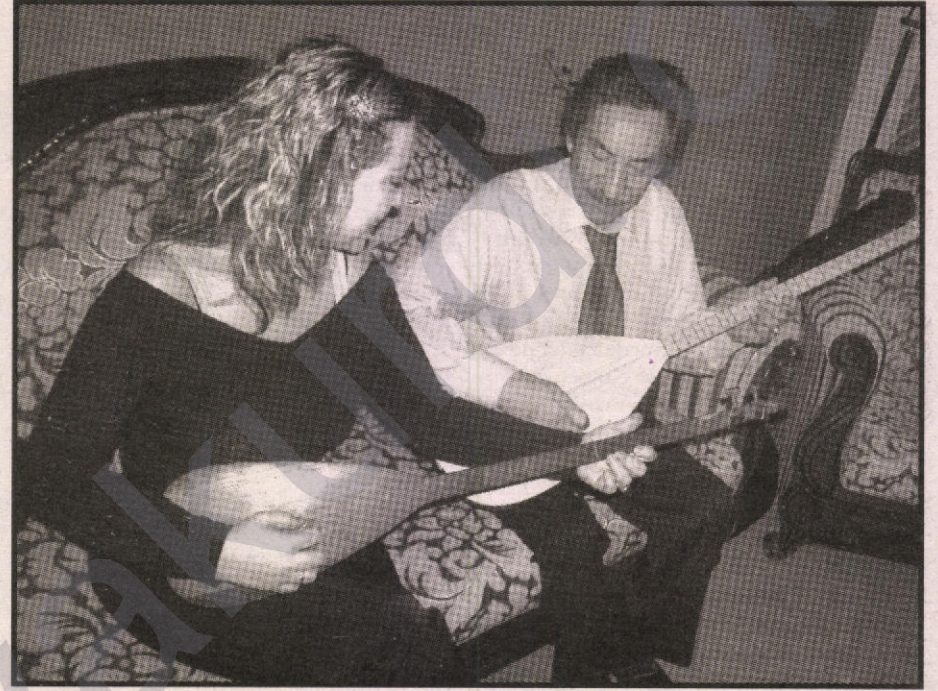
"Hocam, siz 52nci sanat yılını idrak etmiş, TRT'ye 37 yıl emek verip 54 kasetlik kayıt bırakmış, UNESCO tarafından albümü yapılarak bütün dünyada Türk kültürünün temsilcisi olarak tanıtılmış, Amerika'dan Rusya'ya, Kamerun'dan Japonya'ya kadar konferans ve konser vermediği yer kalmamış, 400'den fazla eseri bizlere ulaştırmış, yüzlerce derleme ile besteye imza atmış, Pir Sultan'ı aşkla yaşatmış, alevilik edebini ve tasavvuf ehlini bu memlekete tanıtmış bir köca ozansınız... Yazık değil mi ömrünüze, yazık değil mi ömrün uzun olsun!" diye yakaran bize?" demek için ağzımı açıyorum fakat öylece kalıyorum.

Hoca, sanki evliya gibi... Aklımdan geçeni okuyor ama bana başka türlü söylüyor: "Güzel kızım, dumandan rahatsız oldun galiba. İstersen şöyle geç, şuraya otur."

Bana gösterdiği kanepede, aslında, taa başından beri oturmak istediğim kanepede. Sebep gelince, o kanepede, beni olanca güzelliğiyle çarpan, kendisine dokunmam için sürekli gözümün içine bakan, müthiş tılsımlı bir şey var... O şey, Ali Ekber Çiçek'in kırk yıllık yoldaşı, iyi ve kötü günlerinin en sadık kader arkadaşı...

Usulca gidip yanına oturuyorum. Önce tarifsiz bir heyecanla, sonra zapt edilmez bir dürtüyle okşuyorum kahverengi gövdesini. Hoca, aramızdaki bu iletişime hayranlıkla bakakalıyor. En ufak bir kıskançlık yok gözlerinde.

Sahi, ne sandınız siz? Yok canım, köpek

filan değil; ne alakası var yani?

"O saz var ya..." diyor Ali Ekber hoca, "O saz tam 130 yıllıktır. Bana dedemden kalma. Erzincan'lı bir usta yapmış. Kendimi bildim bileli benim yanımda. Bütün türkülerimi onunla yaptım, onunla paylaştım... Bir tek sen değil, alem hayrandır ona. Hatta Amerika'lılar bile onu görünce şok geçirdiler."

"Nasıl yani hocam?" diye soruyorum merakla. Anlatıyor: "Meşhur bağlama ve tambur ustası Necdet Yaşar, üniversitede ders vermek için Amerika'ya gitmeden önce, benden bir kayıt örneği almak için ısrar etti. Öyle stüdyoda filan değil, evde oturup bu bağlamayla, içinde Haydar Haydar'ın da olduğu bazı türkü ve deyişleri kaydedip verdim. Orada rektörler ve orkestra şefleri de dinliyorlar ve bu soundun bir tek bağlamadan çıktığına inanmıyorlar... Sonra bir gün İstanbul radyosunda Nida Tüfekçi'nin yanında dinledi Amerika'lılar beni. Orkestra şefi, sazı tuttu, çevirdi; bir türlü akıl erdiremedi. "İnanamıyorum.." dedi, "Yani benim 120 partiye bölerek orkestradan çıkardığım sesi, siz bir tek bu aletten mi çıkarıyorsunuz?" diye dondu kaldı."

"Gerçekten de donup kalınmayacak gibi değil ki hocam..." diyorum. "Yani siz televizyon çekiminde benim gözümün önünde canlı çalıp söyleyinceye kadar, ben de o soundun, tek bağlamadan çıktığına inanmıyordum."

Hocanın gözlerindeki ışıltıdan cesaret alarak, kader anının geldiğini hissediyorum: "Bu meşhur Haydar Haydar parçasını, orkestrayla çalmak bile böylesine zor ve inanılmaz iken, onu bir tek bağlamayla dü-

zenleyerek bestelemek daha imkansız olmalı... Bu nasıl bir mucizedir hocam? Tanrı'nın eli mi değdi; ilham perisi mi öptü; nasıl oldu bu iş?"

Koca Ali Ekber Çiçek, adeta bir çocuğun coşkusu ve içtenliğiyle gültüyor. Sonra bir sigara daha yakıyor, artık kucagımda duran sazına bakıyor uzun uzun. Gözleri dalıp gidiyor seneler, seneler ötesine. Yeneden yaşar gibi, kalbi heyecanlı, sesi buğulu...

"Ben Erzincan'ın Ulular köyündenim. Daha 4 yaşındayken, babamı o büyük depremde kaybettim ve erken olgunlaşmış, kendi içine dönmüş bir insan olarak büyüdüm. Bu yüzden tasavvuf ve müziğe yönelmem kaçınılmazdı. Zaten bizim evde bağlama hep vardı. Cem'lerde, Niyaz'larda kulağım Alevi deyişleri ve ezgileriyle dolmuş, yüreğim insan sevgisi ile pişmişti. Babasızlığın ve yoksulluğun bütün acısını sanki bağlamadan çıkaracakmış gibi aşkla çalıyordum, bütün teselliyi onda buluyordum. Hayatımı onsuz sürdüremeyeceğimi anladığımda, askerliğimi yapıp çıkardım aradan. Sonra elele tutuşup düştük gurbet yoluna."

O an aklıma bir türküsü düşüyor büyük ustanın:

"Yolumuz gurbete düştü
Hazin hazin ağlar gönül
Araya hasretlik girdi
Dertli dertli ağlar gönül"

Ali Ekber hoca ise dertli dertli sürdürüyor konuşmasını: "Çok badirelerden geçtim, çok haksızlığa uğradım, çok acılar, çok yoksulluklar gördüm..."

Kızıma bir çift ayakkabıyı bile alamadı-

ğim günler oldu. Utancımı da, acımı da, sevincimi de hep sazımla paylaştım; her şeyimi sazımla bölüştüm...”

Yerinden kalkıyor, pencerenin önüne gidip bir süre dışarı bakıyor, sonra dönüp içtenlikle gülümsüyor yeniden:

“Neyse, ağrıtmayayım başını. İşte 1961 yılı filandı. O zaman henüz başımı sokacak bir evim yoktu, kirada sürünüyordum anlayacağın. Beyoğlu’nda balık pazarının oralarında, çok candan Yahudi dostlarım oturuyordu. Onlar ev sahibi olup taşınınca yerlerine bizi tavsiye ettiler kiracı olarak. Orada, biliyorsun, çiçek pasajı, meyhaneler filan var yol üstünde. Ben de gencim, 26 yaşındayım, kanım kaynıyor. Akşamları eve dönerken bir-iki tek atıyor, sonra saatlerce odama kapanıp hüznüyle bağlama çalıyordum. O odayı kafama göre düzenlemiş, yere kilimler, minderler atarak kendi halinde bir dünya kurmuşum... Çok verimli günler geçirdim orada, buruk hüznüler içinde...”

Ve nihayet ilham perisininin Haydar kılığına girip onu öptüğü güne geldik galiba... Aman, bir şey çaktırp huylandırmayayım! Adeta hiç kıpırdamadan dinliyorum.

“O gün de, sebebini bilemediğim bir gariplik, bir hüznün var içimde yine. Dışarıda içtiğim kesmedi, odamda da sürdürdüm içmeyi. Yer minderinde oturuyorum, sırtımı duvara yaslamışım, bağlama kucagımda duruyor ama çalmıyorum. Öylece sigara içip yerdeki kilimin motiflerine bakıyorum. Böylece ne kadar zaman geçti, bilmiyorum. Sonra gayri ihtiyari bir şekilde gezinmeye başladı tezenem, bağlamanın üst tellerinde. Beynimin kıvrımlarında çok geniş ve muazzam bir armoninin yol bulmaya çalıştığını hissediyordum ama bir türlü bu yolu tarif edemiyordum çünkü kafam acayip güzel olmuştu... Bir süre daha takıldım sonra bıraktım sazı yere, bedenimi uykuya... Ama inan ki uykuda bile sürdürüyordum çalmayı.”

Yani, aşk olsun be hocam! Sazı yere bırakacak bir an mıydı? Bu kadar rakı içecek bir zaman mıydı? Tam ilham perisi gelmiş, tam uzanmış, tam seni öpecek ama sen rakı koktuğun için geri çekiliyor, uçup gidiyor. Yani, rakı kokacak devran mıydı? Ne diyeyim be hocam; bir kere daha aşk olsun!

Dedim ya, adam evliya gibi, aklımdan geçeni okuyor sanki.

“Yok, yok, düşündüğün gibi değil. Ertesi gün kalktıgımda melodinin ana teması aklımdaydı zaten. Varyasyonlarına gelince, bugün bile her çaldığımda başka türlü çalıyorum. O zaman da hep bir şeyler ekleyip çıkarıyordum ve bu haline gelmesi 4 yıl filan sürdü.”

Yıkılan umutlarımı başka bir röportaja saklayarak soruyorum: “Peki, Haydar Haydar’ın sözleri ne zaman oluştu hocam?”

“O sözler dedeme aitti, dedem bilge bir adamdı, bir sürü deyiş yazmıştı. Ben müziği tamamlayınca ağabeyim bu şiirin besteye çok uyduğunu söyleyince uyarladım ve tam oturdu işte.”

İyi, güzel... Sözler müziğe oturmuş, ben kalkayım o zaman, diye tam havalanacakken, Ali Ekber hoca sazı eline alıp döktürmeye başlıyor Haydar Haydar’ı:

“On dört bin yıl gezdim pervanelikte...”

Kırkların cem’inde Haydar Haydar
Dara düş oldum...”

Bense kucagımda öteki bağlamayla öylece bakakalıyorum, ustanın hünerli ellerine...

Ah Haydar Haydar

Vallahı tuş oldum...

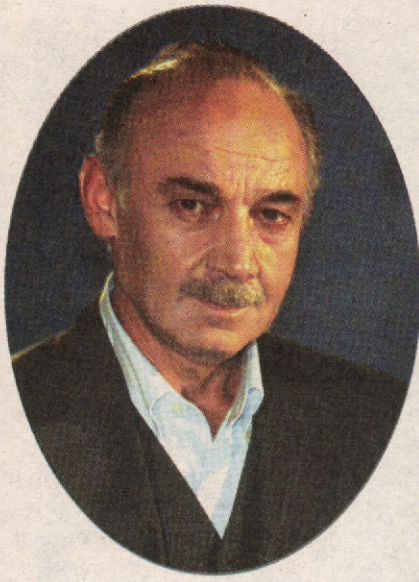

Sanat eseri, o sanat eserini seyreden, okuyan ya da dinleyen kişide bir doyumsuzluk, bir açlık, bir hoşnutsuzluk, bir eksiklik yaratmalı; seyreden gözüyle bir çizgiyi tamamlamak zorunda hissetmeli örneğin, ya da dinleyen kulağıyla bir notanın sonunu getirmeli, ya da okuyan hayal gücüyle bir durumu gözünde canlandırmalı, ki kişi pasif tüketici olmasın, o da sanat eserine katkıda bulunup yaratıcı mertebesine yükselsin ve sanat eserinde kendine yer açsın, ki sanat eseri durduk yerde kendini yenilesin, herkeste ve her an sürekli değişsin, her seyredilişte, her dinlenişte, her okunuşta başka tadlar versin, kendinden bıktırtmasın. Bu yüzden sanatçı başkalarına güvenmek zorundadır.

alinesin

alinesin@esmerdergisi.com

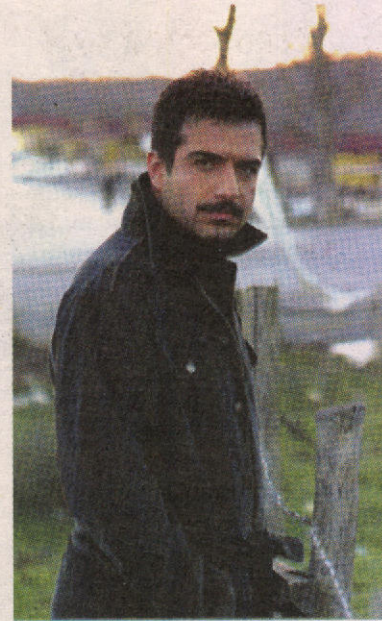
YÖNETMEN HANDAN ÖZTÜRK YOĞUN

Yazar - Yönetmen Handan Öztürk TRT'ye belgesel filmler çektiğini söyledi. Filmler, Leyla ile Mecnun, Dadaloğlu gibi halk öykülerinin modern sunumlarını içeriyormuş. Son romanını da bitirmeye çalışan Öztürk, aynı zamanda Mine Söğüt'ün "Beşsevim Apartmanı" romanını da senaryolaştırıyor. Şarap belgeselleri de çeken yönetmenimizin on parmağında on marifet bir "kültür" kadını olduğunu belirtir, "Kadınları büyük işlerde göremiyoruz" şikayetlerine de bir

ÇALIŞMAYINCA RAHATSIZ OLUYORMUŞ

Büyük yankı uyandıran 'Çemberimde Gül Oya' adlı dizide otoriter, sağ görüşlü bir babayı canlandıran Kenan Bal, dizinin 39. bölümde biteceğini, bu yüzden de yeni dizi projeleriyle ilgilendiğini söyledi. Samanyolu'nda bir dizide oynamayı sürdüren Bal, setleri çok sevdiğini söylüyor. "Çalışmazsam huzursuz oluyorum" diyen Bal, haftanın dört günü yoğun bir şekilde çalıştığını belirtip, yaz aylarında bol bol dinlenmeyi sözlerine ekledi.

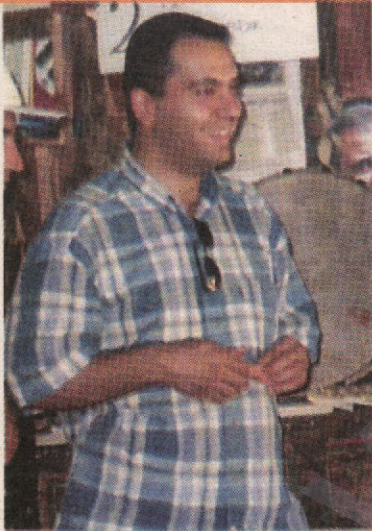
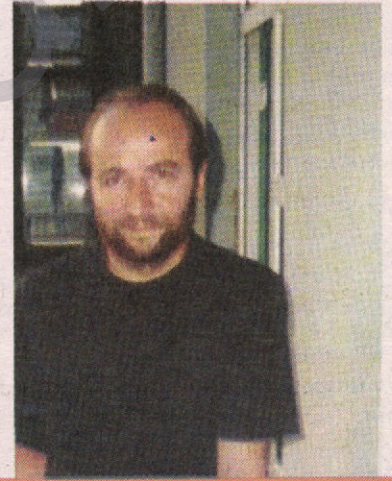

MARDİNİ SİNEMA FİLMİYLE GELİYOR

1 yıl aradan sonra yeni bir albüm çalışması için stüdyoya giren Berdan Mardini, yeni projelerini anlattı; "Uzun metrajlı bir film için baharda kamera karşısına geçmeyi planlıyoruz. Filmin yapım şirketi daha fazla bilgi vermemizi istemiyor. Filmin uğurunun kaçacağına inanıyorlar" derken, usta bir yönetmenle çalışacaklarını ve öykünün bir Kürtçe müziğin hikayesinden uyarlama olduğunu gizleyemedi bizden.

REİS ÇELİK YENİ FİLMLE GELİYOR

Bir Türk gencinin başından geçen gerçek bir olayı sinemaya uyarlama hazırlığı içinde olduğunu söyleyen Reis Çelik, filmin adının 'Mülteci' olacağını belirtti. Filmin çoğunluğu Almanya'da çekilecekti. Film için görüşmeler hala devam ediyormuş. Aynı zamanda "Her köyün bir delisi var" adlı bir belgeseli de yaz aylarında çekmeyi düşündüğünü belirten Çelik, delilerin toplumun sansürlü yüzünü gösterdiklerine inandığını söylüyor. Reis, 25-31 Mart tarihleri arasında Diyarbakır Sinema Günleri kapsamında gösterilecek "İnat Hikayeleri" filmi için Diyarbakır'ın konuğu olacak.

HİLMİ YARAYICI BU ARALAR ÇOK DURGUN

Grup Yorum'dan ayrıldıktan sonra ilk solo albümü 'Sürgün'le müzik yolculuğunu tek başına sürdüren Hilmi Yarayıcı, 'Salkım Söğüt 3' ve son olarak 'Sevdadan Yana' albümleriyle çalışmalarını devam ettirdi. Sanatçı, bir yandan konserlerine devam ederken bir yandan da "Seher Vakti" adlı dizinin müziklerini yapıyormuş. Sanatçının müziğine ve sesine olan hayranlığımızı belirtip, kendisinden yeni çalışmalar beklediğimizi söyleyelim.

AKKİRAZ YOLLARDA

Sabahat Akkiraz, geçtiğimiz günlerde Yeni Melek Gösteri Merkezi'nde Mustafa Özarslan ile birlikte verdiği konserlerinin ardından hız kesmeyi hiç düşünmüyor. Avrupa ve dünyanın önemli festivallerinin müdavimi olan Akkiraz, yurtiçinde vereceği konserlerinin ardından yine Avrupa yolcusu olacak. Sanatçı, 27 Mart'ta Berlin'e, ardından Mayıs ayında Küba'ya gidecek. Küba'da konser verecek ilk türkü sanatçısı olacak Akkiraz, Portekiz ve İngiltere'de de festivallere katılacak.

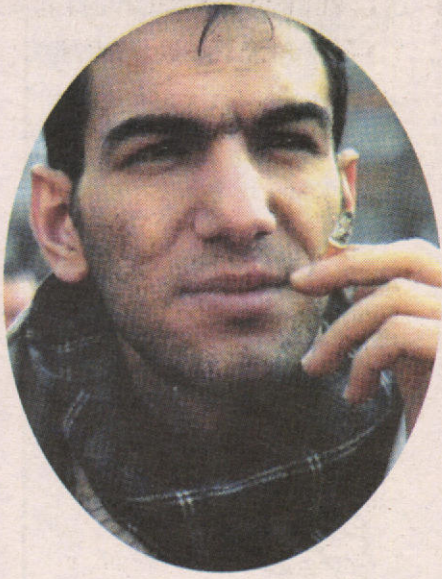
METİN KARATAŞ'IN ALBÜM KEYFİ

Halk müziğinin seslerinden Metin Karataş yeni albümü "İkrar" ile dinleyicilerine ulaşmanın keyfini yaşıyor. "Ararsın Yar" türküsüne klip çektiğini belirtti. Sanatçı, firmasına bağlı olan sanatçıların albümlerinin müzik yönetmenliğini de sürdürüyor. Geçen sezon yayımlanan "Türkülü Yürekler" adlı programda ilk altıya girenlere bir albüm hazırlığında olan sanatçı, "Türkülü Yürekler-5" için ise Zafer Gündoğdu ve Emre Saltık ile çalışmalarına başlamış.

FELEKNAZ UCA NEWROZ'DA AMED'DE

Avrupa Parlamentosu'nun Kürt milletvekili Feleknaz Uca, Almanya'daki eyalet seçimlerine girecek partisi için Mayıs ayına kadar faaliyet yürütecek. AP Milletvekili Feleknaz Uca, 21 Şubat'ta Uğur Kaymaz ve babasının öldürülmesiyle ilgili yapılacak mahkemenin duruşmasına katılmak üzere AP'deki grubundan arkadaşlarıyla birlikte Mardin'e gelen Feleknaz Uca, Newroz'u Diyarbakır'da kutlayacakmış.

MEHMET ATLI CÖMERT FİRMA ARIYOR

Koma Denge Azadi'nin solisti olarak tanıdığımız sanatçı Mehmet Atlı, grubun dağılmasının ardından yaptığı ilk solo çalışması "Jahr" adlı albümle iyi bir dinleyici kitlesi edindi. Şu sıralar Aranjör Ayhan Evcı ile kendi bestelerinden oluşan yeni albümünün hazırlıklarına girişen sanatçı, Eylül ayında piyasaya çıkarmayı düşündüğü albümünün finansmanı için "cömert" bir firma arayışında! Dinleyicilerine ve ilgililere duyurulur...

KARINCALAR'DAN İKİ YENİ OYUN

Karincalar Tiyatro Topluluğu bu sezon iki ayrı oyunla izleyicilerin karşısına çıkıyor. Beş ayrı kadının hayatından kesitler aktaran, farklı kadın sorunlarını ele almaya çalışan bir oyun olan "Hepimiz Aynıyız"ı izleyicilerin beğeneceklerini uman topluluk üyeleri, herkesi oyunlarına beklediklerini belirtiyorlar. Ayrıca Jerzy Kosinski'nin "Bir Yerde" isimli romanından esinlenerek oyunlaştırdıkları "Bitkiler ve İnsanlar" oyunu ise küresel politikalara ve savaşlara karşı ironik-grotesk bir üslupla eleştirir

KIVIRCİK ALİ KONSER YORGUNU

Yurt içi ve yurt dışı konserlerine devam eden Kıvırcık Ali, kendisiyle görüştüğümüzde Mersin'de verdiği konserin ardından Adana'ya yola çıkmak üzereydi. Adana sonrasında ise Paris'te konser verecek olan sanatçı, yoğun konser trafiğinin ardından yeni kaset çalışması içine girecek. Kıvırcık Ali, teklifler doğrultusunda yine bir müzik programı yapabileceğini söylüyor..

PATİKA TANITIMINDAN ŞİKAYETÇİ

"Grup Baran"la başladılar, "Bumerang"la devam ettiler, "Patika" ile karşımızdalar. Muharrem Akgün, Hüsamettin Küçük, Deniz Bayrak ve Mehmet Çetin'den oluşan Patika, ilk albümünü geçtiğimiz aylarda piyasaya çıkardı. Ancak grubun, "Aşk Beni Büyütmedi" isimli albümleri bizce hak ettiği ilgiyi de bulamadı. Aylar süren yoğun, emek dolu bir çalışmanın ardından müzikseverlere sunulan albümde, Kazım Koyuncu ve Necati Teyhan'ın da birer parça seslendiriyorlar.

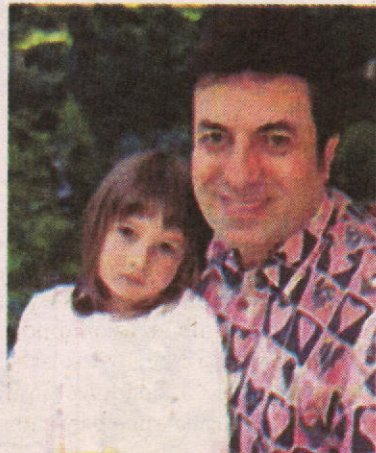

YELDA REYNAUD DİZİYE HAYIR DİYEMEDİ

Sinemanın başarılı kadın oyuncularından Yelda Reynaud bir film setinden diğerine koşuyor. onu izlemek isteyenler, önce 2 Mart'ta gösterime girecek, 5 yönetmenin yönettiği "Anlat İstanbul'u, ardından da Nisan ayında gösterime girecek, Erden Kıral'ın Yılmaz Güney'in hayatının bir kesitinden yola çıkarak çektiği "Yolda"sına ve Mayıs ayında Ercan Durmuş'un "Gece 11:45"ine koşsunlar. Reynaud bir diziyeye başlayabileceğini de fısıldadı.

ÇOŞKUN SABAH 20 ŞARKIYLA GELİYOR

20 şarkılık "Ölmeyen Şarkılar" adlı albüm çalışması içinde olduğunu söyleyen Coşkun Sabah, albüme odaklanmış durumda. Sabah, kendisi için çok önemli olduğunu söylediği kasette şu ana kadar yaptığı en sevilen 20 parçasını dinleyicileriyle buluşturmayı planlıyor. Sabah, albümün nisanın ilk haftası çıkacağı müjdesini veriyor. Kaset çıktıktan sonra bir müzik programına imza atmak istediğini belirten Sabah, programın kendisinin belirleyeceği formatta yapmayı planlıyor.

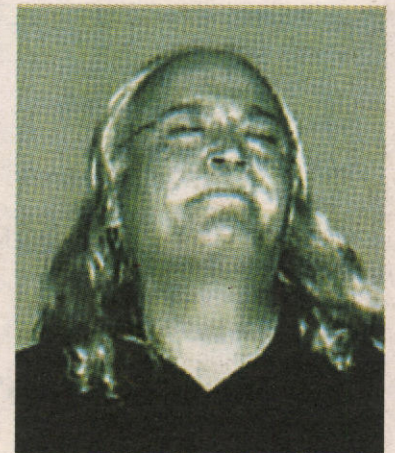

SEYR-İ MESEL KAHKAHAYA BOĞDU

Seyr-î Mesel Sanat Atölyesi Şubat ayında Qal û Qir adlı oyunuyla Diyarbakır ve Batman'da izleyicilerin karşısına çıktı. Erdal Ceviz'in yönettiği "Qal û Qir" adlı köy-seyirlik oyunlarından derlenen komedi tarzındaki oyunu izleyen Diyarbakır ve Batmanlı izleyiciler gülmeye doyamadı. Yeni sezonda Şahmaran (Sayê Moru) adlı Zazaca oyun ile de izleyiciyle buluşan Seyr-î Mesel Sanat Atölyesi, 15 kişilik kadrosuyla "Mesela ne kadar ozax?" adlı yeni oyununu sahneye hazırlıyor.

BERKAY JERRY RICK'LE ALBÜM YAPIYOR

Amerikalı Blues müzisyeni Jerry Rick ile bir albüm yayınlama hazırlığı içinde olduğunu söyleyen Cahit Berkay, Türkiye'de ilk kez böyle bir çalışma olacağını altını çizdi. Sanatçı, folk müziği ile blues'un harmanlanmasından oluşan çalışmada Jerry Rick'in gitar, kendisinin de bağlama, cürâ ve yaylı tambur çaldığını söyledi. Berkay, Sanatçı, film ve dizi müziklerinden oluşan "Haydar Paşa Merdivenleri" isimli yeni bir albüm çalışması içinde olduğunu da sözlerine ekledi.

NEMRUTUN ÇOCUKLARI

imam cici

ELİN ÇEKEKİ ÇEKSENE ELİN ULEİ. DONDUM DİYİM SAA KIVRAK!

ERRIIIIKI! ULE BU NASIL SOĞUK BEYLE? DI DI.DI.DI...

TAKIR, TAKIR... (DIŞ SESİ) İMANIMA ÖLÜYİM BEN GARDASLARI.. İDI DI DI...

HİAAAAA AYAKLARIM... AYAKLARIMI HİSSETMİYİM DONDUM KİTABIMA...

ASIL SENİN BEYNİN DONMUŞ OXLUMI... DI..DI..DI.. AYAKLARININ YUKARIDA OLDUĞUNU BİLE UNUTMIŞSİN... DIII..DI..DIII!

MA BEN EŞEĞİM Kİ SİZİ HER SABAH UYANDIRIYIM.. ULA Bİ DAHA SİZİ SABAH KALDIRAN RIFKİNİN TAA.. GÖZLERİM YANİYİ Bİ BOH GÖRMİYİM, BİRİNİZ ÜFLESİN OXLUM BURAYA DOĞRU! LA SİZE DİYİM HIŞŞ!

DI DII DI... AY ALLAH RAZI OLSUN KAFAMIN ALTINA BU TAŞLARI YIĞANDAN DI..DII..DIII! HİÇ DEĞİLSE BAŞIMIZ KAR ALTINDA KALMADI!...

DİD İDİİ Dİİ BİZ GENE İYİZ VALLA YA BU ÇENESİ DÜŞÜK RIZO GİBİ OLSAYDIK NE YAPARDIK. BU KİŞİ DA BOĞULMADAN ATLATIRSA Bİ DAHA DA Bİ ŞEY OLMAZ BUNA.. HİŞT RIZO ÜFLEYEM Mİ OXLUM?..

MMMĞİ TONENNA.. DAHKÖÖM HİMM Nİ? MİMÜİNİ HİĞÖSİ!

DİD.DI.. VALLA BU KİŞ HEP SİNDEN BETERİ.. DI..DIII..DI..DII BİZ SABAHİ GÖRMEYİZ DİYİM HA ÖYLE DEEL Mİ? TAKIR..TAKIR.. TAK..

İRZİ KIRIKLAAAARI VANDERFUL, BİTİFUL DEMESİNİ BİLİYİLER DE, BİR TANESİ ÇİHIP BUNLAR BU DAĞ BAŞINDA BU SOĞUKTA NE EDER DEMİYİ? BATTANİYE VERELİM, ŞAPKA VERELİM, OLMADI KONYAK BIRAKALIM YANLARINA DEMİYİ!

HELE Bİ SEZON BAŞLASIN, NE KADAR TURİST VARSAM SOYMAZSAM ŞEREF SİZİM.. ŞAPKA GÖZLÜK, ATKI.. ARTIK NE BULLURSAM ALACAM OXLUMI..

AÇIK HAVA MÜZESİYMİŞ... ..MİŞİM MÜZESİNİ! MA SANKİ YUKARIMIZA BİR ÇADIR KURSALAR, İKİ DE SOBA ATSALAR NOLUR?

AXXI KEŞKE GEÇEN SENEKİ ÇOBAN GENE BELSE!.. HEGALINI BOYNUMA SARIP GİTMİŞTİ DE BÜTÜN KİŞİ BOĞAZLARIM ÜŞÜTMEDEN, BELE BİR KERE BİLE ÖKSÜRMEYEN GEÇİRMIŞTİM..

ŞİMDİ İSTANBULDA BİSKÜVİT ÇOCUKLARI SİMSİKİ GİYİNMİŞ DAVASI KOLUNDA GEZİLER.. Dİ DEYİN OXLUMİ ADALET Mİ BU ŞİMDİ? HA?

GEL KIZI AZ KALDI AHA BAK BURDALAR İŞTE!...

YA BAVECİM YA VALLA TUHAFSİNİZ YAI ANLIYAMIYORUM SİZİ HALA BU İKEL ALETLERİ KULLANIYORSUNUZ! İKİ TANE İNEK SATIP KAR MOTORLARI ALSAYDINIZ BU KADAR EZİYET ÇEKMEZDİK YAI

KAR MOTORUUU? O NEDİR Kİ? NEYE YARER Kİ? AHA BİZİM KAR MOTORU DA BUDUR İŞTE KIZIMI SANA DA Bİ TANE LEKAN YAPTIYIM DEDİM İSTEMEDİN. DAHA NE YAPAM?

AY LEKAN DEDİĞİ ŞEYE BAKI ?! AAA! TENİS RAKETİ DEĞİL Mİ O BAVECİM?!

VALA BİLEMEN BEN PENİS REKATİ FALAN KIZIMI..GEÇEN YIL GASTACININ BİRİ ELİME VİRDİ Bİ DE RESMİMİ ÇEKTİ.. BEN DE Bİ İŞE YARASIN BARI DEDİM, LEKAN YAPTIM İŞTE.. EHEH HEH HE!

AY İNANMIYORUM BAVECİM SANA YAI ADAMCAĞIZ SİZİ UYGARLAŞTIRMAK İÇİN SPOR ALETLERİ VERİYÖ. SİZ KAR AYAKKABISI YAPIYORSUNUZ... İNANMIYORUM SİZE YA?

AMA GENE DE SEN AYDIN BİR İNSAN BİLE SAYILIRSIN BAVECİM. BENİ OKUTMAK İÇİN TA İSTANBULLARA GÖTÜRMESEYDİN BEN KARACAĞIL BİR KIZ OLARAK KALIRDIM.. HERHALDE.. AY BİLYOMUSUN BU BURADA İLK KAZILARI YAPANLARDAN BİRİ OSMAN HAMDİ BEY' MİŞ BİZİM OKULUN DA KURUCUSU OLUYO AYNI ZAMANDA..

EYİ EYİ! ALLAH RAZI OLSUN ADAMDAN MEKANI CENNET OLSUN!

KAZI YAPMIŞ DEDİYDİN SEN DE Mİ? BAH ŞİMDİ... KURNAZ ADAMMIŞ BU OSMAN HAI YAPTI KAZIYI BULDU GÖMİYİ TABİ, SONRA DA OKULU YAPIP, SEVABIYLA, GİDER VERGİSİYLE OHHH EYİ İŞ VALLAI NEREYE KIZIM?..

BEN DÖNÜYORUM BAVECİMİ. KÜLTÜR ORTAMINI BAYAĞI KONUŞMANLA KİRLETMENE DAHA FAZLA DAYANAMIYACAM AY İNANMIYORUM YA?

HÜŞŞ KIZI SEN OSMAN HAMDİ ABİYİ HAKKATEN TANİYON MU? BAH KÜLTÜRLÜ Bİ KIZSIN BİZİM TANRI OLDUĞUMUZU DA BİLİRSİN, BİZDEN ZARAR GELMEZ KORKMA!

LA NOLİYİ ORDA?! KIZIM?! KIZIMMM?

AAAYYYYYY!

Dergimize bir yıl abone olan herkese,

TÜRKÇE - KÜRTÇE Cep Sözlüğü

Hediye! Seid Verroj tarafından yayına

hazırlanan ve 7500 kelimededen oluşan

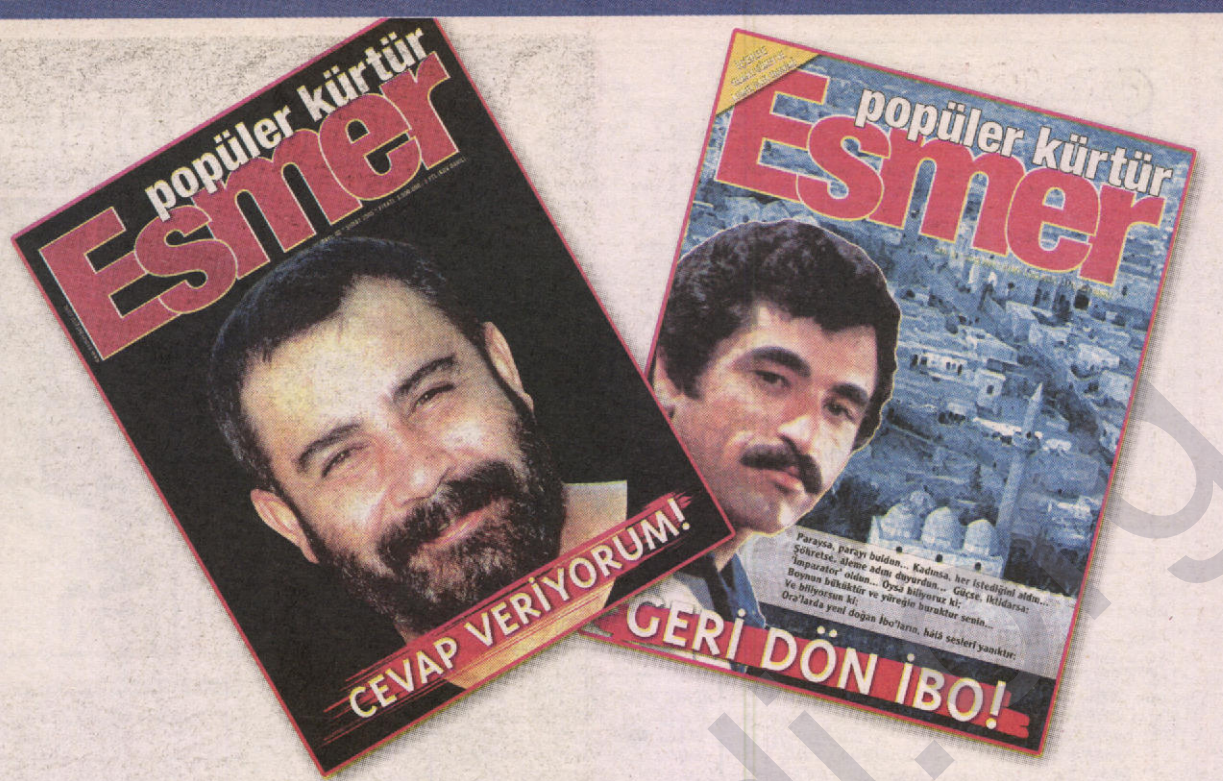
sözlük, Türkçe'nin yanı sıra Kürtçe'nin

Kırmancı ve Dimili lehçelerine yer

veriyor. Pırıl pırıl kağıdı ve yeni

baskısıyla her an ihtiyaç

duyabileceğiniz eşsiz bir eser.

ABONE FORMU

Yurtiçi: 1 yıllık 40 YTL / Avrupa: 1 yıllık 35 Euro / ABD ve Uzakdoğu: 1 yıllık 75 Dolar

ADI SOYADI:

ADRES

E-MAIL

TEL İŞ

TEL EV

TEL CEP

ÖDEMEZİNİZİ NASIL YAPMAK İSTİYORSUNUZ?

BANKA HAVALESİ İLE

KREDİ KARTI İLE

PTT İLE

Formu doldurduktan sonra 0 212 251 28 90 nolu faksa gönderebilirsiniz.

Mektup ile ulaşmak isteyenler için adresimiz:

ESMER DERGİSİ - YAZI DÜKKANI

Şehit Muhtar Mah. Süslü Saksı Sok. No: 19 Kat: 3 Beyoğlu - İSTANBUL

Tel: + 90 212 244 10 93 - Faks: + 90 212 251 28 90 / abone@esmerdergisi.com

TÜRKÇE - KÜRTÇE CEP SÖZLÜĞÜ

Türki, Kırmancı, Dimilki

Hazırlayan: Seid Verroj

BİR YAYINEVİ - ESMEER DERGİSİ

OKUR Esmer'i

DEĞERLENDİRDİ!

ANTAGONİS SINIF-SAL GELİŞKİLERİN ALT KÜMELEDE ETNİSİTE OLUSTURMASINA VE BU VAKAYA "ESMER" DENİR DİYOLAR.

ESMER, BAZI KENDİNİ BİLMEZLERİN PARA KAZANMAK İÇİN KIBAK DİĞİ TAM BİR FİYASKO DİR. GİTTİM DERGİNİN ÇALIŞANLARIYLA GÖRÜŞTÜM HEPSİ AĞ İŞTE BU YÜZDEN TAM BİR FİYASKO.

ESMERİ BİR ARKADAŞININ EVİNDE GÖRDÜM. ARKADAŞININ EVİ; ÖK ODA Bİ SALON. YERLER LAMİNAT PARKE, CAMLAR PİMAPEN. ÇOK GÜZEL Bİ EV. FERAH.

KELE OLDUĞUM İÇİN. PEK DERĞİ OKULUYORDUM AMA ESMER EBAT OLARAK TAM KAFAMI SARACAK ÖLÜLÜDE OLDUĞU İÇİN AYDA ÇİĞ BEŞ TANE ALIYORDUM.

ZENCİ BARA GİTTİM. KENDİMİ ESMER BİLİRDİM. Bİ ANDA ASLINDA BE-YAZMIŞIM GİBİ OLDUM... GEÇTİ.

ESMERİ GÖRÜNCE İŞTE ARADIGIM DERĞİ DEDİM. BULDUGUM İÇİN ALMADIM ŞİMDİ BAŞKA BİR DERĞİ ARIDYORDUM ÇALIŞMALARIM SÜRÜYOR.

KIZIM GELDİ "AL BABA" DEDİ. "TAM SENLİK BİR DERĞİ GİKMİŞ" DEDİ. BENDE "SENLİK, BENLİK NE BİĞİM KONUŞUYORSUN LAN DİĞİP YURDUM GÖZÜNÜN ÜSTÜNE!"

MAG İZLİYORUZ. ARKADAŞ BAĞIRIYOR. "DEVİD BEKİM, DEVİD BEKİM, DİYE. DEDİM Kİ "DEVİD BEKİM KUNE TEKİM SUSTU."

ESMER ALDIM. ÇANTAMA KOYDUM. GİDİYORDUM. Bİ KAPAKÇI ÇANTAMI KAPTI. YARIM SAAT SONRAGERİ GELDİ DERĞİNİ OKUMUŞ SEVİŞTİK.

ESMERİ, ALDIĞIM RAKIYA SARMİŞTİM. KELE BAYII. ENKE RAKIYI İÇTİM SONRA DERĞİYİ OKUDUM. SONRA KUSTUM. KARŞIYIRMAK LAZIM!

ESMERİ OBLAN ALMIŞ KAHVALTI DA MASAYA SERDİM. "ANNE..! NE YAPTIYI?" DEDİ. BEN NE YAPMIŞIM? ANNELERİN KADERİ BU.

ESMERİ OKUDUM. ÖZETİNİ ÇIKARDIM. YARARLANMAK İSTERLERSE DERĞİYE GÖNDEREBİLİRİM. SAYGILAR SEVGİLER.

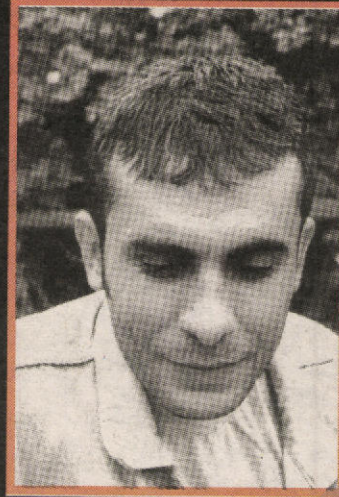
DERĞİ İÇERİĞİYLE OLSUN. KONULARI İŞLEYİŞİYLE OLSUN OLSUN MU, OLMASINI TAM ANLAMADIM ASLINDA OLAYI.

ESMER DERĞİSİ BENKE BİR BOŞLUĞU DOLDURDU. ARTIK BOŞLUK DOLMUŞ OLDUĞUNA GÖRE BENDE KENDİ İŞİME BAKIYIM DI MI.

ESMER DELİKANLILARI HER ZAMAN SEVİMİŞİM DİR. GÖZLÜ KARA OLUMLAR ŞEKERLER YA.

Selim Temo'dan Dilekçe

ESMER'İN Şubat sayısında bir "yoklama listesi" vardı. Esmer sınıfının öğretmeni olan siz okurlardan Temmuz'a kadar raporlu sayılmam için gerekli işlemlerin yapılmasını arz ederim. Şu sıralar Kürt Şiiri Antolojisi üzerinde çalışıyorum. 3 cilt, 250 şair ve 1700 sayfayı buldu, daha da sürecek. Belki raporlu olduğum aylarda Esmer'e antolojiden birkaç şiir daha gönderirim: 100. yaşını kutladığımız Apê Osman Sebrî'nin Madagaskar'dayken yazdığı "Evîn" şiiri, belki 10. yüzyıldan birkaç kadın şair, 8. yüzyılda yaşamış Babê Rax'dan "Mîrim Cafer Bizane" şiiri, 1804-1847 yılları arasında yaşamış, Tarîxî Erdelan adlı bir kitabı da olan ve ilk kadın tarihçilerden sayılan Mestûre Kurdistanî'nin bir şiiri, Şêx Adî bin Musafir'dan birkaç beyit...

Not: Bu arada antoloji konusunda önerilere ve katkıya hazır olduğumu da belirtmek isterim. Pek çok kitap ve bilgi gözünden kaçmış olabilir. Kürtçe'nin bütün lehçelerini kapsayan bu çalışmaya elinizdeki kaynakları, belgeleri ileterek katkıda bulunursanız sevinirim -hangi alfabeyle ve hangi lehçeyle yazıldığı önemli değil. İlettiğiniz kaynakları teyit ettikten, değerlendirdikten sonra, eklemek Kur'an çarparsın ki, geri göndereceğim. İletişim için: selim(esmerdergisi.com)

Dipnot: Serdar anlatmıştı; Kierkegaard, doktora tezini Danca vermiş, "Asil ironi Almanca vermem olacak" demiş.

Kapağın Hikayesi

Dedik ki ne farkımız var, pırıl pırıl kağıda basılan dergilerden. Onların ki okur da, bizimkiler değil mi? Kapak fotoğrafları için, stüdyolara dalıp, kostümlerle, makyözlerle kapaklar hazırlıyorsalardı, biz de hazırlarız, dedik. Çaldık sevgili Yaşar Saraçoğlu'nun kapısını. "Yaşar abi dedik, üstadımızsın, pirimizsin, canımızsın, bizim diğer dergilerden farkımız ne abi, bize kapak fotosu çeker misin abi?" dedik. Gördük, gördük de, böyle mütevazı, böyle cana yakın bir usta daha görmedik. Sanatçılarımızı aldığımız gibi stüdyosuna koştuk, kapakta gördüğünüz o birbirinden şahane fotoğraflara imzasını attı:

yaşar saraçoğlu

KİM
VAR
KİM
YOK?

Biz aşağıda

imzası bulunanlar;

Ahmet Erhan, Ali Nesin, Ata Aksoy, Atanur Memiş, Ayten Akgün, Bozan Yaman, Coşkun Aral, Cezmi Ersöz, Ender Özkahraman, Eşref Süer, Enver Sezgin, Feyza Hepçilingirler, Hasan Sami Yalçın, Halil Ergün, Hasip Kaplan, Hüseyin Alemdar, Onur Caymaz, İhsan Tevfik, İmam Cici, Kemal Varol, Küçük İskender, Gıyasettin Almaz, Mehmed Uzun, Memet Aydemir, Müslüm Yücel, M. Zahir Sarıtaş, Ragıp Duran, Saim Aktürk, Selim Temo, Sevda Aklan, Seyhan Sevinç, Suzan Samancı, Süleyman Gök, Şanar Yurdatapan, Şeyhmus Diken, Veysi Alkan Yaşar Kemal, Yılmaz Erdoğan, Yılmaz Odabaşı, Yılmaz Şahin, Yusuf Hayaloğlu.

sizi seviyoruz...

Buraları yıkılıyooo
Esmer'den yıkılıyooo
Hergün peşime
bir okur takılıyooo,
Ben seni seçtim
tahminin doğru
Yaşla başını
hadi bayiye doğru!..

popüler kültür
Esmer

Sayı: 03/2005 - MART 2005 Yayıncı: YAZI DÜKKANI İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni: FERZENDE KAYA Yazı İşleri Müdürü: M. ALİ İZMİR
Yazı İşleri: ŞERAFETTİN KAYA, REWHAT, REYHAN ALAÇ ÇİÇEK, BİRCAN DEĞİRMENÇİ, EYLÜL N. GEROĞLU Görsel Yönetmen: AZAD AKTÜRK
Yayın Danışmanları: AHMET GÜNEŞTEKİN, MUHSİN KIZILKAYA Müessesesi: NİHAT KAYA Ofis: CEMALETİN AKTÜRK
Adres: Şehit Muhtar Mahallesi, İstiklal Cad. Süslü Sakı Sokak No: 19/3 Beyoğlu - İSTANBUL Tel : 0 (212) 244 10 93 Faks: 0 (212) 251 28 90
Baskı: Uygun Basın ve Tic. Ltd. Şti. 0 212 550 28 32 Dağıtım: MDP ISSN 1305 340X Yayın Türü: Yerel, süreli, aylık. www.esmerdergisi.com / posta@esmerdergisi.com

Sibirya'dan Bir Kürt Şairi: Ferîk Egît Polatbekov (1897-1918)

POLATBEKOV, 1897 yılında Sibirya'daki Irkutsk iline (oblast-province) bağlı Tulun Köyünde doğdu (Burası şimdilerde elli binden fazla nüfusu olan bir şehirdir). Doğumundan kısa süre önce babası Sibirya'ya sürgün edilmiştir. Irkutsk'ta ortaöğrenimini tamamlayan Polatbekov, 1915 yılında arkadaş çevresiyle birlikte Xebata Me (Emeğimiz) adlı bir dergi çıkarmaya başladı. Bu süreçte politik çalışmalar yürüten şair, devrimci bir gruba katılıp Eniseysk şehrine gitti. Devrimci şiirler yazmaya başlayan Polatbekov Eniseysk'te Öğrenciler Birliği adlı bir derneğin kuruluşunda yer aldı. Bu dernek bünyesinde Bin Ala Şoreşê (Devrim Bayrağı Altında) adlı bir dergi çıkarmaya başladı. Polatbekov bu dergi için çok sayıda politik içerikli yazı yazmıştır. 1916 yılında Sibirya'daki pek çok gazete ve dergide şiirleri yayımlandı. Iç Savaş sırasında bir ajitatör olarak çalıştı ve Tomsk şehrinde Sibirya Sovyet Hükümeti üyeliğine seçildi. Kızıl Ordu üyesi de olan Polatbekov, 1918 yılında, 21 yaşındayken Beyaz Ordu güçleri tarafından öldürüldü. Devrimci heyecanın hissedildiği "Heykelê Min" şiiri, Mayakovskivari bir imgesel şiddet de içeriyor. Sovyetler Birliği'nde yaşamış pek çok Kürt şairini etkilemiş olan Polatbekov, kendisi kadar genç bir şiirle yaşıyor

Heykelê Min

Ez dixwazim, ku ne zêr, ne sifir, ne mermer
Ne jî giranîf min ra bibne heykel
Ser wan hukim dike qanuna kambax
Ku her tişt ber dibe tirax.
Bagerê wan bişo, hewayê xirab ke
Û cimaetê axirîyê pê komeyt direke
Tê dernaxin, wekî Napolêon jîye.
Na! Şiklê sêwirandinên nesazkirî
(d xiyalêd efrandinêd mine hizkirî
Ez dixwazim têkime komeytê hevdu
Ku hêrs bişuxule, venemire nav wîda
Ku şabûn û mesa² ber bi axirîyê têda birq vedide
Û nava besta qurnayê xalîda
Ku sotîyê singê qulêd kesirî
Gurbe gazî ber bi isyana nemirî
Şierekêva û xebereke zîze qudretê
Ezê heykel çêkim, ku wê bibe hogirê zendîtiyê
Û nava cêrga qurne û sedsalîyêd dirêj
Silsiletê wê bêjin: Hebûye dengbêj!

Heykelim

İstemem ne altın, ne bakır, ne mermer
Ne de granitten bir heykel!
Çünkü yıkılır üstlerine acımasız kış
Ki her şey, önünde dümdüz olur gider
Sağanak yıkayacak onları, rüzgâr yıkacak
Ve geleceğin toplumu alaşağı edecek
Bilemeyecekler; Napoleon'un yaşadığı gibi.
Tertipsizce tasarlanmış biçime hayır!
Sevda yaratımların hayaline de
Ortak komiteye girmek isterim yalnızca
Ki öfke yücelsin, ölüvermesin içinde
Ki mutluluk ve gelecek yürüyüşü parıldasın orada
Ve تنها yüzyılın ovası ortasında
Ki yanmıştır delik deşik, kederli göğsü;
Gürleşsin çağrı ölümsüz isyana doğru
Gücün içli şiiri, sözü için
Bir heykel yontacağım, hayata dost olsun diye
Ve uzun çağların, yüzyılların otağında
Evet, bir şair varmış, desinler nesillerce!

Cev: Selim Temo

1- Bu bilgilerin bir kısmını Rohat'tan aldık (Mehmed Uzun. Antolojiya Edebiyata Kurdî. 2. Basım. İstanbul: Weşanên Arzî, 2003. 150). Rohat, dergi isimleriyle birlikte adı geçen derneğin adını da Kürtçe vermektedir. Bunu teyit edemediğimiz için aynı şekilde verme yoluna gittik.
2- Bu sözcük Kafkasya Kürtleri arasında "yariş" anlamında kullanılmaktadır, ama biz "yürüyüş" olarak çevirmeyi uygun gördük (Samîl Esgerov. Ferheng: Kurdî-Azerbaycanî/ Azerbaycanî-Kurdî û Mişaren Zimanê Kurdî. 40. Basım. Bakû: Yayınevi yok. 1999. 187).

